

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**İNCİL VE KUR'AN'DA HZ.MERYEM'İN DOĞUMU VE
HAMİLELİĞİ SÜRECİ**

Ümmühan GÜLER

**Danışman
Prof. Dr. Muammer ERBAŞ**

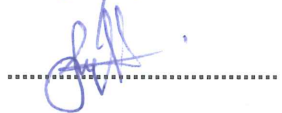
İZMİR- 2018

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : ÜMMÜHAN GÜLER
Öğrenci No : 2012800555
Tez Başlığı : İncil ve Kur'an'da Hz.Meryem'in Doğumu ve Hamileliği Süreci

Savunma Tarihi : 20/11/2018
Danışmanı : Prof.Dr.Muammer ERBAŞ

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.Muammer ERBAŞ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Osman KARADENİZ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Sevgi TÜTÜN	İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	

ÜMMÜHAN GÜLER tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği (X) / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Metin ARIKAN
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**İncil Ve Kur’an’da Hz. Meryem’in Doğumu Ve Hamileliği Süreci**” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

..../11/2018

Ümmühan GÜLER

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İncil’de Ve Kur’an’da Hz. Meryem’in Doğumu Ve Hamileliği Süreci

Ümmühan GÜLER

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Tefsir Programı

Hz. Meryem, İncil’de ve Kur’an-ı Kerim’de anlatılmaktadır. Aynı zamanda Hz. Meryem, döneminde belli bir saygınlığı olan seçilmiş bir ailenin ferdi olarak dünyaya gelmiştir. Annesinin duasıyla şeytanın şerrinden Allah’a teslim edilmiştir. Hz. Meryem, Yüce Allah tarafından bir bitki gibi özenle yetiştirilmiş ve hesapsız şekilde rızıklandırılmıştır. Hz. Zekeriya’nın himayesinde mabette büyümüş, melekler kendisine seçilmiş ve temizlenmiş olduğunu bildirerek onu bir erkek çocukla müjdelemişlerdir. Bu tez çalışmasında seçilmiş bir şahsiyet olan Meryem’in hamileliği süreci İncil’de ve Kur’an-ı Kerim’deki benzerlik ve farklılıklar vurgulanarak karşılaştırılmalı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız giriş kısmından ve bununla beraber üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında öncelikle araştırmanın konusu ve önemi ele alınmış, daha sonra araştırmanın amacı ve metodu belirlenmiş, sonrasında araştırmanın alanı ve sınırları tespit edilmiş kavramsal çerçeve çizilerek bu konuda yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Birinci bölümde Hz. Meryem’in hayatı genel hatlarıyla ele alınmış, çalışmamızın esas konusunu oluşturan ikinci ve üçüncü bölümde ise Hz. Meryem’in mabede adanması, yetiştirilmesi, seçilmişliği ve İsa’nın doğumu İncil’de ve Kur’an-ı Kerim’e göre karşılaştırılmalı olarak ele alınıp bu konudaki görüşlerimiz ise sonuç bölümünde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Meryem, İncil, Kur’an-ı Kerim.

ABSTRACT

Master's Thesis

In the Bible and in the Qur'an Hz. Mother's Birth and Pregnancy Process

Ümmühan GÜLER

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Basic Islamic Sciences

Tafsir Program

Both the Bible and the Qur'an described in the Qur'an Hz. He has come to the world as a member of a chosen family with a certain prestige in the period of Mary. She was delivered to Allat from the evil spirits of her mother. Hz. The Virgin Mary has been cultivated by Almighty God as a herb and has been sustained without consideration. Hz. He grew up in the land of Zakariya, and informed him that the angels were chosen and cleansed him, and gave him good news with a boy. The process of pregnancy of Mary, a chosen person in this thesis study, was tried to be studied comparatively by emphasizing both the Bible and the Qur'anic sameness and informality.

Our work consists of an introduction and three parts. In the introduction, the concept of the research, its significance, purpose, method, area and boundaries are defined and the work done in this subject is given. In the first part Mary's life was discussed in general terms, and in the second and third parts which constitute the main point of our work, Mary's devotion to the mabe, the cultivation, the election and the birth of Jesus are handled in comparison with the Bible and the Qur'an And our views on this subject were evaluated in the conclusion section.

Keywords: Hz. Mary, the Bible, the Qur'an.

İNCİL VE KUR'AN'DA HZ.MERYEM'İN DOĞUMU VE HAMİLELİĞİ SÜRECİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	0
GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Konusu	3
1.2.Araştırmanın Önemi ve Amacı	3
1.3.Araştırmanın Metodu	5
1.4.Araştırmanın Alanı ve Sınırları	6
1.5.Araştırma ile İlgili Temel Bilgiler	7
1.5.1.Kur'an'da İnsanın Yaratılışı	7
1.5.2.Hz. Adem' in Yaratılışı	8
1.5.3.Hz. Havva'nın Yaratılışı	9
1.5.4.Hz. İsa'nın Yaratılışı	10
1.5.5.Diğer İnsanların Yaratılışı	10
1.6.Hz. İsa Hakkında	11
1.7.İnciller Hakkında	12
1.7.1.Kanonik İnciller	13
1.7.2.Apokrif İnciller	15
1.7.3.Kur'an-ı Kerim'de İncil	15

BİRİNCİ BÖLÜM
İNCİL VE KUR'AN'DA HZ.MERYEM'İN AİLESİ VE
YETİŞTİRİLMESİ

2.1. Hz. Meryem'in Yaşadığı Döneme Genel Bir Bakış	16
2.2. İmran Ailesi	19
2.3. Hz. Meryem'in Mabede Adanması	22
2.4. Hz. Meryem'in Dünyaya Gelmesi	24
2.5. Hz. Meryem'in Ad Ve Şeceresi	29
2.6. Hz. Meryem' in Hz. Zekeriyya' nın Himayesine Verilmesi	31
2.7. Hz. Meryem' in Fazileti Ve Dünya Kadınlarına Üstün Kılınması	39
2.8. Hz. Meryem'in Mabette Kendini İbadete Vermesi	44

İKİNCİ BÖLÜM
İNCİL VE KUR'AN'DA HZ. MERYEM'İN SEÇİLMİŞLİĞİ VE HZ.
İSA'NIN DOĞUMU

3.1. Hz. Meryem'in Seçilmişliği-Meleğin Müjdesi	46
3.2. Hz. Meryem'in Cebrail İle Karşılaşması Ve Hz. İsa'ya Hamile Kalması	51
3.3. Hz. Meryem'in Uzak Bir Yere Çekilmesi Ve Hz. İsa'nın Doğumu	57
3.4. Hz. Meryem'in Hz. İsa'yı Kavmine Getirmesi	68
3.5. Hz. Meryem'in Vefatı Ve Kabri	72
SONUÇ	75
BİBLİYOGRAFYA	78

KISALTMALAR

age.	: Adı geçen eser
a.s.	: Aleyhi's-selâm.
agm.	: Adı geçen makale.
Ank.	:Ankara
b.	:İbn, oğul, oğlu
Bkz.	:Bakınız
c.	:Cilt
c.c.	:Celle Celaluhû
çev.	:Çeviren
DİB	:Diyanet İşleri Başkanlığı
h.	:Hicri
Hiz.	:Hazreti
İSAM	:İslam Araştırmaları Merkezi
İst.	:İstanbul
M.E.B.	:Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	:Milattan Önce
M.S.	:Milattan Sonra
r.a.	:Radiyallahu anh
S.	:Sayı
s.	:Sayfa
(SAV)	:Sallallahu Aleyhi ve Sellem
TDV	:Türkiye Diyanet Vakfı
Terc.	:Tercüme Eden
vb.	:Ve benzerleri
vs.	:Vesaire
Yay.	:Yayınlar

GİRİŞ

İslam ve Hristiyanlık, kendilerine inananların sayıları, yayıldıkları coğrafya göz önünde bulundurulduğunda dünyanın en büyük ve en yaygın dinleridir. İnanç ve ibadet yönlerinden birbirlerinden çok farklı olan bu dinlerin kutsal kitaplarındaki kıssalarda bazen aynı olay ve şahsiyetlerden bahsedilmektedir. Hem Hristiyanların kutsal kitabında hem de Müslümanların kutsal kitabında zikredilen Hz. Meryem bunlardan biridir. Acaba, Hz. Meryem denildiğinde bir müslümanın zihninde oluşan portreyle bir Hristiyan'ın zihninde oluşan portre birbiriyle örtüşmekte midir? Ya da ne kadar örtüşmektedir? İşte bu sorular tezimize kaynaklık eden sorulardandır. Bu bağlamda Hz. Meryem'in ailesi, mabede adanması, dünyaya gelmesi, yetiştirilmesi, vs. kısaca hayatı hep dikkatimizi çekmiştir. Ayrıca Hz. Meryem'in Hz. İsa'ya hamile kalması ve Hz. İsa'nın doğumu Hristiyan dünyasında ve İslam dünyasında her zaman önemli olmuştur. Bu sebepten çalışmamız Kur'an-ı Kerim ve İslam Kültüründe önemli bir değeri olan Hz. Meryem'in insanlara örnek olması düşünülerek Hz. Meryem'in yetiştirilmesi, Hz. İsa'ya hamile kalması ve Hz. İsa'nın doğumunun İncil'de ve Kur'an-ı Kerim'de nasıl zikredildiği karşılaştırılmalı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamız bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, önemi, amacı, metodu, alanı ve sınırları üzerinde durularak bu konudaki temel bilgilere, Hz. İsa ve İnciller hakkında da bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümde Hz. Meryem'in yaşadığı dönemden başlayarak İmran ailesi, Hz. Meryem'in mabede adanması, dünyaya gelmesi, ad ve şeceresi, Hz. Zekeriyya'nın himayesine verilmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca yine bu bölümde Hz. Meryem'in fazileti ve dünya kadınlarına üstün kılınması ile Hz. Meryem'in kendini ibadete vermesi ele alınmıştır. İkinci bölümde ise İncil ve Kur'an-ı Kerim'de Hz. Meryem'in seçilmişliği ve Hz. İsa'nın doğumu başlığı altında Hz. Meryem'in seçilmişliği, meleğin müjdesi, Cebrail ile karşılaşması, Hz.

İsa'ya hamile kalması, uzak bir yere çekilmesi ile Hz. İsa'nın doğumu ve Hz. İsa'yı kavmine getirmesi değerlendirilmiştir. Bu bölümün sonunda da Hz. Meryem'in vefatı ve kabri hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Bu çalışmanın bizden sonra Hz. Meryem konusunda çalışma yapacak olan diğer araştırmacılara katkıda bulunması temennisiyle.

Tevfik Allah'tan...

Ümmühan GÜLER

İZMİR/2018

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Hız. Meryem, Hristiyanlıkta “Tanrı Doğuran” olarak nitelendirilmekte ve Hristiyanların ibadet hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Hız. Meryem ve onun babasız olarak dünyaya getirdiğı Hız. İsa, Hristiyanlığın temel unsurlarıdır.

Hız. Meryem, sadece Hristiyanlık için değil, Kur’an-ı Kerim ve İslam Kültürü içinde son derece önemlidir. İslam’da Hız. Meryem, “ıffet” ve “itaat” örneğı olarak gösterilmektedir. Yüce Allah Kur’an-ı Kerimde “Allah, Âdem’i, Nuh’u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini seçip âlemlere üstün kıldı.”¹ buyurmaktadır. Allah Teâla Hız. Nuh’u ve Hız. Adem’i birey olarak zikrederken Hız. İmran’ı ve Hız. İbrahim’i ailece seçip alemlere üstün kıldığını bildirmektedir. Ayrıca Hız. Meryem, Kur’an’da adı zikredilen tek kadındır.

Hem Hristiyanların kutsal kitabında hem de Müslümanların kutsal kitabında zikredilen Hız. Meryem’in hayatı oldukça önemlidir. Bu bağlamda Meryem’in ailesi, mabede adanması, dünyaya gelmesi, yetiştirilmesi vs. kısaca hayatı hep dikkatimizi çekmiştir. Ayrıca Hız. Meryem’in oğlu Hız. İsa’ya hamile kalması ve aynı zamanda Hız. İsa’nın doğumu Hristiyan dünyasında ve İslam dünyasında inançlı kesimler tarafından mucizevi bir hadise olarak kabul görmüş fakat inançsız kesimler tarafından sürekli olarak bir tartışma konusu yapıla gelmiştir.

Kur’an’da ve İslam Kültüründe önemli bir değeri olan Meryem’in insanlara; özellikle de Müslüman kadınlara örnek olması düşünülerek Hız. Meryem’in yetiştirilmesini, Hız. İsa’ya hamile kalışını ve Hız. İsa’nın doğumunu İncil ve Kur’an bağlamında karşılaştırmalı bir şekilde açıklamaya çalışacağız.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Hristiyanlar tarafından aşırı bir tazimle yüceltilen Hız. Meryem’i Kur’an bizlere bir ayet -bir sembol- olarak sunmaktadır.² Yüce Allah’ın sembol olarak takdim ettiğı bu örnek kadından muhakkak ki bir insanın edineceğı çok önemli ilkeler vardır.

¹ Al-i İmran, 3/33.

² Enbiya, 21/91.

Kur'an'da anlatılan Hz. Meryem'in örnek hayat hikayesi her bakımdan dikkat çekicidir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de adından bahsedilen tek kadın Hz. Meryem'dir. Ayrıca iffeti, örnek şahsiyeti ve din eğitimi açısından Hz. Meryem'in terbiyesi oldukça önemlidir. Bununla beraber daha dünyaya gelmeden babasını ve küçük yaşta annesini kaybetmesi, annesinin onu Allah'a bir şükür olarak mabede adaması, Hz. Meryem'in mabette tek başına bir bayan olarak kalması, Hz. Zekeriya Peygamber'in himayesinde kalışı, ilahi bir takdirle hamile kalması ve tecrübesiz olmasına rağmen tek başına doğum yapması ve en hassas olduğu konu iffetinden sorgulanması ve yine kavmiyle mücadele etmesini hayal ederken dahi zaman zaman insanın tüylerini ürpertmekte ve bizleri duygulandırmaktadır. Tabii ki Kur'an'da bize örnek olarak takdim edilen Hz. Meryem'in hayatının, Hz. İsa'ya hamile kalmasının ve İsa'nın doğumunun Hristiyanlığın kutsal kitabı İnciller' de nasıl geçtiği de dikkat çekicidir.

Hz. Meryem'in Allah'ın elçisi olan Hz. İsa'ya nasıl hamile kaldığı, Hz. Meryem'in hamilelik süreci ve Hz. İsa'nın dünyaya gelmesi her zaman tartışılmıştır. Tabi ki biz bu tartışmaları sona erdirecek güce sahip değiliz. Ancak biz bu çalışmamızda bazı konular İncil'de ve Kur'an'da nasıl bahsedilmiş, müfessirlerimiz bu konuya nasıl yaklaşmışlar bunlara yer vereceğiz.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki Kur'an'da ve İslam Kültüründe Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın değeri tartışmasız çok büyüktür. Ancak Hz. İsa ve Hz. Meryem ile bilinenlere gelince Hz. İsa, "Hristiyanlığın Peygamberi", Hz. Meryem de sadece Hz. İsa'nın annesi yani Hristiyanların "Meryem Anası" anlayışından öteye geçememiştir. İşte biz bu çalışmamızla Hz. Meryem'in insanlar için bilhassa kadınlar için örnek alınacak bir şahsiyet olduğunu ve Hz. İsa'nın da Allah'ın seçtiği ulü'l azm bir peygamber olduğunu ve O'nun da tıpkı annesi Meryem gibi örnek alınacak bir şahsiyet olduğunu açıklamaya çalışacağız.

Bununla beraber Hz. Meryem'in oğlu olan Hz. İsa'ya mucizevi bir şekilde hamile kalışını, Hz. İsa'nın doğumunu İncil ve Kur'an'a göre açıklamaya gayret edeceğiz. Ayrıca çalışmamıza yaşadığımız dönemde babasız çocuğun olabilme ihtimalini de araştırıp ilave etmeyi uygun bulduk.

1.3. ARAŞTIRMA METODU

Kur'an'da Hz. Meryem'in hayatı ile ilgili olaylar kronolojik bir sıra ile verilmez. Bu çalışmada ayetler, ayet grupları arasındaki ilişkilerle ve tefsir usulündeki yöntemlerle -mekki, medeni, mücmel, mufassal, müfesser vb. usulü yollar, hadislerin ve nüzul sebeplerinin yardımıyla dirayet sahibi müfessirlerin görüşleri karşılaştırılarak- Hz. Meryem'in hayatı Hz. İsa'nın doğumuna kadar olan bölümü kronolojik olarak vermeye çalışılmıştır.

Bu çalışma öncelikle Hz. Meryem'in ailesi olan İmran ailesinden başlayıp Hz. İsa'nın doğumuna kadar Hz. Meryem'in hayatının her aşamasını başta İncil olmak üzere konuyla ilgili Apokrif İncillere de dayalı olarak araştırılmıştır. Sonrasında ele alınan Hz. Meryem'in hayatının her aşamasında Kur'an-ı Kerimdeki ayetler ışığında ve âyetleri açıklamaya gayret sarf etmiş müfessirlerin konuya bakışlarına ve yaklaşım tarzlarına yer verilmiştir. Bu aşamadan sonra karşılaştırma yapılmış ve her konunun sonunda Hz. Meryem'le ilgili değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmeler esnasında orijinal bilgilerin yer aldığı İslam kaynaklarında da Hz. Meryem'le doğrudan ya da dolaylı alakası olan tez, makale gibi önemli kaynaklara ve çalışmalarımıza katkısı olacağına inandığımız bazı web sitelerine müracaat edilmiştir.

Çalışmamızın başlangıcında araştırma ile ilgili temel bilgiler verilmiştir. Bu başlık altında Hz. İsa'nın yaratılışı ile alakalı olduğunu düşündüğümüz Kur'an'da insanın yaratılışı ile alakalı ve ayrıca İnciller hakkında da kısaca bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde Hz. Meryem'i daha yakından tanımak için Hz. Meryem'in yaşadığı dönemden başlayarak Hz. Meryem'in mensup olduğu İmran ailesi, Hz. Meryem'in mabede adanması, dünyaya gelmesi, Hz. Meryem'in ad ve şeceresi, Hz. Zekeriyya'nın himayesine verilmesi hakkında genellikle İncil, Kur'an ve Tefsir kaynakları esas alınarak bilgi verilmiştir. Daha sonra yine bu bölümde Hz. Meryem'in tüm insanlara rehber olması amacıyla fazileti ve dünya kadınlarına üstün kılınması ele alınmış ve Hz. Meryem'in kendini ibadete vermesi yine İncil ve Kur'an ayetlerinden yola çıkılarak müfessirlerin görüşlerine de yer verilerek değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde Hz. Meryem'in seçilmişliği yani Cebrail tarafından kendisine müjde verilmesi bu müjdenin ne olduğu, Cebrail ile karşılaşması Hz. İsa'ya hamile

kalması bu durumunu gizlemek için uzak bir yere çekilip Hz. İsa'yı dünyaya getirmesi ve bulunduğumuz çağda babasız doğuşu bilimsel olarak açıklamak mümkün mü bunun üzerinde durulmuştur. En sonunda da Hz. Meryem'in İsa'yı kavmine getirmesi ve tek başına kavminin kendisine duyduğu öfke ile mücadele etmesi yine İncil, Kur'an ve müfessirlerin görüşleri bağlamında değerlendirilmiştir. Bu bölümün sonunda Hz. Meryem'in vefatı ve kabri ile ilgili kısaca bilgi verilmiştir.

1.4. ARAŞTIRMANIN ALANI VE SINIRLARI

Çalışmamız, “İncil”, “Kur'an-ı Kerim”, “Hz. Meryem'in ailesinden başlamak üzere İsa'nın doğumuna kadar geçen süreç” ile sınırlandırılmıştır. Hz. Meryem'in sınırlarını çizdiğimiz hayatının her aşaması İncil, Kur'an ayetleri ve müfessirlerin görüşleri çerçevesinde ele alınmıştır. Konu bütünlüğü açısından kısaca Hz. Meryem'in vefatı ve kabri ile ilgili de çalışmamızın sonunda bilgi verilmiştir. Ayrıca çalışmamıza “günümüzde babasız çocuğun olabilme ihtimali” bilimsel olarak araştırılıp ilave edilmiştir.

Hz. Meryem konusu Prof. Dr. Günay TÜMER tarafından Hristiyanlık ve İslam dinleri açısından karşılaştırılmalı olarak çalışılmış, bu sebeple tez kaynağı İncil ile ve tez konusu olan Hz. Meryem'in hayatı da İsa'nın doğumu aşamasıyla sınırlandırılmış, böylece tekrara düşmekten kaçınılmıştır. Biz çalışmamıza artı olarak müfessirlerimizin bu konudaki görüşlerini de ilave ettik. Ayrıca tezimiz hazırlanırken akademik bir çalışma olduğu kadar inananlara da Hz. Meryem'i İncil ve Kur'an bağlamında örnek bir şahsiyet olarak sunma amacı güdülmüştür. Tezimizin sınırlarını aşacağı düşüncesiyle Hz. Meryem konusu çalışılırken Hz. İsa'nın doğumundan sonraki kısımlara ayrıntılı olarak değinilmemiştir.

Hz. Meryem'le ilgili pek çok konu Kitab-ı Mukaddes'te geçmektedir. Ancak konumuz için belirlediğimiz alanın dışına çıkmamak ve ayrıntıda boğulmamak için kaynak olarak Kitab-ı Mukaddes tercümesi olarak herkesin kolayca edinebileceği bir nüshayı tercih ettik. Meryem'in hayatıyla ilgili Meryem'e melek tarafından müjde verilmesine kadar olan bölüm tercih ettiğimiz Kanonik İncillerde fazla yer almadığından Ekrem SARIKÇIOĞLU tarafından çevirisi yapılan Apokrif İnciller/ Diğer İnciller kitabından da faydalandık. Giriş kısmında Hz. İsa ile İnciller

konusunda kısaca bilgi vermeyi uygun bulduk. Kur'an meali olarak da Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kur'an-ı Kerim Mealini kullandık.

1.5. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER

Hiz. Meryem, oğlu Hiz. İsa'ya babasız olarak hamile kalmıştır. Hem Meryem'in Hiz. İsa'ya babasız olarak nasıl hamile kaldığını hem de bu konunun İncil'de nasıl geçtiğini anlayabilmemiz için öncelikle Kur'an-ı Kerim'deki insanın yaratılışıyla ilgili bilgileri kısaca incelememiz gerekir.

1.5.1. Kur'an'da İnsanın Yaratılışı

İslami kaynaklarda “yaratmak” kelimesinin arapça karşılığı olarak خلق“ (halk)'tır. Halk sözlükte “yaratmak, meydana getirmek, bir şeyden yeni bir şey icat etmek, imal etmek, ölçüp biçmek” anlamına gelir. Mecaz anlamda bu kelime “yakıştırmak, uydurmak” anlamlarda mastardır. Halk kelimesi “yaratılmışlar, insanlar” anlamında isimdir. Ayrıca aynı kökten olan hilkat “yaratılış, fitrat, tabiat” anlamlarına gelir. Hallak ve halik “yaratan”, mahlûk “yaratılan”, hulk/huluk “tabiat, huy, karakter, ahlak” anlamındadır. Belirtmemiz gerekir ki “halk” kelimesinin aslı, doğru dürüst planlamadır. Bir şeyi herhangi bir aslı ve örneği olmaksızın yaratmaktır. Ayrıca bir şeyi bir şeyden yaratmaya da halk adı verilmektedir.³

Yüce Allah özel anlamda insanı genel anlamda da varlığı ilk olarak yaratandır. Ayetlerde de belirtildiği gibi insanı ilk defa var eden yaratan Allah sonunda onu yokluk haline ya da başka bir varlık aşamasına çevirecektir. Enbiya Suresinde “Hiçbir şey yaratmadan önce sadece biz vardık ve bizden başka bir şey yoktu; bunun gibi eşyayı helak eder, yokluğa çeviririz.”⁴ buyrulmaktadır. Bu ayet ile ilgili Taberi Tefsirinde şunlar nakledilmektedir: “Göğü kitap dürer gibi düreceğimiz gün; semayı, üzerine yazı yazılmış bir sayfa gibi dürdüğümüz gün; Yaratmaya ilk başladığımız gibi katımızdan verilmiş bir vaad olarak onu yeniden var edeceğiz”: Onları ilk defa analarının karnından doğurtup dünyaya getirdiğimiz gibi mahlukatı

³ Halil b. Ahmed(ö.175), **Kitabu'l-Ayn**, 1/438; El-İsfâhânî, Râgıp, tercüme Abdalbaki Güneş, Mehmet Yolcu, **Müfredât**, İstanbul, 2012, (**Kur'an Kavramları Sözlüğü**), 359; Çağrııcı, Mustafa, “**Yaratma**”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 2013, 43/324.

⁴Enbiyâ,21/104; Zemahşeri(v.538), **Keşşaf**, ?, 1998, 4/168,169.

kıyamet gününde de çıplak ve yalınayak olarak yeniden yaratacağız. Yine bu ayetle ilgili Muhammed Esed'in meal-tefsirinde de şunlar nakledilmektedir: “O Gün gökleri sayfaları dürer gibi düreceğiz, (ve) alemleri ilk kez nasıl yarattıysak onu yeniden yine öyle yaratacağız...”⁵

Sonuçta insanın yaratılma amacı, insanın bilgisinin ulaşabildiği bütün varlıklara ibret nazarıyla bakması, ilahi hakikatin delillerini –işaretlerini- görmesi, hayatını bu delillere göre düzenlenmesi ve doğru bir inancı benimsemesidir.⁶

Kur'an, insanın çeşitli yaratılışlarından bahseder. Bu yaratılış devrelerini ana hatlarıyla dörde ayırabiliriz:

1.5.2. Hz. Âdem'in Yaratılışı

Ayet-i kerimelerde, yaratılışın toprakla başladığı anlatılmaktadır. “Allah sizi önce topraktan, sonra meniden yarattı. Sonra sizi çiftler (erkek-dişi) kıldı.”⁷ “Sizi yarattık, size şekil verdik, ...”⁸, “Onu (şeklini) düzeltip ona ruhumdan üflediğim zaman kendisi için derhal secdeye kapanın.”⁹ İlk insan Âdem'in¹⁰ yaratılışı esnasında toprağın geçirdiği merhaleler de Kur'an'da anlatılmaktadır.¹¹

Hız. Âdem'in yaratılışı ile ilgili ayetlerden anlıyoruz ki, o anasız ve babasız olarak topraktan yaratılmıştır. Bu yaratılış; yaratılma, suret verme ve ruh üflenmesi olarak üç aşamada gerçekleşmiştir. Yani Allah Teala Hız. Adem'i topraktan yaratmış, şekil vermiş ve yarattığı bu ilk insana “Ruhundan üflemiştir.”¹² Buradaki “Ruhundan” kelimesi, şereflendirme ve yüceltme için kullanılmıştır. Kabe'ye “Beytullah” (Allah'ın evi) denmesi de böyledir. Allah'ın insanı yaratıp, O'na “Ruhundan üflemesi” ile ilgili Muhammed Esed şunları nakletmektedir: “İnsanın yaratılışı ve Allah'ın meleklerle O'nun önünde secde etmelerini (yere kapanmalarını) buyurmasıyla ilgili tüm ifadelerin taşıdığı temsili karakter”, Allah'ın “ Ben kuru bir

⁵Enbiya,21/104; Taberi Tefsiri(v.310), **Camii'l-Beyan**, 16/423-431; İmam Taberi, **Taberi Tefsiri**, İhtisar ve Tahkik(Muhammed Ali es-Sabuni- Salih Ahmed Rıza),Tercüme (Mehmet Keskin),Ümit Yayıncılık, İstanbul, 1995, 3/1414; Esed, Muhammed, **Kur'an Mesajı(meal-tefsir)**, Tercüme(Cahit Koytak-Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, İstanbul, 1999, 2/664

⁶ Çağrııcı, Mustafa, “**Yaratma**”, age.,43/327.

⁷ Fatır,35/ 11; Maturidi, Ebu Mansur, **Te'vilatu'l-Kur'an**, Mizan Yayınevi, İstanbul, 2008, 12/20-22.

⁸ Araf, 7/11; Zemahşeri, age., 2/425.

⁹ Sad, 38/72; Maturidi, Ebu Mansur, age., 12/279.

¹⁰ Al-i İmran,3/59; Sad, 38/71; Maturidi, Ebu Mansur, age., 12/278.

¹¹ En'am, 6/2; Sad, 38/71-72; Hicr, 15/26-29.

¹² Secde, 32/9; Hicr, 15/29; Sad, 38/27; Maturidi, Ebu Mansur, age., 12/241,242.

çamurdan, şekillendirilmiş balçıktan bir insan yaratacağım. Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman...”¹³ şeklindeki kendini açıkça ortaya koymaktadır; çünkü, açıktır ki, Allah’ın yaratma eylemini tamamlaması için bir zaman aralığına ihtiyacı yoktur-öyle ki, “O bir şeyin olmasını istediği zaman, yalnızca ona ‘Ol!’ der, - ve (o şey) oluverir!”. Allah’ın insana “ruhundan üflemesi” ifadesi, kuşkusuz, ona duyarlılık, hayat, bilinç ve bir can bahsettiğini dile getirmektedir.¹⁴

1.5.3. Hz. Havva’ nın Yaratılışı

Kur’an’da Hz. Havva’nın yaratılışı açık değildir. Hz. Havva’nın yaratılışı ile ilgili üç ayette şöyle denilmektedir: “... sizi bir tek nefisten yaratan, eşini de ondan (o nefisten) yaratan ...”.¹⁵ Ayetten de gördüğümüz gibi insan nesli tek bir nefisten yaratılmış, onun eşi de yine aynı şeyden yaratılmıştır. Bu ayetlerde geçen “Nefs-i Vahide” nin ne olduğunu iki noktada özetleyebiliriz: Nefs-i Vahide, Hz. Âdem’dir yahut da canlı, yani biyolojik bir varlıktır. Bu biyolojik varlıktan Allah hem Âdem’i hem de Havva’yı yaratmıştır.¹⁶ Bazı müfessirlere göre ayetten de anlaşıldığı gibi ilk merhalede insanın eşi –Hz. Havva- müstakil yaratılmamış yani insanın kendisinden yaratılmıştır. Dolayısıyla insanın ilk çoğalması cinsel bir çoğalma değildir. Bizim de paylaştığımız görüşe göre müfessirlerden bazıları da insanların tek bir nefisten yaratıldığını, “nefis” kavramının insanın aslı olan ilk canlıyı ifade ettiğini ve Hz. Âdem’i kastetmediğini ileri sürmektedirler.¹⁷

İlk erkek ile ilk kadının yaratılması arasında pek fark görülmemesi, cinsler arası ayrımcılığı ortadan kaldırabilmek için temel bir değeri oluşturabilir.¹⁸

Ayette geçen “Nefs-i Vahide” konusunda mısırlı ünlü Müfessir Reşid Rıza; Nefs-i Vahide’nin Âdem olduğu konusunda kesin bir delilin olmadığını belirtir. Ona göre tek nefis insan hakikatidir. İnsanlar bunun için insan olmuşlardır.¹⁹

¹³ Hicr, 15/28-29; Zemahşeri , age., 3/432,433.

¹⁴ İmam Taberi, age., 3/1110; Esed, Muhammed, age., 2/518.

¹⁵ Nisa, 4/1; Araf, 7/189; Zümer, 39/6; Zemahşeri, age., 2/540-543.

¹⁶ Esed, Muhammed, age., 1/33; Ateş, Süleyman, **Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri**, Yeni Ufuklar Çağdaş Neşriyat Yayınları, İstanbul, 1997, 2/192.

¹⁷ Ateş, Süleyman, age. 2/188-193.

¹⁸ Yaşar, Hüseyin, **Klasik Kur’an Tefsirlerine göre Hz. Meryem’in Hz. İsa’ya hamile kalması**, 3.

¹⁹ M. Reşid Rıza, Tefsiru’l-Kur’an’il-Hakim, 4/326-327.

1.5.4. Hz. İsa'nın Yaratılışı

Kur'an-ı Kerim, Hz. İsa'nın yaratılışını Hz. Âdem'in yaratılışına benzetir ve ayetlerde bu konuda şöyle bahseder: “Şüphesiz ki, Allah Teala'nın nezdinde İsa'nın hali, Âdem'in hali gibidir ki, onu topraktan yarattı, sonra da ona ‘ol’ dedi, o da oluverdi.”²⁰ Bu ayetle ilgili Taberi Tefsiri'nde şunlar nakledilmektedir: “Yaratılıştaki İsa'nın durumu, Adem'inkine benzer”: Adem'in anasız ve babasız yaratılışı, İsa'nın babasız yaratılışından daha fazla hayret vericidir. Allah, Adem'i -arada bir erkek ve dişi olmaksızın- kendi kudretiyle topraktan yarattı. Sonra ona, canlı bir insan olmasını emretti ve o da canlı bir insan oluverdi. İşte İsa'yı yaratması da O'nun kudretinin tezahürüdür. İsa'nın yaratılışı ile ilgili Kur'an Mesajı'nda şunlar nakledilmektedir: “Metnin siyak ve sibakından anlaşılabileceği gibi, bu ayet, Hz. İsa'nın uluhiyetine dayanan Hristiyanî doktrine karşı itirazın bir parçasıdır. Kur'an burada, diğer birkaç yerde olduğu gibi, Hz. İsa'nın Hz. Adem -ki, bu bağlamda bütün insan soyunu ifade etmektedir- gibi sadece “topraktan yaratılmış”, yani, toprağın üzerinde ve altında asal şekillerinde bulunan organik ve inorganik maddelerden yaratılmış bir ölümlü olduğu gerçeğini vurgular. “Adem'in burada insan soyunu temsil etmiş olması, bu cümlede son kelimesinde geniş zaman kipinin kullanılması ile vurgulanmıştır.”²¹

Hz. Meryem oğlu Hz. İsa(a.s.)'nin yaratılışı, Allah'ın kelimesi ve kendisinden bir ruh üfleme ile tamamlanmıştır. Âdem ile İsa'nın yaratılışı “Kün” (Ol!) kelimesi ile yaratılmaları ve Allah'ın her ikisine de ruh üfleme bakımından benzerlik bulunmaktadır.²²

1.5.5. Diğer İnsanların Yaratılışı

Allah (c.c.) insanın yaratılış aşamalarını birçok ayette anlatmıştır. Bu ayetlerden biri olan Mü'minün Suresi'nde Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur:

“And olsun, biz insanı çamurdan –süzülmüş- bir özden yarattık. Sonra onu az bir su-meni- halinde sağlam bir karargâha -ana rahmine- yerleştirdik. Sonra bu az

²⁰ Al-i İmran, 3/59; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/318-320.

²¹ Al-i İmran, 3/59; İmam Taberi, age., 1/254; Esed, Muhammed, age., 1/101.

²² Reem Tabbara, K. Kerim'deki İlmi İ'caz Bağlamında İnsanın Yaratılışı, Yüksek Lisans Tezi, 95.

suyu “alaka” haline getirdik. Alaka’yı da “mudğa” yaptık. Bu mudğa’yı da kemiklere dönüştürdük ve bu kemiklere de et giydirdik. Nihayet onu bambaşka bir yaratık olarak ortaya çıkardık...”²³ İnsanın yaratılışı konusunda İmam Taberi tefsirinde şunları kaydetmektedir: Doğrusu biz başlangıçta babanız Adem’i topraktan yaratmıştık. Sonra sizleri ibret ve öğüt alasınız diye Adem’in spermasından meydana getirdik. Spermadan kan pıhtısına, ondan bir çiğnem ete dönüştürdük. O çiğnem etin de tastamam bir insan şeklini aldığı bir merhaleye ulaştırdık. Sizi bazen de yaratılışınız tamamlanmadan ana rahminden düşük olarak çıkardık. Bütün bu safhalardan geçirilişimiz, dilediğimiz şeyi yapabileceğimizi ve ilk yaratılışınızı size öğretmek içindir.²⁴

Yaratılış aşamalarından bahseden Kur’an ayetlerini incelediğimizde, insanın yaratılış safhalarını dört ana başlık altında toplamamız mümkündür. Bu safhalar: Çamurdan yaratılma safhası, nutfe safhası, tahlik safhası, büyüme veya ikinci yaratılış aşamalarıdır.²⁵

Ayetlerde gördüğümüz üzere Kur’an, yaratılışla ilgili bilgiler verir. Kur’an’ın bu konudaki amacı bilimsel bilgi vermek değildir. Bilakis Allah’ın varlığını ve kudretini gözler önüne sermektir. Ancak unutmamamız gereken önemli bir nokta Kur’an’da haber verilen bu dört grupta incelediğimiz yaratılışların hepsi ilahi bir nefes(ruh)’ten nasiplenmiştir.²⁶

1.6. HZ. İSA HAKKINDA

Hristiyanlıkta “İsa Mesîh” Tanrı’nın oğlu, dolayısıyla “Tanrı” kabul edilen Hz. İsa, Kur’an-ı Kerim’de İbn Meryem, İsa ve Mesîh şeklinde zikredilmektedir. Aynı zamanda Hz. İsa’ya kutsal kitap olarak İncil verilmiş, “Allah’tan bir kelime ve ruh” olarak nitelenmiş ancak kul olduğu vurgulanmış, Allah’ın son elçisi Hz. Muhammed’i müjdelediği bildirilmiş bir peygamberdir.²⁷

İsâ kelimesinin Arapça olduğu kabul edenlere göre kelime “yönetmek, idare” anlamındaki ‘avs kökünden türemiştir. Buna göre Hz. İsâ nefsinin taatle, gönlünü

²³Mü’minün, 23/12-14; Maturidi, Ebu Mansur, age., İstanbul,2007, 10/11-17.

²⁴ Mü’minün, 23/12-14. ; Hacc, 22/5; İmam Taberi,age.,3/1422.

²⁵ Reem Tabbara, age. , 96.

²⁶Secde , 32/9; Maturidi, Ebu Mansur, age., 11/272,273.

²⁷ Harman, Ömer Faruk, “İsâ”, TDV İslam Ans., İstanbul, 2000, 22/465.

Allah sevgisiyle ve ümmetini Allah'ın dinine davetle eğittiği için kendisine bu isim verilmiştir. Ancak Müslüman dilciler “İsa” kelimesinin Süryanice veya İbranice olduğunu kabul ederler.²⁸

1.7. İNCİLLER HAKKINDA

Hristiyanlığın kutsal kitabı İncilleri Hz. İsa öncesi ve Hz. İsa sonrası şeklinde iki bölümde inceleyeceğiz. Çünkü Hristiyanlar kutsal kitaplarını öyle kabul etmektedirler.

Hristiyanlıktaki kutsal kitap inancını kavramak için “Ahit” kelimesinden başlayacağız. “Ahit” Türkçe’de anlaşma, ahitleşme anlamındadır. Ahit kelimesi bizleri Hz. Musa liderliğinde Tanrı (Yahve/Yahova) ile Sina Dağı’nda yapılmış olan ahitleşmeye götürür. Hristiyanlığın kutsal kitapları Eski Ahit ve Yeni Ahit olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. “ Eski Ahit”, Hz. İsa’dan önce oluşan Hristiyanlığın kutsal kitaplarına denilmektedir.

“ Yeni Ahit” ise Hz. İsa’dan sonra oluşan Hristiyanlığın kutsal kitaplarına denilmektedir. “Yeni Ahit” yirmiyedi (27) bölümden oluşmaktadır. Bunlar Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleri, Elçilerin İşleri, “Yuhanna’ nın Vahyi” ve yirmibir (21) mektuptur.

Esas konumuz Hz. Meryem ve Hz. İsa’nın doğumu olduğundan odak noktamız yukarıdakilerden İnciller olacaktır.

Hristiyan inancına göre Hz. İsa, hayatta iken “İncil” diye bir kitap meydana getirmemiştir. Çünkü Hz. İsa’nın böyle bir gayesi olmamıştır. Bu yüzden kimseye böyle bir emir vermemiş ve kimsenin de İncil adında bir kitap yazmasını istememiştir. Zaten Hristiyanlıkta Hz. İsa “ete ve kemiğe bürünmüş Tanrı Kelamı” kabul edilmektedir. Üç yıl boyunca insanlara sadece Allah’ın dinine çağırıştır. Bu sebepten Hz. İsa dünyadan ayrıldıktan sonra İncil adında bir eser bırakmamıştır. Ayrıca Hz. İsa’ nın bizzat kendisi, konuşmaları ve yaşamı İncil kabul edilir. Hz. İsa vahyin kaynağıdır ve Havariler denilen onun öğrencileri de birer elçidirler.

²⁸ Harman, Ömer Faruk, “İsâ” age, 22/465; Bkz. İbn Manzur, *Lisânû'l-Arabi* “ ‘aus, ‘ays” md., Beyrut, 1414/1914.

İncil kelimesi “iyi haber, müjde” anlamındadır. Yunancası euaggelion (euangelion)’dur. Fransızca’ya euangile, Latince’ye euangelium, olarak geçmiştir. İngilizcesi de godspeldir. “Euaggelion” kelimesinin Arapçaya İncil olarak geçtiği ileri sürülmektedir.²⁹

Hristiyanlara göre İncil, yazılı bir metin değildir. Onlara göre İncil, İsa Mesih ve Onun havarilerinin bildirdiği müjdeyi ve mesajı şifahi olarak tebliğ eder.

Hristiyanlara göre aslında sadece Mesih’in İncili vardır. Fakat Mesih’in İncili dört şekilde –Markos, Matta, Luka ve Yuhanna- gösterilmektedir. İncil öncelikle şifahen nakledilmiş, Hz. İsa’nın vefatından sonra yazıya geçirilmiştir. Luka’nın da belirttiği gibi pek çok kişi Hz. İsa ve onun mesajıyla ilgili duyduklarını ve gördüklerini özel araştırmaları sonucu ulaştıkları bilgileri yazıya geçirmişler ve bu sebeple ortaya çok sayıda İncil çıkmıştır.

1.7.1. Kanonik İnciller

Hristiyanlık, İncillerden bir kısmını “İlham Edilmiş Kitaplar” olarak (canon) kabul etmiştir. Kilisenin canon kabul ettiği İnciller; Matta İncili, Markos İncili, Luka İncili ve Yuhanna İncilidir. Diğer İncilleri ise apokrif saymış ve reddetmiştir. Şunu da belirtmemiz gerekmektedir ki bu kişilerin İncillerin gerçek yazarları oldukları tartışmalıdır. Ancak bu kişiler İncilleri bizzat yazmasalar da yine de bu İncillerin bilgi kaynağı olmuşlardır.³⁰

- Matta: Kilise tarafından canon kabul edilen inciller arasında ilk sıradadır. Matta İncilinde bizzat yazarı Matta ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Matta İsa’nın on iki havârisinden biridir. Matta, İsa’nın sözlerini Ârâmîce yani Hz. İsa’nın konuşma dilinde yazmıştır. Daha sonra Havâri Matta’ya ait olan bu İncil Yunancaya çevrilmiştir. Yunancaya çevrilen bu İncile yapılan ilavelerle bugünkü Matta İncili oluşmuştur. İncillerin bilimsel tenkidî çalışmalarına göre Matta, Grekçe Matta İncilinin yazarı değildir. Bu İncil muhtemelen Antakya’da yazılmış ve aynı zamanda Yahudi inancından gelen ve Filistin bölgesinde yaşayan Hristiyanlar için yazılmış olduğundan sık sık Musa şeriatına ve “Eski Atik” e atıflarda bulunmaktadır.³¹

²⁹ el-Cevaliki, Mevhub b.Ahmed, 230; er-Razi, Fahreddin, VII,159-160; Zemahşeri, I/410; İbn Manzur, **age**. ‘ncl’ md.; Harman, Ömer Faruk, “İncil” age, 22/270.

³⁰ Harman, Ömer Faruk, “İncil” age, 22/271.

³¹ Harman, Ömer Faruk, “İncil” age, 22/271.

- Markos: Markos, Hz. İsa ile beraber olmamıştır. Markos, Hristiyan geleneğine göre Barbaras'ın yeğenidir ve aynı zamanda Petrus'un şâkirdi ve tercümanıdır. Markos İncili, İsa'nın vaftiziyle başlar, olaylardan daha kısa bahseder ve sözleri de özetleyerek verir. Aynı zamanda plan ve muhteva bakımından Matta İnciline çok yakındır. Bu İncil Hz. İsa'nın yaşamına ait hikâye ve Hz. İsa'ya ait vecizelerle Petrus'un vaazlarından oluşmaktadır. Bu İncil, orijinal dili Grekçe olan Kanonik İnciller içerisinde en kısa olanıdır. Aynı zamanda Kanonik İnciller arasında en zayıf olanıdır. Markos İncili, metin tenkidî çalışmalarına göre Petrus İncilidir. Ancak Markos tarafından nakledilmiştir.³²

- Luka: Hristiyan geleneği, II. yüzyıldan itibaren bu İncilin Luka tarafından yazıldığını kabul eder. Pavlus, Luka'yı "Hekim Luka" diye adlandırmaktadır. Luka Antakyalı veya Suriyeli'dir. Luka, küçük yaşta Pavlus'u tanımış ve bir daha da Pavlus'tan ayrılmamıştır. Luka İncilini yazılı ve şifâhî kaynakları kullanarak yazmıştır.³³

- Yuhanna: Yuhanna ile ilgili olarak bu İncilde bilgi bulunmamaktadır. Ancak Kilise Yuhanna'yı II. yüzyıldan itibaren bu İncilin yazarı olarak adlandırmaktadır ve aynı zamanda Yuhanna'yı on iki havariden biri kabul etmektedir. Kilise'ye göre Havari Yuhanna önce Yahya'nın, daha sonra da İsa'nın şâkirdi olmuş ve İsa'nın en gözde havâirilerinden biridir. 49 yılında Kudüs'te Havâiriler Konsili toplanmış ve Yuhanna bu konsile katılmıştır. Ayrıca 70 yılında Romalı İşgalciler Kudüs'ü tahrip etmişler. Bu sırada Yuhanna Filistin'den ayrılmış ve de Efes'e gitmiştir. Daha sonra İmparator Dominatus döneminde Efes'ten Patmos'a sürülmüştür. İmparator Nerva zamanında ise Yuhanna, Efes'e dönmüştür. Yuhanna, İncilini bu dönemde Efes'te yazmıştır. Hz. İsa, bu İncil'de insan şekline girmiş bir ilah olarak sunulmaktadır. Bu İncil'de daha çok soyut kavramlardan bahsedilir.³⁴

³² Harman, Ömer Faruk, "İncil" age, 22/272.

³³ Harman, Ömer Faruk, "İncil" age, 22/272.

³⁴ Harman, Ömer Faruk, "İncil" age, 22/272.

1.7.2. Apokrif İnciller

Kilise, ilk dönemlerden itibaren kanonik saydığı İnciller'in dışında kalan metinleri "sahte (apokrif)" kabul etmektedir. Apokrifler de İnciller, Mektuplar, Resullerin İşleri ve Vahiy türü eserlerden oluşmaktadır.

Bunlardan İbrâni Tomas İncili ile Ya'kup'un İncili, Hz. Meryem'le ve Hz. İsa ile ilgili Kur'an Kerim'deki bilgilerle paraleldir. İnciller kanonik ve apokrif kabul edilirken şu kriterler dikkate alınmıştır:

- Doğru inancı içermesi; örneğin Hz. İsa'nın sadece bir peygamber olduğunu kabul eden, onun "Tanrı" olduğunu kabul etmeyen Ebionitler ve Barnaba İncilleri apokrif sayılmaktadır.

- Hristiyan cemaatlerde yaygın olarak kullanılması.
- Kaynağının bir havari olması.³⁵

1.7.3. Kur'an-ı Kerim'de İncil

İncil kelimesi Kur'an'da on iki yerde geçmektedir.³⁶ Kur'an'da bu konuda geçen ayetlerin tamamında İncil, Allah tarafından Hz. İsa'ya verilmiş kutsal kitabı ifade etmektedir. Kur'an'da Hz. İsa'ya İncil'in nasıl ve ne zaman verildiği belirtilmemiştir. Ancak Hz. İsa Allah'ın kendisine kitap verdiğini belirtmiştir. Ayrıca Kur'an'da Allah'ın İsa'ya Tevrat'la birlikte İncil'i öğrettiği bildirilmektedir.

³⁵ Harman, Ömer Faruk, "İncil" age, 22/274.

³⁶ Al-i İmran,3/48,65; el-Maide, 5/46,47,66,68,110; el-Araf,7/157; Meryem,19/30; Furkan,25/32; el-Feth, 48/29; el-Hadid,57/27.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCİL VE KUR'AN'DA HZ. MERYEM'İN AİLESİ VE YETİŞTİRİLMESİ

2.1. HZ. MERYEM'İN YAŞADIĞI DÖNEME GENEL BİR BAKIŞ

Her fert içinde yaşadığı toplumun kültürü ile yoğrulur.³⁷ Hz. Meryem'i hakkıyla değerlendirebilmek için onun yaşadığı toplumun kültürünü ve yaşadığı dönemin özelliklerini bilmek gerekir.

Hz. Meryem Filistin toprakları içinde yer alan Kudüs'te Yahudi cemaatinin içinde onlardan biri olarak dünyaya gelmiştir. Yahudilerin Filistin'deki yaşantıları Hz. İbrahim ile başlar. Hz. Yusuf zamanında bu bölgede meydana gelen kıtlık üzerine Yahudiler, Mısır'a göç etmişler ve burada uzun süre yaşamışlardır.³⁸ Mısır Firavunu II. Ramses'ten sonra Mısır'ın hayat düzeyinin bozulması ve Yahudiler üzerindeki zulmünün artması üzerine Hz. Musa liderliğinde Yahudiler tekrar Filistin'e dönmüşlerdir. Hz. Davud zamanında bütün kabilelerin onun başkanlığını kabul etmeleri üzerine Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulmuştur.³⁹

Hz. Meryem'in yaşadığı dönemde o bölge Roma hakimiyeti altında idi. Bu dönemde Bizans hükümdarı Sezar, Hz. Meryem'in yaşadığı bölgenin valisi ise Pontiyus Pilatus idi. İncillerde Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi anlatılırken, yine bu Pilatus denen valinin adı geçmektedir.⁴⁰

Roma hakimiyetinin Yahudiler üzerinde çeşitli baskılar uygulaması üzerine, Yahudiler M.S. 64 yılında büyük bir isyan başlatmışlardır. Uzun süren bu ayaklanma yıllarının sonralarında Kudüs'e giren Roma orduları Yahudilerin mabedi yıkmışlar ve herşeyi yakıp yıktıktan sonra Kudüs halkını da kılıçtan geçirmişlerdir. M.S. 70 yılında Romalılar Filistin'de tamamen hakimiyet sağlamış, bölgedeki Yahudiler ya esir edilerek satılmış, ya öldürülmüş, kurtulabilenler civardaki Arap ülkelerine kaçmışlardır. Bu hadiseler neticesinde Yahudiler bölgeden tamamen

³⁷ Güler, Nurdane, “Kur'an'da Örnek Bir Şahsiyet Olarak Hz. Meryem” (Yüksek Lisans Tezi), Van, 2001, 32.

³⁸ **Kitabı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahid), Tekvin**, İstanbul, 1997, Bab 12-50.

³⁹ **Kitabı Mukaddes, İkinci Samuel**, Bab 6.

⁴⁰ Matta, 27/13; Markos, 15/2; Yuhanna, 19/1; Luka, 23/3.

kopartılmışlardır. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması sonucunda bölgede Bizans hakimiyeti başlamış M.S. 636 yılında Arapların Kudüs'ü almaları ile de onların hakimiyeti sona ermiştir. Bundan sonra bölgede Arap ve İslam hakimiyeti dönemi başlamıştır.

Hız. Meryem'in yaşadığı dönemde Matta'da bazen münecimlerin Kralı Hirodes'e gelerek, Yahudiya'nın kralı olacak çocuğun yıldızını gördüklerini söyleyip, yerini öğrenmek istedikleri, bunun üzerine Hirodes'in tüm kahin ve din bilginlerini çağırarak onları bu yeri bulup tespit ettirdiği yazılıdır.⁴¹

Hız. Meryem'in yaşadığı dönemde İncilerden alınan bilgiye göre iki Yahudi Cemaat ile karşılaşyoruz. Sadukiler ve Ferisiler. Sadukiler Eski Ahit'te yalnız Hız. Musa'nın kitaplarını kabul edip, ölümden sonra yaşam, diriliş, cennet-cehennem kavramlarına melek gibi doğaüstü varlıklara inanmayan bir gruptur.⁴²

Farisiler ise biçimci ve tutucu Yahudilerin oluşturdukları bir diğer gruptur.⁴³ İncillerde bahsedilmeyen fakat Eski Ahit'te varlıkları bilinen, ölüdeniz el yazmalarıyla da ayrıntıları ortaya çıkarılan Esseniler de o dönemde yaşayan bir diğer topluluktur.

Muhammed Ataürrahim onlar hakkında Hız. Zekeriyâ (a.s.)'nın Essenileri teşkilatlandırıldığını, Hız. Yahya ile Hız. İsa'nın Esseniler içinde yetiştirildiğini, Hız. Meryem'in Hız. İsa'nın doğumunda Kral Hirodes'in Beytlehem'deki yeni doğanları öldürmesi üzerine Esseniler'in yanına kaçarak çocuğunu kurtardığını iddia eder.⁴⁴

Hız. Meryem bu yapıda bir kadın olarak yer almıştır. Acaba yaşadığı dönemde o bölgede hakim olan kadın anlayışı Meryem'in mücadelesi nasıl etkilemişti? O dönemin kadın anlayışını anlayabilmemiz için Yahudi cemaatlerinin bütününe tek esas aldığı Tevrat metinleri başvurmamız kaynak olacaktır. Bilindiği gibi Tevrat'ta kadın erkeğin kaburga kemiğinden ona uygun bir yardımcı olmak üzere yaratılmıştır.

⁴¹ Matta, 2/1-2.

⁴² İncil, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 1996,594.

⁴³ İncil, age., 586.

⁴⁴ Ataürrahim, Muhammed, **Bir İslam Peygamberi Hız. İsa** (Terc. Mehmet Yıldız), İstanbul, 26; Bkz. Güler, Nurdane, age, 34-35.

Erkek asıl, kadın ikincil varlıktır.⁴⁵Yine Tevrat'ta anlatıldığı üzere Havva, Adem'i kandıran dolayısıyla ilk günah işleyen ve işletendir.⁴⁶

Kadınların mabetten uzak tutuldukları o dönemde Meryem mabede kabul edilen ilk kız çocuğudur.⁴⁷ Meryem'in annesi Hanne'nin hamileliği esnasında karnındaki mabede adaması üzerine, İmran "Niçin böyle yaptın ya erkek olursa!" endişelerini kaynaklar zikreder.⁴⁸

Meryem'i anlayabilmek için onun yaşadığı döneme gittik. Şimdi de Kur'an'da Meryem'i anlayabilmek için Kur'an'ın indirildiği döneme gidelim. O zaman ki kadın anlayışına kısaca göz atalım. Kur'an'ın indirildiği dönemde birisine kız çocuğunun dünyaya geldiği müjdelendiğinde yüzü öfkeden, üzüntüden kapkara kesiliyor. Bir baba kızının dünyaya geldiğine sevinemiyor. Böyle bir toplumda kadına değer verilmesi beklenemez herhalde. Kur'an onların bu durumunu şöyle dile getiriyor: "Onlardan birine kız müjdelendiği zaman öfkelenmiş olarak yüzü kapkara kesilir. Kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Onu aşağılık duygusu içerisinde yanında mı tutsun, yoksa toprağa mı gömsün? Bakın ki, verdikleri hüküm ne kadar kötüdür?"⁴⁹ Ayette belirtildiği gibi kızı dünyaya gelen babanın yapacağı iki şey vardı. Ya aşağılık duygusu içinde kızını yanında tutacak ya da onu toprağa gömecek.⁵⁰

O dönemdeki kadınların durumu ile ilgili Hz. Ömer "İslam öncesinde biz erkekler kadınlara hiç değer vermezdik. Mamafih İslam geldi, Kur'an onlardan bahsetti, gördük ki onların da bizler üzerinde hakları varmış"⁵¹ demektedir.

Demek ki İslam'dan önce hiç değer verilmeyen kadın, gerçek değerini İslam'la bulmuştur.

⁴⁵ Tuksal, Hidayet Şefkatli, **Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri**, Ankara, 2000, 53.

⁴⁶ Güler, Nurdane, age, 37.

⁴⁷ Kurtubi, **El Cami'li Ahkâmi'l-Kur'an**, Beyrut, ?, 4/71.

⁴⁸ Köksal, M. Asım, **Peygamberler Tarihi**, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, 304.

⁴⁹ Nahl, 16/58-59.

⁵⁰ Maturidi, Ebu Mansur, age., 8/125, 126.

⁵¹ Buhari, age., Libas, 31; 7/46-17.

2.2. İMRAN AİLESİ

Kur'an-ı Kerim'de İmran, Hz. Meryem'in babasının adıdır. "İmran" kelimesinin aslının Süryaniceden geldiği söylendiği gibi İbranice "Amram" olduğu da ileri sürülmektedir. Ayrıca arapça "amr" kökünden türediği, Safevi Kitabelerinde bu isme rastlandığı, İslam'dan önce Arabistan'da kullanıldığı da nakledilmektedir. Ancak Hz. Meryem'in babasının ismi olması nedeniyle "İmran" kelimesinin İbranî kökenli olduğunu kabul etmek yerinde olacaktır.

Âl-i İmrân Sûresinin 33. ayetinde Hz. Nûh'un, Hz. Âdem'in, İmran ailesi ile İbrahim ailesinin seçildiği ve alemlere üstün kılındığı belirtilmektedir. Kur'an'da ismi zikredilen İmrân'ın kim olduğu konusunda İslâm Âlimlerinin farklı görüşleri vardır. Ancak Âl-i İmrân Suresi'nde anlatılanlar dikkate alındığında İmran'ın Hz. Musa'nın babasının olmadığı Hz. Meryem'in babasının olduğu anlaşılr.

Hristiyanlara göre Hz. Meryem'in annesinin ve babasının ismi apokrif kabul edilen İncillerden Protovangelium'da Yoakim (Joachim) ve Hannah olarak zikredilmektedir. Ancak Yeni Ahit'te belirtilmemektedir.⁵²

İncillerde İmran ailesiyle ilgili olarak Meryem'in Davud sülalesine mensup olduğu Luka'da geçmektedir. Luka'da belirtildiği gibi Meryem, çevresinin en asil ailesine, Davud sülalesine bağlıydı. İsa, Yusuf yoluyla değil, annesi Meryem yoluyla Davud sülalesine mensuptu. Çünkü Luka'da "Rab Allah, O'na babası Davud'un tahtını verecek." denilmekte idi. Luka İncili'ne göre Meryem'in annesiyle Yahya'nın annesinin kardeş oldukları kabul edilmektedir. Dolayısıyla Zekeriyya'nın eşi Elizabeth ile Hz. İsa'nın annesi Meryem akrabadır ve her ikisi de Harun kızlarındandır. Meryem'in anne ve babası hakkında Hristiyan kutsal kitabında bir bilgi yoktur. Onların adları ancak Apokrif eserlerde bulunmaktadır. Protevangelium Thomas'ın İncil'inde Meryem'in annesinin adı "Hanna" ve babasının adı "Yoahim (Joachim)" olarak geçer.⁵³

"İmran" ismi Kur'an'da üç yerde geçmektedir. Bunlar Al-i İmran Suresi 33. ve 35. ayetleri ile Tahrim Suresi 12. ayettir.⁵⁴ Peygamberler tarihinde iki İmran'dan bahsedilir: Birincisi Hz. Musa ve Harun'un babasıdır. Künyesi İmran b. Yashûr b.

⁵² Harman, Ömer Faruk, "İmrân", TDV İslam Ans, İstanbul, 2000, 22/232.

⁵³ Tümer, Günay, **Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011, 67; (Bkz. Luka, 1:32. Yusuf da Davud soyundan idi. Bkz. Luka, 1:27;2:4;1:5,36; Sarıkçıoğlu, Ekrem, **Diğer İnciller/Apokrif İnciller-Metinler ve Tarihi Belgeler**, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta, 2005,49.

⁵⁴ Bkz. Tahrim, 66/12; Al-i İmran, 3/33-35; Zemahşeri, age., 6/165-168.

Levi b. Ya'kub b. İshak b. İbrahim'dir. Böylece soyu Hz. İbrahim'e kadar varır. İkincisi ise Meryem'in babası olan İmran'dır. İkisi arasında 1800 senelik bir zaman farkı vardır. Aynı şekilde iki İmran'a karşılık onların kızları olan iki Meryem'den söz edilir. Biri Musa ve Harun'un kız kardeşi, diğeri de İsa'nın annesidir. Al-i İmran Suresinde İmran ailesi ile anlatılanlar ile Tahrim Suresi'ndeki "İmran kızı Meryem" hitabını dikkate aldığımızda "İmran" diye bahsedilenin Hz. Musa'nın babası olan kişinin olmadığını bu şahsın Hz. Meryem'in babası olduğu anlarız. Kur'an'da adı geçen İmran ailesi ise, Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın ailesidir. İki İmran ailesinin benzerliği iki Meryem ile sınırlı kalmayıp, ayrıca iki Harun'un bulunuşu ile daha ilginç bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de Al-i İmran Suresi'nde Hz. Meryem'in babasının ismi "İmran" olarak geçer. Hz. Meryem'in annesinin ismi ise "İmran'ın karısı" olarak geçmektedir.⁵⁵ Muhammed Hamidullah'a göre Kur'an-ı Kerim'deki "İmreetü İmran" ifadesi "İmran'ın soyundan gelen kadın" anlamındadır ve burada "İmran" bir şahıstan ziyade daha çok bir kabile ismi olarak zikredilmektedir.⁵⁶ Diğer İslami kaynaklarda ise babasının şeceresi İsa b. Meryem b. İmran b. Matan (Masan) b. Süleyman b. Davud b. İsha b. Yehuza b. Ya'kub b. İshak olarak verilir. Annesi ise Hanne binti Fakuza'dır. Hanne'nin kız kardeşi İsha da Zekeriya peygamberin eşi, Yahya'nın (a.s.) da annesidir. Peygamber efendimizin de belirttiği gibi Yahya ile İsa, teyze çocuklarıdır.⁵⁷

Allah tarafından seçilip âlemlere üstün kılınan ailelerden birisi de İmran ailesidir. Bu husus Kur'an'da: "Allah Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini seçip âlemlere üstün kıldı..."⁵⁸ diye anlatılmaktadır.

Yüce Allah bu ayette "ıstıfa" kelimesini işaret kullanır. "İstıfa", "bir şeyin en safını, en halis özünü tercih etmek, bir şeyi yabancı maddelerden ayırmak, seçip almak" demektir. Bu ayette anlatılan "ıstıfa" ise, yaratılışın akışında hüküm sahibi olan Allah'ın seçmesidir. Müfessirler bu kelime için iki farklı anlam tespit etmişlerdir:

⁵⁵ Al-i İmran, 3/35; Zemahşeri, age., 1/547-551.

⁵⁶ Harman, Ömer Faruk, "İmran", age,22/232.

⁵⁷ Et-Taberi, Ebu Cafer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid, **Camiü'l-Beyan fi Tefsiru'l-Kur'an**, 5/331; Yazır, Elmalılı M. Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili**, Şura-Çelik Yayınları, İstanbul, 1993, 2/316; Miras, Kamil, **Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi**, Ankara, 1978, 9/165.

⁵⁸ Al-i İmran, 3/33.

- Mahlukatın en özü olmak,
- Fena, kötü sıfat ve durumlardan tasfiye etmek, temizlemek ve övülmeye değer meleke ve hasletler (huylar) ile süslemek.⁵⁹

Ayette Adem ve Nuh tek başlarına bu ilahi seçime mazhar olmuş İmran ve İbrahim ise hem kendileri seçilmiş hem de seçilmişlerdir. Metodik bir ifadenin kullanıldığı bu ayetlerde ve kendi dönemlerinde diğerlerine nazaran zikredilen faziletlerine, Allah katındaki makamlarına, üstünlüklerine işaret edilmiş, bu üstünlükleri sebebiyle Allah tarafından seçildiklerine değinilmiştir.⁶⁰ Peygamberler, maddi ve manevi olgunluğun zirvesinde olan kimselerdir. Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim ailesi ve İmran ailesi ayette de belirtildiği gibi Allah tarafından seçilmiştir. Yüce Allah tüm peygamberleri önce Hz. Âdem peygamberden sonra da Hz. Nuh peygamberden yaratmıştır. Hz. Nuh' un soyundan Hz. İbrahim peygamber ve soyu gelmiş, Hz. İbrahim'in soyundan da İmran ailesi gelmiştir.⁶¹ Ayrıca "İmran" ailesine yapılan bu atıf, Hz. Meryem'in, Hz. Zekeriyya'nın, Hz. İsa'nın ve Hz. Yahya'nın kıssalarına başlangıç görevi görmektedir.⁶² İhlaslı, takvalı ve ilim sahibi olması hususunda kaynakların ittifak ettiği bu aile, çevresindekiler tarafından da itibar gören saygın bir ailedir. Bu özelliklerinin yanı sıra Yüce Allah'ın insanlığın ilk yaratılışını hatırlatmak üzere babası olmaksızın İsa'yı meydana getirmesi, bu doğum için Hz. Meryem'i seçmesi İmran ailesini de seçkin kılmıştır.⁶³

Hz. Adem, Hz. Nuh ve Hz. İbrahim ailesinin bizzat Allah tarafından seçilip âlemlere üstün kılındığı gibi İmran ailesi de Allah tarafından seçilmiş âlemlere üstün kılınmıştır. İmran ailesi Allah'ın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ın koyduğu sınırları titizlikle koruyan, her daim O'nun rızasını kazanmaya çalışan ve o dönemde yaşayan insanlar tarafından da bu özellikleriyle bilinen bir ailedir.⁶⁴

Hz. Meryem'in yaşantısına bundan sonraki başlıkta değineceğimiz için burada ailesini anlatmakla yetineceğiz

⁵⁹ Yazır, Elmalılı M. Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili**, Şura-Çelik Yayınları, İstanbul, 1993, 2/308-309; Ateş, Süleyman, **age.**, 2/38.

⁶⁰ Kutub, Seyyid b. Kutub b. İbrâhim Seyyid, **Fî Zilâli'l-Kur'ân**, Dâru's-Şurûk, Beyrut, 1985, 1/391.

⁶¹ Ateş, Süleyman, **age.**, 2/38-39.

⁶² Esed, Muhammed, **age.**, 1/95; Derveze, İzzet, **et-Tefsiru'l-Hadis** (Çev. Vahdettin İnce, Mustafa Altınkaya), Düşün Yayıncılık, İst., 2014, 5/444.

⁶³ Kurtûbî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî, **el-Câmi'Li-Ahkâmi-l-Kur'an, Müessesetü'r Risâle**, Beyrut, 2007, 5/98.

⁶⁴ Çınar, Kadir, **Çarmıha Gerilen İsa Değildi**, Düşünce Yayınları, İstanbul, 2004, 34.

2.3. HZ. MERYEM'İN MABEDE ADANMASI

İnciller'de Cebrail'in Meryem'i İsa ile müjdelemesinden önceki hayatı ile ilgili hiçbir bilgi yoktur. Ancak Apokrif eserlerde Meryem'in hayatının bu ilk devresi hakkında hikayeler bulunur.⁶⁵

Hiz. Meryem'in mabede adanması Apokrif İnciller' de şöyle anlatılmaktadır: İsrail'in on iki kabilesinin tarihinde Yoahim (İmran) çok zengin bir adamdı. Tüm kurbanlarını Rabbi için ikişer misli sunar, “Çokça sunduğum şeyler, tüm İsrail halkı için olmalıdır. Ve kefareti için sunduğum şeyler, Allah için, onun rızasını kazanmam için olmalıdır” derdi. Tanrı'nın büyük günü geldiğinde İsrail Oğulları O'na kurban sunarlar. Rubel (Ruben), (İmran'a): “Kurban takdimini ilk olarak senin sunman sana yakışmıyor. İsrâiloğulları arasında senin hiçbir evladın yok” der. O zaman Yoahim (İmran) çok üzülür. Halkın nüfus kütüğüne gider, araştırır ve İsrâil'de zürriyet sahibi olan hak sahiplerini bulur. Ve Tanrı'nın büyük ata İbrahim son günlerinde oğul olarak İshak'ı hediye ettiğini düşünür. Yoahim çok üzgün olduğu halde karısına görünmeden çöle çekilir. Ve orada çadır kurar. Kırk gün oruç tutarak kendi kendine şöyle der: “Rabbim olan Allah beni ziyaret edinceye (duyuncaya) kadar yiyecek ve içecek için (çölden) ayrılmayacağım; dua, benim yiyeceğim ve içeceğim olsun!”

Karısı Hanna bu yüzden iki kat ağıt söyler ve; “Dulluğuma ağlayacağım, çocuksuzluğuma ağlayacağım” diyerek ağlayıp sızlamaları da iki kat artırır. Rabbin büyük günü geldiğinde Hanna çok üzgün olarak yas elbiselerini çıkarıp gelin elbiselerini giyer ve bahçesine gezinmek için çıkar. Defne ağacının altına oturup Tanrı'ya şu sözlerle yalvarır: “Ey bizim babamız Allah'ım! Beni bereketli kıl ve Sara'nın rahmini bereketli kıldığın ve ona İshak'ı, bir oğul verdiğin gibi, benim duamı da kabul et!” Ve Hanna göğü doğru içini çekip defne ağacındaki serçe yuvasını görür bir ağıt söyler: “Yazıklar olsun bana, beni kim meydana getirdi. Nasıl bir rahim doğurdu? İsrâiloğulları önünde lanetlenmek için doğdum, utandırıldım ve benimle alay ettiler ve Rabbim mabedinden kovdular. Yazık bana, ben kime benzedim? Göğün kuşlarına (da) benzemedim. Ey Rabbim! Göğün kuşları da senin katında verimlidir. Yazık bana, ben kime benzedim? Yerdeki hayvanlara benzemedim. Çünkü ey Rabbim yerdeki hayvanlarda senin önünde verimlidir. Yazık

⁶⁵ Tümer, age, 68.

bana ben kime benzedim. Bu sulara benzemedim. Çünkü Ey Rabbim! Bu sular sevinçle kaynar ve balıklar seni metheder! Yazık bana, ben kime benzedim? Bu toprağa benzemedim. Çünkü bu yer zamanı gelince meyve verir ve seni metheder!” Ve işte o sırada Rabbin bir meleği huzuruna gelerek şöyle der: “Hanna, Hanna, Rab senin duanı işitti. Hamile kalacaksın ve doğuracaksın, senin soyun bütün dünyada anılacak.” Hanna: “Tanrı’m, Rabbim Sen muhakkak ki gerçeksın, bir çocuk dünyaya getirirsem, ister kız ister oğlan olsun, onu Tanrı’ma, Rabbime adayacağım ki, hayatının tüm günlerinde Tanrı’ma hizmet etsin. Ve işte o sırada oraya iki elçi gelerek ona şöyle derler: “Bak, kocan İmran (Yoahim) sürüsüyle geliyor.” Çünkü Rabbin bir meleği de ona indi ve dedi “İmran, İmran, Rabbin Tanrı duanı kabul etti. Aşağıya in! Bak karın Hanna hamile kalacak!” Ve İmran hemen (dağdan) aşağıya iner ve çobanlarına “Bana kusursuz ve ayıpsız on kuzu, on iki dana ve yüz teke (getirin)!” diye seslenir. Ve İmran sürüleriyle gelirken Hanna kapıda durur. İmran’ın geldiğini görünce hemen ona doğru koşar ve İmran’ın boynuna sarılır. Hanna: “Şimdi biliyorum ki, Rabbim Tanrı beni bereketlendirdi; artık bak kısır, kısır değildir ve kısır olan ben hamile kalacağım” der. İmran ilk gün evinde dinlendikten sonra ertesi gün hediyesini (mabede) bırakır ve “Ey Rabbim Allah bana lütfetti ise, Rahibin alın bağı bana bunu gösterecektir.” der. Ve İmran kurbanını sunduktan sonra Rabbin mihrabına çıkınca rahibin alın bağına dikkat eder ve onda hiçbir günah görmez. İmran: “Şimdi biliyorum ki Rabbim Allah bana lütfetti” der. Rabbin mabedinden inerek gereğini yapar ve evine gider.⁶⁶

Süleyman Ateş tefsirinde Hanne’nin bu adağına sebep olan olay hakkında şunları nakleder: İmran ve karısı Hanne’nin çocukları olmuyordu. Hanne bir gün bir kuşun yavrularını beslediğini görür ve içinde çocuk sahibi olma arzusu uyanır. Allah’a niyaz edip kendisine bir çocuk lütfetmesini diler, çocuğu olduğu takdirde onu Beytü’l-Makdis (Mescid’i Aksa)’ya vermeyi adar. Nihayet Meryem’e hamile kalır. Fakat hamileliği esnasında kocası İmrân ölür.⁶⁷ İmrân’ın karısı Hanne hamile kaldığını öğrenince karnındakini Allah’a adar ve adağının kabul etmesi için dua eder

⁶⁶ Sarıkçıoğlu, Ekrem, **Diğer İnciller/Apokrif İnciller-Metinler ve Tarihi Belgeler**, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta, 2005,????

⁶⁷ Ateş, Süleyman, age, 2/39; Harman, Ömer Faruk, “Meryem”, age, 29/240.

ve şöyle der: "...Rabbim, karnımda olanı tam hür olarak sana adadım, benden kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin."⁶⁸

Ayette geçen muharrer; esasen iyice özgürlüğüne kavuşmuş, halis, hür yapılmış (azâdedilmiş)⁶⁹, arınmış⁷⁰, demektir ki ibadette muhlis mabet hizmetçisi veya dünyadan bağımsız ve uzak manalarıyla tefsir edilmiştir.⁷¹ Bu ayete el-Câbirî tefsirinde "...Rabbim! Karnımdaki çocuğu sırf sana hizmet etmek üzere adadım."⁷² şeklinde tefsir etmiştir. Hanne, burada çocuğunu dünyaya kul olmaktan çözüp her türlü dünya ilişkilerinden Allah'a kul olmaya vakfedeceğini açıklamıştır.⁷³

Diğer İnciller'den ve İslami kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Hanne çocuk sahibi olmayı o kadar çok istemiş ki bu isteğini çocuğunu Rabb'ine adayarak ve kabul buyurmasını dileyerek dile getirmiştir. Ayetten anladığımıza göre Hanne geleneğimizde olduğu gibi çocuğu kendisine bakması için istememiş, Rabb'ine adamak için ona hediye olarak sunmak için istemiş. Ayrıca bu adağını Allah'ın kabul etmesini dileyerek "benden kabul buyur" şeklinde niyazda bulunmuştur. Aynı zamanda "şüphesiz sen işitensin, bilensin" diyerek Allah'a olan bağlılığını, teslimiyetini ve itaatini belirtmiştir.

2.4. HZ.MERYEM'İN DÜNYAYA GELMESİ

İnciller arasında Hz. Meryem hakkında ilk bilgiyi veren Luka'dır. Luka'da bu bilgi şöyle geçer. "...Allah tarafından Cebrail Melek Galile'de Nâsıra denilen şehre, Dâvud evinden Yusuf adındaki bir adama nişanlı olan bir kıza gönderildi; kızın adı Hz. Meryem idi."⁷⁴

Luka'daki bu haberden Hz. Meryem'in Nâsıra'da yaşamakta olduğunu öğreniyoruz. Ancak nerede doğduğunu bilemiyoruz. Apokrif eserlerde Meryem'in doğum yeri ile ilgili Sepphoris, Beytlehem, Kudüs gibi görüşler vardır. Bu görüşlerden Kudüs'ün daha kuvvetli olduğu söylenebilir.⁷⁵

⁶⁸ Al-i İmrân, 3/35; Zemahşeri, age., 1/547-551.

⁶⁹ Ateş, Süleyman, age, 2/40.

⁷⁰ el-İsfahani, age, 271; İbn Kuteybe (v.276), age.,103.

⁷¹ Yazır, Elmalılı M.Hamdi, age, 317; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/291.

⁷² el-Câbirî, Muhammed Abid, **Fehmü'l-Kur'an**, Mana Yayınları, 3/169.

⁷³ Ateş, Süleyman, age, 2/40.

⁷⁴ Luka, 1/26-27.

⁷⁵ Tümer, Günay, age, 69-70.

İnciller'de Hz. Meryem'in dünyaya gelişi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu konu Apokrif İnciller'de şöyle anlatılmaktadır: Meleğin söylediği gibi altı ay (ayları) dolunca yedinci (dokuzuncu) ayda Hanna doğurur. Ve ebeye : "Ben ne doğurdum ?" diye sorar. Ebe: "Bir kız." deyince Hanna : "Bugün benim ruhum yüceldi." diyerek çocuğu yere koyar. Günler dolunca loğusalığından temizlenir, çocuğuna meme verir ve adını Meryem koyar. Çocuk günden güne güçlenir, altı aylık olunca, (ayakta) durup duramayacağını denemek için annesi onu yere koyar. O (Hz. Meryem) yedi adım atar ve annesinin kucağına ulaşır. (Annesi) onu yukarı kaldırır ve "Hakikaten, Rabbim Allah vardır, artık ben seni Rabbin mabedine götürünceye kadar, bu yerlerde yürümelisin!" diyerek ona odasında kutsal bir yer yapar. Ona dünyevi veya kirli bir şeyi dokundurtmaz. Sonra ona İbranîlerin lekesiz kızı diye seslenir ve ona itina eder. Çocuğun ilk doğum gününde İmran büyük bir ziyafet düzenleyerek Yüksek rahipleri, rahipleri ve hukukçuları, ihtiyarları ve tüm İsrail halkını davet eder. Ve İmran çocuğu rahiplerin önüne koyarak şu sözlerle takdir eder: "Babalarımızın Tanrısı, bu çocuğu bereketli kıl ve ona nesiller boyunca devamlı kalacak şöhret ver!" Ve bütün halk: "Âmin, öyle olsun!" der. Ve onu Yüksek rahiplerin huzuruna getirirler ve onlar onu (çocuğu) şu sözlerle takdis ederler: "Göklerdeki Tanrı, bu çocuğa bak ve onu en yüksek aşılamayan rahmetinle takdis et!" Ve annesi onu odasındaki kutsal yere çıkarır ve ona göğsünü verir. Ve Hanna, Rabbi Tanrı'ya aşağıdaki methiyeyi söyler:

"Bana rahmet eden, düşmanların yanında benden utancı kaldıran Rabbim Allah, sana bir şarkı söylemek istiyorum. Ve Rabbim bana nâdir ve ulaşılmaz adalet meyvesini verdi. Hanna'nın çocuk emzirdiğini Rubels oğullarına kim haber verir? (Ey İsrail Oğulları, dinleyin, dinleyin, Hanna çocuk emziriyor!)"

Ve onu kutsal odasında dinlenmeye bırakır ve dışarı çıkar ve onları bekler. Ziyafetin bitiminden sonra büyük bir sevinçle aşağıya inerler ve İsrâil'in Tanrı'sını överler. Aylar geçer ve çocuk büyür. İki yaşına gelince İmran Hanna'ya: "Bunu bize veren Rabbimizin mabedine götürelim ve verdiğimiz sözü yerine getirelim ve hediyemiz kabul görsün!" der. Fakat, Hanna: "Üç yaşını da doldursun, çocuk anne ve baba özlemi duymasın." diyerek karşı çıkar. Ve İmran Hanna'nın söylediğini kabul eder. Ve çocuk üç yaşına gelince İmran: "İsrâil Oğullarının lekesiz kızını çağıralım, herkes bir meşale alsın ve yaksın, böylece çocuk geri dönmesin ve kalbi Rabbin

mabedinden ayrılmasın!" der. Ve bu şekilde Rabbin mabedine kadar yürür ve Rahip onu alır, öper ve şu sözlerle takdis eder. "Rab senin namını tüm nesiller arasında yüceltsin! Âhir zamanda İsrâiloğulları'nın kefareti Rab sana vahyetsin!" Rahip onu mihrabın üçüncü basamağına oturduğunda Rab Tanrı çocuğa cesaret verir ve çocuk kendi ayakları üzerinde sevinçle dans eder ve tüm İsrâil evinin sevgisini kazanır. Ve ebeveyni hayretler içinde Kâdir Tanrı'ya övgü ve hamdle dışarı çıkarlar. Çünkü çocukları kendileri ile geri dönmemiştir. Meryem mabette bir güvercin gibi korunur ve bir meleğin elinden yiyecek alır.⁷⁶

İslami kaynaklara göre Hanne, kendisine bir çocuk vermesi için Allah'a dua eder ve eğer Allah duasını kabul ederse doğacak çocuğu mâbede (Beytülmakdis) adayacağını vaad eder. O dönemdeki Yahudi inancına göre mâbede sadece erkek çocuklar adanmaktadır. Dolayısıyla Hanne'nin bu duası onun erkek çocuk beklediğini göstermektedir.⁷⁷ Hanne çocuğunu doğurur. Ancak bir kızı olmuştur, adağını Yahudi geleneğine göre nasıl yerine getirecektir. Kur'an Hz. Meryem'in doğumunu ve annesinin duasını şöyle anlatır: "Onu doğurunca Allah onun ne doğurduğunu bilirken yine şöyle söyledi": "Rabbim, onu kız doğurdum, erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu kovulmuş şeytanın şerrinden sana ısmarlıyorum."⁷⁸

Hanne, çocuğunu dünyaya kul olmaktan ve her türlü dünya ilişkilerinden kurtarıp sadece Allah'a kul olmaya vakfedeceğine adanmıştı ve çocuk dünyaya geldiğinde ismini Hz. Meryem koyar ve çocuğunun şeytanın şerrinden korumasını Allah'tan diler.⁷⁹

Ayetle ilgili olarak el-Câbiri tefsirinde şu yorumlara yer verilmiştir: "İmran'ın karısı kız çocuğu doğurunca adağını yerine getirememiş olmaktan dolayı mazeret beyan etmiştir. Çünkü kadınlar hayız ve adet hallerinden dolayı mabet hizmeti yapamamaktadırlar." Kanaatimce bu yorum gereksiz bir zorlamadır, ancak kadının düşüklüğü fikrini iyice yerleşmiş olduğu bir zihnin ürünüdür. Zira Allah'ın onun kız olduğunu bildiği kesindir ve burada kızların mabette hizmet edemeyeceğine dair bir delil de yoktur.⁸⁰ Erkeğin kız gibi olmadığını Muhammed Esed tefsirinde

⁷⁶ Sarıkçıoğlu, Ekrem, **Diğer İnciller (Apokrif İnciller)**, 51-53.

⁷⁷ Harman, Ömer Faruk, "Meryem", age, 29/240.

⁷⁸ Al-i İmran, 3/36; Zemahşeri, age., 1/548-550.

⁷⁹ Ateş, Süleyman, age, 2/41; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/292.

⁸⁰ el-Câbiri, Muhammed Abid, age, 3/169.

Zemahşeri'nin yorumuna yer vererek şöyle nakleder: Zemahşeri, bu sözleri -Erkek, kız gibi değildir- Allah'ın ilmi ile ilgili cümlecüğün bir kısmını okur ve yorumu şöyledir: Hanne'nin "Kavuşmak için dua etti erkek [çocuk], kendisine bağışlanan kız gibi olmayabilirdi" -ki bu ifade- "Hz. Meryem'in üstünlüğünün annesinin umduğunun çok ötesinde olduğunu işaret eder". Yani Hanne'nin doğurmayı beklediği erkek, kız gibi değerli değildir. Nice kadınlar Allah katında özel bir yere sahiptir. Ayetten de anlaşılmaktadır ki pek çok erkek böyle özel mertebelere erişememektedir. Bu konuda Allahû Teâla Tahrir Suresi 12. ayette Firavun'un karısını ve Hz. Meryem'i tüm Müslümanlara örnek verir.⁸¹

İslam geleneği Meryem'i hayat sahibi itaatli, Allah'tan korkan ve ona sığınan bir şahsiyet olarak görür. Yukarıda meallerini verdiğimiz ayetlerde de açıklandı gibi Meryem'in annesinin duası kabul edilmiş ve Meryem "Şeytanın şerrinden koruma" sı için Allah'ın taahhüdü altına girmiş olmaktadır. Ayetlerdeki bu ilahi taahhüdü pekiştiren hadisler vardır.⁸² Ebu Hureyre'den nakledilen bir hadiste Hz. Peygamber (S.A.V.) : "Doğan her çocuğa, doğarken şeytan dürtür (başka rivayetlerde dokunur). Şeytanın bu dürtmesinden ötürü çocuk ağlayarak dünyaya gelir. Ancak Meryem'e ve oğluna şeytan dürtmemiştir"⁸³ buyurmaktadır. Hadis, Hz. Meryem ve oğlunun günahlardan uzak kalabilmek bakımından nasıl bir ilahi himaye ve terbiye altında olduklarını gösterir.⁸⁴ Yapılan yorumlara göre Hz. Meryem'in babası daha o doğmadan önce vefat etmiştir. Çünkü ayette de geçtiği üzere çocuğa annesi isim koymuş ve babasından hiç bahsedilmemiştir.⁸⁵ Hz. Meryem'in doğum tarihine gelince Hz. Meryem'in doğum tarihini İsa'nınkine göre hesaplayabiliriz. İsa'nın doğumunu M.Ö. 6 olarak kabul edersek, o günün Yahudi geleneğine göre Hz. Meryem'in doğum tarihini bulabiliriz. Bir Yahudi kızı, geleneğine göre, 12 yaşını doldurduktan sonra altı ay içinde nişanlanır, son nişanlık 12 ay bu geçer, 13 yaşını altı ay geçmesinden 14 yaşına kadar ki sürede evlenirdi. Buna göre Hz. Meryem,

⁸¹ Esed, Muhammed, age, 1/95; Bkz. Tahrir Suresi, 66/12.

⁸² Tümer, Günay, age, 168.

⁸³ Müslim, Ebu'l-Huseyin el-Kuşeyri en-Nisâbü'rî, **Sahîh-i Müslim, el-Kütübü's-Sitte**, (Mevsûatu'l-Hadis eş-Şerif içinde, Haz. Sâlih b. Abdülaziz), Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000, Fedâil: bâb: 40 hadis, 146-147; İbnHanbel, müsned 2/233. Hadisi rivayet eden Ebu Hureyre: "Onu ve soyunu kovulmuş şeytanın şerrinden sana ısmarlıyorum ayetini okuyoruz" demiştir. Alusi, age., III, 136 (Her doğanın doğuşunda şeytanın dediği ve bundan dolayı çocuğun çığlık attığı rivayetinin haber-i ahad olduğu belirtiliyor -Alusi, Abdülcebbar'dan veriyor- Hadis için bkz. Buhari, age., Enbiya, bab 44).

⁸⁴ Tümer, Günay, age, 168; Bkz. Harman, Ömer Faruk, "Meryem", age, 29/240.

⁸⁵ Harman, Ömer Faruk, "Meryem", age, 29/240

oğlu doğduğunda 15 yaşında olmalıdır. Buna göre Meryem M.Ö. 22-21 yıllarında doğmuş olmalıdır.⁸⁶ Bu konuda Taberi Meryem'in İskender'in Bâbil'i fethetmesinden 65 yıl sonra doğduğunu söylemiştir.⁸⁷

Kanaatimizce Rabbine hediye olarak sunmak için bir çocuk isteyen Hanne (İmranın karısı), çocuğunu doğurur ve Meryem'in doğumundan önce İmran'ın vefat ettiği yönündeki yorumlara göre Hanne çocuğuna Meryem adını koyar. Ayetten de anlaşılacağı gibi Hanne duasında Allah'ın onun erkek mi kız mı doğurduğunu bildiği halde “Rabbim, onu kız doğurdum, erkek, kız gibi değildir.” diye belirtmesi Yahudi geleneğine göre mabede hep erkek çocukların adanmış olmasından dolayı onun tedirgin olduğunu göstermektedir. Ancak ayetin devamına baktığımız zaman Hanne çocuğuna “Meryem” adını koyarak duasındaki samimiyetini ve Allah'a olan teslimiyetini göstermektedir. Ve sonra çocuğunu (Hz. Meryem'i) ve Hz. Meryem'in soyunu şeytanın kötülüklerinden koruması için Allah'a ısmarlamıştır. Hanne'nin çocuğunu doğurması ve O'na “Meryem” adını koyması hem Diğer İncillerde hem de Kur'an'da benzer şekilde geçmektedir. Ancak Diğer İncillerde İmran'ın çocuğunun doğumunun birinci yılında yemek ziyafeti vermesi, çocuğun iki yaşına geldiğinde onu mabede adamak istemesi, rahiplerin huzurunda takdir etmesi vs. anlatılırken Kur'an'da bu konulardan bahsedilmez. Yapılan yorumlara göre Hanne'nin ayette de geçtiği gibi “O'na Meryem adını verdim” diye duada bulunması Hz. Meryem doğmadan önce babası İmran vefat ettiğini göstermektedir. Ve Hanne çocuğunu “onu ve soyunu kovulmuş Şeytan'ın şerrinden sana ısmarlıyorum” diyerek ilahi himaye altına teslim etmiştir. Burada Hanne' nin Allah'a olan teslimiyetini, inancını, itaatini de görüyoruz.

Hz. Meryem'in nerede doğduğuna gelince bu konudaki Apokrif İncillerde geçen görüşleri nakletmiştik. Bu görüşlerden Kudüs'ün daha kuvvetli olduğu söylenmektedir. Hz. Meryem'in doğum tarihini de İsa'ninkine göre hesaplarsak yukarıda belirttiğimiz gibi Meryem M.Ö. 22-21. yıllarında doğmuş olmalıdır. Taberi de Hz. Meryem'in İskender'in Bâbil'i fethetmesinden 65 yıl sonra da olduğunu söylemiştir.

⁸⁶ Tümer, Günay, age, 69-70.

⁸⁷ Taberi, Ebû Ca'fer Muhammed b.Cebir, **Tarihu't-Taberi**, Kâhire, 1/585.

2.5. HZ. MERYEM'İN AD VE ŞECERESİ

Hiz. Meryem; Hiz. İsa'nın annesidir. Hiz. Meryem, İslam'da üstün niteliklere sahip örnek bir şahsiyettir. Ayrıca Hiz. Meryem, Hristiyanlar için de “tanrı doğuran” biri olduğu için Hristiyanların ibadet hayatında da önemli bir yeri vardır.

Meryem Aramice’de “efendi” manasında “denizin efendisi, sahibesi”, kokulu bir reçine adı olan “mür”ün İbranice’deki karşılığı olan mor ile “denizin hoş kokusu”; “damla” manasında “denizin damlası” (sitillamaris) anlamlarına gelmektedir. Sitillamaris zamanla “denizin yıldızı” (stellamaris) şekline dönüşmüş ve çok yaygınlaşmıştır. Ayrıca “sevilen” anlamındaki Mısır menşeli “meri”den geldiği, “tanrı” anlamındaki “Yah” ile birleşerek “tanrı’nın sevgilisi” anlamını taşımaktadır. Ancak bu kelimeyi birleşik kabul etmeyenlere göre ise türediği köke göre “ümit, acı, yükseklik, isyan, efendi, sahibe, aydınlatan, gösteren, mağrur, şişman, güzel” gibi değişik anlamlara gelmektedir.

İslami kaynaklarda Meryem kelimesinin “Reym” kökünden “istemek, bir yerden ayrılmak” anlamında Arapça kökenli olduğunu söyleyenler bulunmaktadır. Ancak yaygın olan anlayışa göre Meryem kelimesinin aslı İbrânîce’dir ve Arapça’ya Süryanice’den geçmiş⁸⁸ “ibadet eden” anlamındadır.

Hiz. Meryem, iffeti ile örnek olduğu için namuslu ve iffetli anlamına gelen “Betül” adı ile de anılmıştır. Kur’an’a göre Hiz. Meryem Hiz. Zekeriyya peygamberin terbiyesinden özel bir eğitimden geçmiştir. Allah, bakire olan Hiz. Meryem’den Hiz. İsa peygamberi yaratmıştır.⁸⁹

Hiz. Meryem, hem Hristiyanlık’ta hem de İslam’da üstün nitelikleri sebebiyle önemli bir yer tutar. Gerek Apokrif İncillerden Protevangelium’a gerekse Kur’an-ı Kerim’e⁹⁰ göre Meryem adı ona annesi tarafından verilmiştir. İncil’de “Rab Allah Ona (İsa’ya) babası Davud’un tahtını verecek”⁹¹ şeklinde ifade edilmektedir. Kısacası Hiz. İsa’nın annesi olan Hiz. Meryem’in Hiz. Davud’ un soyundan geldiği ifade edilmektedir. İncillerde Meryem’den çok az bahsedilmektedir. İsa’nın dünyaya gelişi

⁸⁸ İbn Manzur, **age.**, “rym” md., 586-587.

⁸⁹ Harman, Ömer Faruk, “Meryem”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Ankara, 2004, 29/236; Zemahşeri, **age.**, 1/551; Alusi, Ebu Fazl Şihabüddin es-Seyyid Mahmud, **Ruhu’l- Meani fi Tefsiri’l-Ku’an’il Azim ve’s-Sebil- Mesani**, Beyrut, 1999, 1/316 .

⁹⁰ Al-i İmran, 3/36.

⁹¹ Luka, 1/32.

ve çocukluğu bölümlerinde, Kanada kentindeki düğün⁹² esnasında, Hz. İsa'yı görmek istemesi⁹³ ve Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi⁹⁴ olaylarında üç defa doğrudan, Hz. İsa'nın Nasıra kentinde yaptıklarında da⁹⁵ dolaylı olarak zikredilmektedir. Hz. Meryem'in hayatı ve ölümü ile ilgili bilgiler Transitus Mariae'de ve apokrif sayılan Protevangelium De Nativitate Sanctae Mariane' de yer almaktadır.⁹⁶

Hz. Meryem'in annesi Protevangelium'da "Anna" olarak geçmektedir. Anna, İslami kaynaklarda "Hanne", İbrânice'de "Hannah" şeklinde ifade edilmektedir. Babası ise "Yoakim" diye zikredilmektedir. Yoakim "Ioachim=Joachim=Yuvakim" olarak geçmektedir.⁹⁷ Bununla beraber Hz. Yahya'nın annesi kaynaklarda "Elizabet" olarak geçmektedir. Elizabet, İslami kaynaklarda "Îşâ" veya "İşbâ", İbranice'de ise "Elişeba", diye zikredilmektedir. Kaynaklarda belirtildiğine göre Anna ile Elizabet kardeşlerdir. Ayrıca Meryem'in doğum yeri olarak kuvvetli bir ihtimal olarak Kudüs'ten bahsedilmektedir. Ancak bunun yanında kaynaklarda Meryem'in doğum yeri olarak "Sepphoris, Beytullahm, Nâsıra" kentlerinin isimleri de geçmektedir.⁹⁸

Hz. Meryem adı Kur'an'da otuz dört yerde geçmektedir. Bunlardan yirmi üçü, "İsa b. Meryem" şeklinde geçmektedir. Kur'an-ı Kerim'in on dokuzuncu suresi de "Meryem" ismiyle anılmaktadır. Daha da önemlisi Hz. Meryem, Kur'an-ı Kerim'de ismi zikredilen tek kadındır. Kur'an-ı Kerim'de de belirtildiği gibi Hz. Meryem'in babasının adı İmran'dır.⁹⁹ Kur'an'da Hz. Meryem'in annesinin adı zikredilmez. Sadece "İmran'ın karısı"¹⁰⁰ diye bahsedilir. Ancak İslami kaynaklarda Hz. Meryem'in annesinin adını "Hanne" olarak geçmektedir.¹⁰¹

Meryem'in annesinin ve babasının soyu ile ilgili "İmran Ailesi" başlığı altında bilgi vermiştik.

⁹² Yuhanna, 2/1-12.

⁹³ Markos, 3/31-34; Luka, 8/19-21; Matta, 12/46-50.

⁹⁴ Yuhanna, 19/25-28.

⁹⁵ Matta, 13/54-58; Markos, 6/1-3.

⁹⁶ Harman, Ömer Faruk, "Meryem", age, 29/237.

⁹⁷ Sarıkçıoğlu, Ekrem, age, 49.

⁹⁸ Harman, Ömer Faruk, "Meryem", age, 29/236-237; Tümer, Günay, age, 69-70.

⁹⁹ Al-i İmran, 3/33-35; Tahrim, 66/12; Zemahşeri, age., 6/165-168.

¹⁰⁰ Al-i İmran, 3/35; İbn Kuteybe (v.276), *Tefsiru'l-Garib'ul- Kur'an*, 103.

¹⁰¹ Harman, Ömer Faruk, "Meryem", age, 29/240.

2.6. HZ.MERYEM'İN HZ. ZEKERİYYA'NIN HİMAYESİNE VERİLMESİ

Hız. Zekerıyya; Kur'an-ı Kerim'de ismi zikredilen ve İsrailoğulları'na gönderilmiş Allah'ın elçisidir. Zekerıyyâ kelimesinin aslı İbranice “Zekarya”dır ve “yahve hatıralar” manasındadır. Zekerıyya, Yahya'nın babasıdır ve Luka İncili'nde bir Yahudi kahini diye gösterilmektedir. Kur'an'da da bir Yahudi peygamberi olarak tanıtılmaktadır. Ayrıca İslami kaynaklarda bu kelimenin İbranice olduğu ve Zekerıyyû, Zekerıyâ şeklinde söylendiği zikredilmektedir.¹⁰²

Hız. Zekerıyyâ'nın hanımı Elizabeth'tir. Elizabeth, -İslami kaynaklarda İşâ /İşbâ, İbrânice Elişeba- hârûn soyundan dindar bir kadındır. Aynı zamanda Hız. Meryem'in annesi olan Hanne'nin kız kardeşidir. Dolayısıyla Hız. Meryem'in akrabasıdır.¹⁰³

Hız. Zekerıyyâ, Hız. Yahya peygamberin babasıdır. Hız.Yahya da Hız. İsa'nın müjdecisidir. Hız.Zekerıyya, Filistin bölgesinde yaşamış salih bir kimsedir. Hız. Zekerıyyâ, Kur'an-ı Kerim'de Hız. İsa, Hız. Yahya, Hız. İlyas ile birlikte erdemli ve dürüst kişiler arasında anılmaktadır.¹⁰⁴ Luka İncili'nde de Zekerıyyâ'nın eşi Elizabeth ile birlikte tanrı katında doğru kabul edilen kişilerden olduğu zikredilir.

Kur'an-ı Kerim'de Hız. Zekerıyyâ'nın Allah'ın kendisine bir yardımcı bahşetmesi için dua ettiği belirtilir. Hız. Zekerıyya'nın duasından sonra bir melek ona ismi “Yâhya” olan bir erkek çocuğu olacağını müjdeler.¹⁰⁵

Hız. Zekerıyyâ, kendisinin yaşlı ve karısının kısır olduğunu söyler. Böylece Hız. Zekerıyya tereddüdünü dile getirir. Bunun üzerine melek Allah'ın “Bu benim için kolay bir iştir. Daha önce seni yoktan var eden ben değil miyim?” buyurduğunu Hız. Zekerıyyâ'ya bildirir. Bundan sonra Hız. Zekerıyyâ, Rabbin'den çocuk sahibi olacağına dair bir işaret göstermesi için dua eder. Bu defa melek, “Senin istediğin alâmet üç gün boyunca insanlarla konuşamayacak olmandır.” der.¹⁰⁶

¹⁰² Aydın, Mahmut, “Zekerıyyâ”, **TDV İslam Ans.** İstanbul, 2013, 44/210; İbn Düreyd, II, 324; Mevhûb b. Ahmed el-Cevâlikî, s. 349.

¹⁰³ Luka, 1/5-6,36.

¹⁰⁴ El-Enam 6/85; Zemahşeri, age., 2/368-370.

¹⁰⁵ El-Enbiyâ 21/89-90; Âl-i İmrân 3/38-41; Zemahşeri, age., 1/554-557.

¹⁰⁶ Meryem, 19/2-11; Âl-i İmrân, 3/38-41; el-Enbiyâ, 21/89-90.

Kur'an'a göre Hz. Zekeriyâ annesi Hanne tarafından mabede adanan Meryem'in himayesini üzerine almıştır. Böylece Hz. Meryem'in terbiyesi ile bizzat Allah'ın peygamberi ilgilenmiştir.

Kur'an'da ismi altı yerde zikredilen Hz. Zekeriyâ¹⁰⁷ duası kabul edilen, hayırlı işlere koşan,¹⁰⁸ namaz kılan¹⁰⁹, Hz. Meryem'i himaye eden¹¹⁰, bir kişi ve Allah'ın kulu olarak¹¹¹ anlatılmaktadır. Kaynaklarda Hz. Zekeriyâ'nın soy ağacında farklılıklar bulunmaktadır. Ancak Hz. Süleyman ve Hz. Davud soyundan geldiği de zikredilmektedir. Bir hadiste Hz. Zekeriyâ'nın marangozluk yaptığı bildirilmektedir.¹¹²

Zekeriyâ'nın vefatı konusunda Hristiyan kaynaklarında bilgi yoktur. Bu konuyla ilgili olarak İslami kaynaklarda ise azgın milleti tarafından şehit edildiği belirtilmektedir. Hz. Zekeriyâ'nın vefatı, nasıl vefat ettiği ve Hz. Zekeriyâ (a.s.)'nin peygamberlik mücadelesi Kur'an'da bildirilmemiştir.¹¹³

Hz. Meryem'in himayesini üstlenmek için Kuran'dan nakledilen kura çekme hadisesi¹¹⁴, hristiyan geleneğine göre evlenme çağına gelen Meryem ve Meryem'in himayesini üstlenen nişanlısı Yusuf'la ilgilidir. Bu konuda Apokrif İnciller'de şunlar anlatılmaktadır: Meryem 12 yaşına gelince rahipler: “Bakınız, Meryem Tanrı'nın muhabbetinde 12 yaşına girdi. Rabbimizin mabedini kirlletmemesi için, ona ne yapalım” diyerek aralarında bir istişarede bulunurlar ve Başrahib'e (Hz. Zekeriya'ya): “Sen Rabbin mihrabında bulunuyorsun, içeri gir onun için dua et. Ve sonra Tanrı ne vahyederse, biz onu yaparız” derler. Ve başrahip 12 zilli kutsal nesneyi alır, kutsal mihraba girer ve Meryem için dua eder ve orada Rabbin bir meleği onun önünde durur: “Zekeriya, Zekeriya dışarı çık, halkın dul erkeklerini topla (her biri bir asa taşısın). Ve Rab onlara mucize verecek, Meryem onlardan birinin zevcesi olsun” der. Ve elçiler tüm Yudea çevresine yayılırlar. Rabbin

¹⁰⁷ Al-i İmran, 3/37; el-En'am, 6/85; Meryem, 19/2; el-Enbiyâ, 21/89.

¹⁰⁸ el-Enbiyâ, 21/90; Zemahşeri, age., 4/162,163.

¹⁰⁹ Al-i İmran, 3/39.

¹¹⁰ Al-i İmran, 3/37.

¹¹¹ Meryem, 19/2.

¹¹² Müsned, 2/296; Müslim, “Fezâ'il”, 169.

¹¹³ Aydın, Mahmut, “Zekeriyâ”, age., 44/210-211; Sa'lebi, 'Arâ'isü'l-Mecalis, Kahire, 1324, 238-239; T.C. Meb Din Öğretimi Genel Müd., age, 398-399; Çakan, İsmail L.-Solmaz, N.Mehmed, **Kur'an-ı Kerim'e göre peygamberler ve Tevhid mücadelesi**, İstanbul, 2014, 229-231.

¹¹⁴ Al-i İmran, 3/44: “(Rasulüm):Bunlar, bizim sana vahiy yoluyla bildirmekte olduğumuz gayb haberlerindendir. İçlerinden hangisi Meryem'i himayesine alacak diye kur'a çekmek üzere kalemlerini atarlarken sen onların yanında değildin; onlar (bu yüzden) çekişirken de yanlarında değildin.”

borazanı inledikten sonra herkes oraya koşar. Yusuf da onlarla karşılaşmak üzere dışarı çıkar ve baltayı fırlatır. Ve toplanırlar, asalarını alırlar ve Başrahîb'e giderler. Rahip onların asalarını alır, mihraba gider ve dua eder. Duanın bitiminden sonra asaları alarak tekrar dışarı çıkar ve onları (sahiplerine) verir, bu esnada bir mucize olmaz. Ancak en son asayı Yusuf aldığı anda asadan bir güvercin çıkar ve Yusuf'un başına konar. O zaman rahip Yusuf'a: "Yusuf kurada Rabbin bakiresi sana çıktı onu himayene al!" der. Yusuf ona karşı: "Benim oğullarım var ve ben yaşlıyım. O ise genç bir kız! İsrâîloğullarına gülünç olmaktan korkarım!"(cevabını verir.) O zaman rahip Yusuf'a: "Rabbin Allah'tan kork ve Allah'ın Dathan'a, Abiram'a, ve Korah'a ne yaptığını, yerin nasıl yarıldığını ve isyanlarından dolayı hepsini nasıl yuttuğunu düşün! Bunun senin hanende de meydana gelmesinden, kork Yusuf!" der. Ve Yusuf korkarak onu himayesine alır. Ve Yusuf ona şöyle der: "Meryem, seni Rabbin mabedinden aldım ve şimdi seni evime götüreceğim benim haneme yürüdedur! (Daha sonra) sana ulaşırim. Rab seni koruyacak!" Rahipler istişarede bulunurlar ve "Rabbin muhabbetini bir perde yaptırmak için" karar verirler. Rahip: "Davud soyunun bekar kızlarını bana çağırın!" der. Hizmetçiler giderler, ararlar, Rahib'in emrettiği gibi yedi genç kız bulurlar. Ve Rahip Tanrı katında lekesiz Davud soyundan olan Meryem kızı da hatırlar. Ve hizmetçiler giderler ve getirirler. Sonra onları Rabbin mabedine götürürler ve Rahip: "Altın, amyant, pamuk, ipek, mavi mücevher, erguvani ve ibrişimi kimin dokuyacağı hakkında kura atın!" der.

Ve Hz. Meryem'in şansına erguvani ve gerçek ibrişim düşer. Ve Meryem onları alarak evine gider. O zaman da Zekeriya konuşmaz olur ve tekrar konuşuncaya kadar, yerine Samuel (rahip) vekalet eder. Hz. Meryem ise erguvaniyi alır ve eğirir.¹¹⁵

Kur'an'a göre İmran'ın karısı Hanne, değerli yavrusunu en emin yere emanet etmiş ve Hz. Meryem'i ve Hz. Meryem'in soyunu iblisin kötülüklerinden Allah'a ısmarlamıştı. Hanne'nin hediyesini, adağını, emanetini (Meryem'i) Allah güzel bir kabul ile kabul etmiştir. Bu konu Kur'an'da şöyle geçmektedir: "Bunun üzerine Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu onu güzel bir şekilde -bitki gibi- yetiştirdi. Zekeriyya'yı da onun bakımı ile görevlendirdi."¹¹⁶

¹¹⁵ Sarıkçıoğlu Ekrem, age, 53-57.

¹¹⁶ Al-i İmran, 3/37; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/293; Zemahşeri, age., 1/548-550.

Ayette de geçtiği gibi Allah (c.c.), Hz. Meryem'i güzel bir kabul ile kabul etmiştir. Buradaki güzel kabul nedir? Nasıldır? Allah Teala Meryem'i kız-erkek ayrımı yapmadan¹¹⁷ ve onun bakımıyla Hz. Zekeriyya Peygamberi görevlendirerek sanki bir hediyeymiş gibi onu kabul edip bu adaktan razı olmuştur. Meryem'in Mescidi Aksa hizmetkarlığını annesinden güzel bir kabul ile kabul buyurmuştur. Hz. Meryem'in himayesiyle –sebepler perdesiyle- Zekeriyya Peygamber'in görevlendirilmesi Hz. Meryem'in ne kadar değerli ne kadar kıymetli olduğunu göstermektedir. Hz. Meryem'in bakımında Hz. Zekeriyya (a.s.) bir aracıdır. Allah, elçisi Hz. Zekeriyya(a.s.)'nın eliyle Hz. Meryem'i büyük bir imtihan için hazırlamıştır. Allah, Meryem'i güzel bir şekle getirmiş, onun her halini uyumlu kılmıştır.¹¹⁸

Hz. Meryem'in himayesinin üstlenilmesi konusunda diğer İnciller'de geçen bilgileri nakletmiştik. İslami kaynaklarda ise Hz. Meryem'in himayesinin üstlenilmesi diğer İnciller'de anlatıldığı gibi Yusuf'la ilgili değildir. İslami kaynaklara göre Hanne, adağı gereği çocuğunu doğar doğmaz veya süten kesildikten sonra Beytü'l Makdis'e götürerek teslim eder. O tarihte Beytü'l Makdis'te Harun soyundan gelen din adamları bulunmaktadır. Hz. Zekeriyya Hz. Meryem'in teyzesinin kocası olduğundan onu himayesine almak ister. Ancak Yahudi din adamları çocuğu kendileri almak istediklerinden Meryem'in babası İmran'ın kendi dini liderleri olmasını bahane ederek bunu kabul etmezler. Hz. Meryem'i yanına almak isteyen on dokuz veya yirmi dokuz kişi arasında kura çekilir. Tevratı yazdıkları kalemelerini veya oklarını nehre atarlar. Okların hepsi suyun dibineatar yalnız Hz. Zekeriyya'nın oku batmaz, suyun üzerinde kalır. Sonuç olarak Meryem'in bakımını (himayesini) Hz. Zekeriyya peygamber üstlenir.¹¹⁹ Hz. Meryem'in himayesine üstlenmek için çekilen bu kura Kur'an'da şöyle geçmektedir: "... Meryem'e hangisi kefil olacak diye kalemelerini (oklarını) atarlarken sen onların yanında değildin; (birbirleriyle) çekiştikleri zamanda sen yanlarında değildin."¹²⁰

¹¹⁷El- Alusi, Ebu Fazl Şihabüddin es-Seyyid Mahmud, Ruhu'l- Meani fi Tefsiri'l-Ku'an'il Azim ve's-Sebil- Mesani, Beyrut, 1999,3/184.

¹¹⁸ Ez-Zemahşeri, Ebu Kasım Carallah Mahmud bin Ömer bin Muhammed, **Tefsiru'l-Keşşaf an Hakaiki Givamidi't-Tenzil ve Uyunu'l-Ekavili fi Vechi't- Te'vil**, Beyrut, 2003, 1/352.

¹¹⁹ Et-Taberi, **Cami'ul- beyan**,3/241-244,246;Derveze, İzzet, age,,5/443; Esed, Muhammed, age, 1/95; Ateş, Süleyman, age, 2/41;

¹²⁰ Al-i İmran, 3/44; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/302,303.

Hız. Zekerıyya, Hız. Meryem'in bakımını üstlenir, onu alır, evine götürür ve teyzesi İşa'ya teslim eder, ayrıca Meryem'e bir sütanne tutar;¹²¹ Hız. Meryem biraz büyüyünce Hız. Zekerıyya, annesinin va'di (adağı) yerine gelsin diye O'nu Beytu'l-Makdis'e götürür. Hız. Meryem orada bir odaya yerleştirilir. Ayette de geçtiğı gibi Hız. Zekerıyya Onu Mihraba koyar. Mihrab, yüksek yer demektir. Demek ki Meryem mabette özel ve yüksek bir odaya konmuştur.¹²² Kur'an'da da anlatıldığına göre Allah annesinin hediyesi olan Meryem'i en güzel kabul ile kabul eder ve onu güzel bir bitki gibi yetiştirir. Ayetin devamı şöyledir: "Hız. Zekerıyya onun yanına mihraba her girdiğinde yanında bir rızık bulurdu". "Ey Meryem bu sana nereden?" derdi. (O da) " Bu Allah katından" derdi. "Allah, dilediğine hesapsız rızık verir."¹²³ Hız. Zekerıyya, Hız. Meryem'in himayesini ne zaman üstlendi konusuyla ilgili çoğu kimseye göre Meryem henüz bebek iken Hız. Zekerıyya onu himayesine almıştır. Ancak bazılarına göre de Meryem süttten kesildikten sonra onu himayesine almıştır. Çünkü Allah Teala "onu güzel bir bitki gibi büyüttü"¹²⁴ demiş sonra "ve onu Zekerıyya'nın uhdesine verdi"¹²⁵ diye buyurmaktadır. Ayetin devamında da Zekerıyya'nın Meryem'in yanına her girişinde yiyecek bulması Meryem'in süttten kesilmiş olduğı anlamına gelmektedir, denilmiştir.¹²⁶

Taberi, sadece Zekerıyya'nın Meryem'in annesinin vefatı üzerine onu himayesine aldığı yazmıştır. Çünkü Zekerıyya, Meryem'in teyzesi ile evlidir. Zekerıyya'nın Meryem'i himayesine aldığında Meryem'in kaç yaşında olduğunu belirtmemiştir.¹²⁷

Zekerıyya mabette onun yanına her girişinde; Meryem'in oturduğı ve namazını kılıp ibadetini eda ettiğı yere her girişinde, yanında bir yiyecek bulurdu: Rivayete göre kış meyvesini yazın, yaz meyvesini de kışın Meryem'in yanında bulurdu. Zekerıyya bu yiyeceklerin nereden geldiğini Meryem'e sorar O da: "Bu Allah katındandır" yani Allah'ın bana gönderdiği bir rızıktır, demiştir. Ayrıca Zekerıyya; hiç kimsenin yanında meyveye rastlanmadığı zamanda Meryem'in yanında taze meyveler bulunmasına şaşırmış ayette de geçtiğı gibi Allah'ın

¹²¹ Harman , Ömer Faruk, "Meryem", 29/240.

¹²² Ateş, Süleyman, age, 2/41; Yazır, Elmalılı, M. Hamdi, age,2/318.

¹²³ Al-i İmran, 3/37.

¹²⁴ Al-i İmran, 3/37.

¹²⁵ Al-i İmran, 3/37; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/293-294.

¹²⁶ Razi, Fahrüddin, **Tefsiru'l-Kebir**, Kahire, 8/30; Bkz. Avcı, Hatice, age., 33.

¹²⁷ Taberi, age, 1/585.

yarattıklarından dilediğine, sayısız ve hesapsız miktarda rızık göndermesini idrak etmiştir.¹²⁸

Süleyman Ateş'e göre bu ayet-i kerime evliyanın kerametinin hak olduğunu gösterir. Zira bir peygamber olmayan Hz. Meryem'e Allah tarafından rızıkların gelmesi salih kişilerin böyle ilahi lütuflara nail olacaklarına delildir.¹²⁹

Hz. Zekeriyya Hz. Meryem'in yanına mihraba her girdiğinde yazın kış meyveleri kışında yaz meyveleri (taze meyve) görür ve zuhur eden bu olağanüstü hadise karşısında kendisinin de kendisini Allah'a kulluğu adayan Hz. Meryem gibi salih bir çocuğu olması arzusu içine düşer ve Allah'a şöyle niyaz eder:¹³⁰ "... Rabbim bana katından temiz bir nesil ver. Sen duayı işitensin."¹³¹ Ey Rabbim! diyor Zekeriyya kendi katından bana hayırlı bir çocuk ihsan et ve devamla diyor ki sana yakaranın duasını işitir ve çağrısına icabet edersin.¹³²

Hz. Zekeriyya'nın mabette namaz kıldığı esnada Melekler ona şöyle seslendiler: "Allah sana Allah'tan bir kelimeyi doğrulayıcı, efendi, iffetli (nefsine hakim) ve iyilerden bir peygamber olacak Yahya'yı müjdeler."¹³³ Yahya İbranice "Yuhanna"nın Arapça söylenişidir. Yahya ismi "yaşamak" kökünden gelmektedir. Aynı zamanda bu isim Hz. Yahya'nın temiz bir hayat süreceğine ve Hz. Zekeriyya'nın adını alacağına işarettir. Allah'tan kelime İbn Abbas, Hasan, Mücahid, Katade, Süddi ve Mukatil'e göre Hz. İsa (a.s.)'dır. Çünkü O, "Kün: ol" kelimesiyle oluvermiştir. Seyyid: değerli, şerefli, efendi, halim, günahlardan korunan, hikmet sahibi, bilgin mânâlarına gelir. "Hasur" ise "kadınlara karşı şehvet duygularından arınmış, tertemiz insan"¹³⁴ demektir. İşte Hz. Zekeriyya'nın oğlu Yahya, doğumu sırf kün kelimesinin harika bir tecellisi olan, Hz. İsa'yı doğrulayan, Allah katında değerli, şehvet duygularından arınmış, temiz, nezih bir efendi, salih bir peygamber olacaktır.¹³⁵ Yazır tefsirinde, Allah'tan bir kelimeyi -Hz. İsa'yı- doğrulayıcı diye bu

¹²⁸ İmam Taberi, **Taberi Tefsiri, İhtisar ve Tahkik** (Muhammed Ali es-Sabuni-Salih Ahmed Rıza), Tercüme(Mehmet Keskin), Ümit Yayıncılık, İst., 1995, 1/242,243.

¹²⁹ Ateş, Süleyman, age, 2/41

¹³⁰ Ateş, Süleyman, age, 2/41

¹³¹ Al-i İmran, 3/38.

¹³² İmam Taberi, age, 1/244; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/294,295.

¹³³ Al-i İmran, 3/39.

¹³⁴ İmam Taberi, age, 1/244; Yazır, Elmalılı, M. Hamdi, age, 2/319; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/295-298.

¹³⁵ Ateş, Süleyman, age, 2/43; Yazır, Elmalılı, M. Hamdi, age, 2/319.

ayette Hz. Yahya peygamberin Hz. İsa'yı ilk tasdik eden kişi olduğunu belirtiyor.¹³⁶ Yine tefsirlerde belirtilenlere göre Hz. Yahya Hz. İsa'dan yaşça altı ay veya üç yaş¹³⁷ bir rivayete göre de üç ay büyüktür ve Hz. Yahya, Hz. İsa'nın ortadan çekilmesinden altı ay önce şehit edilmiştir.¹³⁸

Meleklerin Hz. Zekeriyya'ya Hz. Yahya'yı müjdelemesinden sonra Hz. Zekeriyya: “Rabbim, bana ihtiyarlık gelip çatmış, karım da kısır iken benim nasıl oğlum olur?” Bunun üzerine kendisine cevaben Allah: “Öyle (ama) Allah, dilediğini yapar,”¹³⁹ buyurur. Hz. Zekeriyya, Rabbi'nin gücünden şüphelendiği için değil; bu müjdeyi teyit ettirmek için bu soruyu sorar. Çocuk sahibi olmaktan umut kesmiş ihtiyar bir erkekten ve doğum yapmayan kısır bir kadından çocuk meydana getirmek, Allah'a göre basit bir iştir. Nitekim daha önceleri biz hiçbir şey değilken, bizi yoktan var edip yaratan Allah'tır.¹⁴⁰

Kendisine verilen müjdeyi teyit ettiren Hz. Zekeriyya: “ Ya Rabbi! Bana bir alamet ver.”¹⁴¹ diyerek çocuğun ne zaman doğacağını kendisine bildirilmesi için bir alamet ister. Bunun üzerine (Allah) şöyle buyurur: “Senin alametin, üç gün insanlarla, işaretten başka türlü konuşmamandır: Rabbini çok an, akşam sabah (O'nu) tesbih et.”¹⁴² Bir alamet isteyen Hz. Zekeriyya'ya üç gün boyunca kendisinde herhangi bir hastalık, afet ve ahraslık olmadığı halde işaret ve dudak hareketlerinden başka bir şekilde insanlarla konuşmaması buyrulmuştur. Bununla beraber Rabbini çokça zikretmesi kendisiyle O'nun zikri arasına hiçbir şey girmemesi ve hiç bir şeyin O'nu anmaktan alıkoymaması ve akşam sabah sürekli ibadette bulunarak Rabbini tesbih etmesi emredilmiştir.¹⁴³

Belirtmemiz gereken bir husus da Hz. Meryem'in doğumu, Hz. Zekeriyya'nın onun bakımını üzerine alması ve Hz. Yahya'nın doğumu hakkında bu anlatılanlar Hz. Muhammed (S.A.V.)'e vahiy suretiyle bildirilen gayb haberleridir.¹⁴⁴ Şüphesiz bu haberler, hristiyanların İncillerinde zikrediliyor ve halk arasında da söyleniyor fakat rivayetler birbirini tutmuyordu. Yüce Allah bu ayetlerle bu haberlerin esasını

¹³⁶Yazır, Elmalılı, M. Hamdi, age, 2/319.

¹³⁷Yazır, Elmalılı, M. Hamdi, age, 2/319.

¹³⁸Ateş, Süleyman, age, 2/43

¹³⁹ Al-i İmran, 3/40.

¹⁴⁰İmam Taberi, age, 1/244-245; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/298,299.

¹⁴¹Al-i İmran, 3/41.

¹⁴² Al-i İmran, 3/41.

¹⁴³ İmam Taberi, age, 1/245; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/299,300.

¹⁴⁴ Al-i İmran, 3/44.

anlatmak suretiyle üzerinde en çok ayrılığa düşülen konuları aydınlığa kavuşturmuştur. Allah'ın son elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in bu haberleri Kur'an'ın beyanıyla böyle güzel anlatması onun peygamberliğinin en büyük delilidir.¹⁴⁵

Kanaatimizce Hz. Meryem'in himayesi İnciller'de Yahudi geleneğine göre evlilik çağına gelen Meryem'in Yusuf tarafından himaye edilmesi ile ilgilidir. İslami kaynaklarda ise Hanne'nin adağını hüsnü kabul ile kabul eden Allah Teala'nın onu güzel bir bitki gibi yetiştirdikten sonra onun bakımıyla bizzat Hz. Zekeriyya'nın görevlendirilmesi ile ilgilidir. Hz. Meryem'in himayesi ile ilgili olarak Kur'an'da: "... Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu onu güzel bir şekilde yetiştirdi. Hz. Zekeriyya'yı da onun bakımıyla görevlendirdi."¹⁴⁶ diye geçmektedir. Meryem'i güzel bir kabul ile kabul eden Allah Teala yine bu kıymetli hediye peygamberi Hz. Zekeriyya vasıtasıyla himaye etmiştir. Meryem manevi olarak bir peygamberin himayesinde terbiyesinde yetişmiş maddi olarak da mabedin en önemli en özel odasında (mihrapta) kalmıştır. Himayesi ile Hz. Zekeriyya görevli olduğu için yanına sadece o girmiştir Hz. Zekeriya Hz. Meryem'in yanına mihraba her girdiğimde kışın yaz, yazın kış meyveleri bulur. Allah'ın yarattıklarını sayısız ve hesapsız miktarda rızıklandığını görünce "Rabbim, bana katından hayırlı çocuk ihsan et!" diye niyazda bulunur. Allah, O'na Yahya'yı müjdeler. Rabbinin gücünden şüphelenmez Hz. Zekeriyya ancak bu müjdeyi teyid için "ben ihtiyarım karım da kısır benim nasıl oğlum olur? Ya Rabbi bana alamet ver"¹⁴⁷ der. Yukarıda da naklettiğimiz gibi Allah'a göre ihtiyar bir erkek ile kısır bir kadından çocuk meydana getirmenin basit bir iş olduğu cevabı gelir. Alamet de üç gün insanlarla sadece işaretle konuşması başka hiçbir şekilde konuşmaması ve sabah akşam Allah'ı çokça anmasıdır ve tesbih etmesidir.

Ebu Müslim'e göre (Razi'nin de kabul ettiği görüşe göre), Allah Teala Hz. Zekeriyya'ya insanlarla sadece üç gün boyunca konuşmamasını emretmişti. Yoksa Luka'da geçen rivayetteki gibi Hz. Zekeriyya dilsiz kılınmış¹⁴⁸ değildir. Burada kastedilen "işaret" sadece manevidir ve Hz. Zekeriyya'nın kendini tamamıyla ibadete vermesi emredilmektedir.¹⁴⁹ Hz. Yahya tıpkı Hz. Meryem gibi annesinin ve

¹⁴⁵ Ateş, Süleyman, age, 2/44.

¹⁴⁶ Al-i İmran, 3/37; Zemahşeri, age., 1/548-550.

¹⁴⁷ Al-i İmran, 3/40.

¹⁴⁸ Luka, 1/20-22.

¹⁴⁹ Esed, Muhammed, age, 1/96.

babasının yaşlılık döneminde ne güzel bir müjdedir. Hz. Yahya, isminin anlamı gibi annesine ve babasına o yaşlılık çağında hayat vermiştir.

Diğer İnciller'den ve İslami kaynaklardan naklettığımız bilgilere göre Hz. Meryem en güzel şekilde himaye edilmiştir. Ancak Apokrif İnciller'de anlatılan haberlere göre yaşlı ve dul olan Yusuf tarafından himaye edilmiş, İslami kaynaklara göre ise bizzat Allah Teala'nın tarafından Hz. Zekeriyya Peygamber vasıtasıyla mabedin en güzel en özel bölümünde (mihrapta) himaye edilmiştir. Böylece Hanne'nin adağı yerini bulmuş Allah'a kulluk için adanan Meryem bizzat Allah tarafından himaye edilmiştir. Sonuç olarak “Hz. Meryem, Rabbani bir seçim eşliğinde ve hidayet okulunda özenli bir bakım ile yetişmiştir.”¹⁵⁰

2.7. HZ. MERYEM'İN FAZİLETİ VE DÜNYA KADINLARINA ÜSTÜN KILINMASI

İnciller'de Hz. Meryem'in Rûhulkudüs' ten hamile kaldığı ve bu hamileliğin sonunda da “Allah'ın oğlunu”, yani “bedenleşen kelime” “Hz. İsa” yı doğurduğu belirtilmiştir.¹⁵¹ Hz. Meryem “Tanrı doğuran” ve “Tanrı annesi” olarak ifade edilmiştir. Hz. Meryem'in sahip olduğu üstün nitelikler ve onun kutsallığı¹⁵² Luka İncil'inde nakledilmektedir. Meryem'in kutsallığı hem hayatı boyunca günahsız oluşunu hem de asli suçtan münezzeh olarak dünyaya gelişini ifade etmektedir. Hristiyan inancına göre Hz. Meryem, Hz. İsa'yı dünyaya getirmeden önce de dünyaya getirirken de dünyaya getirdikten sonra da hem bedenlen hem de ruhen hep bâkire kalmıştır. Hz. Meryem'in bâkire olduğu halde Hz. İsa'ya hamile kaldığı İnciller'de¹⁵³ ve iman esaslarında belirtilmektedir. Ayrıca 8 Aralık 1854'te Papa IX. Pie, bir tamimle Hz. Meryem'in annesinin Meryem'e hamile kaldığı ilk andan itibaren asli günahın tüm kirlerinden Tanrı tarafından korunmuş olduğunu yayınlamış ve ilân etmiştir. Yine Papa IX. Pie, 1950'de Hz. Meryem'in vefat ettikten sonra bedeni ile beraber göğe yükseltildiği dogmasını ilan etmiştir.¹⁵⁴

¹⁵⁰ Eraslan, Sibel, **Siret-i Meryem**, Timaş Yayınları, İst., 2011, 119.

¹⁵¹ Matta, 1/18,20; Yuhanna, 1/1-2,14; Luka, 1/32.

¹⁵² Luka, 1/28,30,35,42,45.

¹⁵³ Matta, 1/18-25; Luka, 1/27-35.

¹⁵⁴ Harman, “Meryem”, age., 29/240.

Kur'an'da Tahrim Suresi'nde iman etmeyenlere Hz. Lut'un ve Nuh'un karısı örnek verilirken inananlara Firavun'un karısı ve Hz. Meryem örnek teşkil etmiştir. Peş peşe gelen ayetlerde şöyle anlatılmıştır: “Allah iman edenlere de Firavun'un karısını örnek verdi. İmran'ın kızı Hz. Meryem'i de. Ki o kendi ırzını korumuştur. Böylece Biz ona Ruhumuzdan üfledik. O da Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti. O,(Rabbine) gönülden bağlı olanlardandı.”¹⁵⁵ Bu ayette belirtildiği üzere Hz. Meryem, güzel ahlaklarıyla Allah'ın Kur'an'da tüm insanlara örnek verdiği iki kadından biridir. Ayrıca Hz. Meryem, Kur'an'da ve hadislerde “zamanının en güzel ve en mükemmel kadını olarak tanımlanarak” en çok övülen kadınların başında gelmektedir. Kur'an'da tasvir edildiği üzere Hz. Meryem, iffet, züht, takva, dünyevi kaygılardan soyutlanmışlık ve Allah'a adanmışlığın sembolüdür. Allah tarafından seçilmişliği, kendisine çeşitli kerametlerin verilmesi gibi özellikleri sebebiyle tasavvufi anlayışa göre bir “veli” de bulunan özellikleri taşımaktadır.¹⁵⁶

Kur'an kıssalarında en geniş yer alan kadın şahsiyet olan Hz. Meryem Cebrail aleyhisselam ile konuşmuştur. Cebrail, Hz. Meryem'i şöyle övmüştür: “Ey Meryem, Allah seni seçti, temizledi ve seni dünya kadınlarına üstün kıldı.”¹⁵⁷

Bu ayete göre Hz. Meryem, kötü ahlaktan, küfürden temizlenmiş, salih amelde başarılı kılınmış, iman, itaat ve taatte ilerlemiştir. Ona Hz. İsa babasız verildi. Hiçbir kadına bu tarzda çocuk verilmemiştir.¹⁵⁸

Hadislerde kadınların en üstün olanları sayılırken “kadınlar arasında kemale erenlerin Firavun'un hanımı Âsiye ve İmran'ın kızı Hz.Meryem” olduğu zikredilmekte, “Zamanındaki dünya kadınlarının en hayırlısı İmran kızı Meryem, bu ümmetin kadınlarının en hayırlısı da Hatice'dir” diye belirtilmekte, başka bir yerde Hatice yerine Fâtıma, diğer bir rivayette ise Aişe diye geçmektedir.¹⁵⁹

Kur'an'a göre Hz. Meryem, “Tanrı doğuran” bir ana, Tanrı tarafından asli günahattan korunmuş bir kişi veya ölümden sonra semaya çıkartılmış bir kişi değildir. Ama bu durum, Müslümanların, Hz. Meryem'e değer vermedikleri şeklinde

¹⁵⁵ Tahrim, 66/12; Zemahşeri, age., 6/165-168.

¹⁵⁶ Ay, Mahmut, “**İşari Tefsirlerde Meryem**”, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2011, sayı: 25, 124.

¹⁵⁷ Âl-i İmran, 3/42; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/300,301.

¹⁵⁸ Tümer, age, 163.

¹⁵⁹ Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, **Sahîh-i Buhârî, el-Kütübü's-Sitte**, (Mevsûatu'l-Hadîs eş-Şerîf içinde, Haz. Sâlih b. Abdülazîz), Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000. “Şehâdât”, 30, “Enbiyâ”, 32,45-46, “Et'ime”, 25, “Menâkıbü'l-ensâr”, 20; Taberî, **Câmi'u'l-beyân**, 3/263-264.

yorumlanmamalıdır. Çünkü Hz. Meryem Kur'an'da "Allah tarafından seçildiği, temizlendiği ve dünya kadınlarına üstün tutulduğu bildirilen"¹⁶⁰, aynı zamanda adıyla anılan tek kadındır.

Kur'an'daki 114 sureden biri Hz. Meryem'in adıyla anılır. Hz. Musa(169), Hz. İbrahim(69) ve Hz. Nuh'tan(43) sonra en fazla ismi zikredilen dördüncü kişi Hz. Meryem'dir.¹⁶¹

Aynı sure içinde hem "İmran Ailesi" nin hem de Hz. Meryem'in seçkin kılındığının belirtilmesi¹⁶², bir başka ayette Hz. Meryem'in "dosdoğru" şeklinde övülmesi¹⁶³, oğluna ve ona nimet verildiğinden bahsedilmesi¹⁶⁴, Meryem'in Allah katındaki değerini göstermektedir.

Hz. Meryem, iradesi zayıf bir kadın değildir. Dolayısıyla hiçbir zaman namusunu tehlikeye atmamıştır. Aynı zamanda bir "ana tanrıça" da değildir. O, sadece Allah'ın ailesini ve kendisini seçtiği bir peygamber annesidir. Ancak büyük faziletlere kavuşmuş, kavuşturulmuş, kadınlara fazilet örneği bir peygamber annesidir. Hz. Meryem, Hz. İsa'nın anasıdır, Tanrı'nın anası değildir.¹⁶⁵

Hristiyan geleneğine göre Tanrı, Hz. Meryem'i nimete erdirmiştir ve onunla beraberdir. Aynı zamanda Meryem'e tüm nesiller mübarek diyecektir. Çünkü O, Kadınlar arasında mübarektir. Tanrı Meryem'e birçok üstün özellik verdiğinden dolayı Hristiyan geleneğinde şüphesiz Hz. Meryem'in önemli bir rolü vardır.¹⁶⁶ Burada Al-i İmran Suresi'nde geçtiği gibi Hz. Meryem'in Allah tarafından seçilip, temizlenip dünya kadınlarına üstün kılınışını daha ayrıntılı olarak nakletmeye çalışacağız.

Allah Teâla Hz. Meryem'in himayesi ile Hz. Zekeriyâ Peygamberi görevlendirmişti. Böylece Meryem en emin ellerde en güzel şekilde yetişmişti. Kur'an'da meleklerin Hz. Meryem'e esas müjdeyi vermeden önce getirdiği vahiyle Hz. Meryem'in Allah tarafından seçilmesi, temizlenmesi ve dünya kadınlarına üstün

¹⁶⁰ Al-i İmran, 3/42; Zemahşeri, age., 1/557.

¹⁶¹ Yitik, age, 55. Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/300,301.

¹⁶² Al-i İmrân, 3/42; Zemahşeri, age., 1/557.

¹⁶³ Al-i İmrân, 3/75; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/341-343.

¹⁶⁴ Al-i İmrân, 3/110; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/388-390.

¹⁶⁵ Sayar, Süleyman, "Prof. Dr. Günay Tümer'e Göre Hristiyanlık'ta ve İslam'da Meryem", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1998, cilt:7, sayı:7, 401; Bkz. Uzuner, Saliha Gülnur, "Katolik Mezhebine Göre İsa'nın Annesi Meryem" (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2015, 37,38.

¹⁶⁶ Luka, 1/28-49.

kılınması şöyle geçmektedir: " Allah seni seçti ve tertemiz kıldı; seni bütün dünya kadınlarına üstün kıldı"¹⁶⁷.

"İstıfa" kelimesi ayette "seçmek" anlamına gelmekte ve ayette iki kez geçmektedir. Râzi, birinci "ıstıfa" ile ilgili şunları söyler: "Allah, onu kendisine ibadet etsin diye başka meşgalelerden uzaklaştırmış ve bu anlamda çeşitli lütuf, hidayet ve ismetleri ona has kılmıştır. Onun iâşesini, kendi uhdesine almıştır." "(Zekerıyyâ), Meryem bu sana nerden geliyor, dedi. O da, bu Allah tarafındandır" (dedi) ayetinde de zikredildiği gibi Allah Meryem'i kendi katından rızıklandırmıştır. Meleklerin sesi Allah tarafından açıkça Meryem'e duyurulmuştur. Meleklerin sesini açıkça duymak Meryem'den başka hiçbir kadına nasip olmamıştır.¹⁶⁸

Ayette geçen ikinci "ıstıfa" ise "üstün kılma" manasındadır. Bu ikinci üstün kılma ve seçme Hz. Meryem'e bir erkek dokunmaksızın bir peygamber doğurma özelliğidir. Hz. Meryem'in bu özelliği ise onun böyle bir iş için yaratılmış olduğu ve bunun için hazırlandığı anlamındadır. Ayrıca Yahudilerin ona yaptıkları zina iftirasından temiz olduğuna¹⁶⁹ kanıttır. Tüm bunlardan dolayı ayette "Meryem'in dünya kadınlarından üstün olduğu" buyrulmaktadır. Hz. Meryem'in dünya kadınlarına üstünlüğü konusunda "kendi zamanındaki kadınlardan üstündür" diyenler de vardır. İkinci mana ayetin zahiriyle daha çok uyumaktadır.¹⁷⁰ Hz. Meryem'in üstünlüğü konusunda Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste Hz. Muhammed (s.a.v.): "Dünya kadınlarının en iyisi İmran kızı Hz. Meryem ile Huveylid kızı Hadîce'dir."¹⁷¹ Diye buyurmuştur. Bu konuyla ilgili başka bir hadis-i şerifte: "Sana (örnek olarak) şu dünya kadınları kâfi; İmrân kızı Meryem, Huveylid kızı Hadîce, Muhammed kızı Fâtıma, Fir'avn'ın karısı Âsiye"¹⁷²buyrulmaktadır.

Yukarıda naklettiğimiz gibi Meryem, bir peygamber annesi olarak tüm zamanlardaki kadınlardan üstün kılınmıştır. "Çünkü O, Allah'a adanmışlığı, teslimiyeti, ibadeti ve iffetiyle, mucizevi bir şekilde, peygamber annesi olmaya en layık olandır. Aynı şekilde O, bütün bu özelliklerinden iffeti konusundaki

¹⁶⁷ Al-i İmran, 3/42.

¹⁶⁸ Râzi, age, 8/42; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/300-301.

¹⁶⁹ Yazır, Elmalılı M.Hamdi, age, 2/320.

¹⁷⁰ Râzi, age, 8/42; Bkz. Avcı, Hatice, age, 33.

¹⁷¹ Müslim, Fedâil, bab:12, hadis:69; Bkz. Ateş, Süleyman, age, 2/44.

¹⁷² Tirmizi, Menâkıb: 62, hadis 3878; Bkz. Ateş, Süleyman, age, 2/44.

hassasiyetinden dolayı da dünyadaki bütün kadınlardan üstün ve hepsine örnek kılınmıştır”.¹⁷³

Hız. Meryem, böyle ilahi bir seçilmeye sahip, tertemiz idi. Çirkin hallerden uzaktı. Dünyadaki hiçbir kadına nasip olmamış bir şekilde, Hız. İsa'ya anne olması sebebiyle âlemdeki kadınların hepsinden seçkin oldu.¹⁷⁴

"Ey Meryem! Allah seni seçip temizledi."¹⁷⁵ Ayetinde geçen "temizledi" kelimesi de üzerinde durulması gereken önemli bir ifadedir. Allah'ın Hız. Meryem'i temizlemesinden kasıt nedir? Bu konuda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Allah Teâlâ Meryem'i günah ve inkârdan tertemiz kılmıştır. Allah'ın Meryem'i tertemiz kılması, Allah'ın Hız. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları hakkında buyurduğu, "(Allah) sizi tertemiz yapmayı diler"¹⁷⁶ ayeti gibidir. Allah Teâlâ onu hayızdan uzak ve temiz kılmıştır. Yine onu erkeklerin dokunmasından uzak tutup temizlemiştir. Ayrıca Hız. Meryem'in hayız görmediğini söylemişlerdir. Allah onu çirkin afetlerden ve kötü işlerden uzak tutarak temizlemiştir. Yine Allah Teala onu Yahudilerin katilliliğinden, yalanlarından ve töhmetinden muhafaza ederek temiz kılmıştır.¹⁷⁷

Allah Teâlâ, annesinin adağı olan Hız. Meryem'i en güzel bir kabul ile kabul etmiş onun mucizevi olarak babasız bir çocuk doğurmaya ve bir peygamber annesi olmaya hazırlanması için ona mabette ibadet etme olanağı sağlamıştır. Böylece Allah Hız. Meryem'in temizlenmesi için belki de Hız. Meryem'e ortam hazırlamıştır. Meryem'in mabette kalıp ibadet etmesi, "onun manevi anlamda temizlenmesi ve mâsivâdan arınmasıdır." O, adandığı için seçilmiş ve aynı zamanda seçildiği içinde kendini kulluğa adanmıştır.¹⁷⁸

Hız. Meryem'in dünya kadınlarına üstün kılınması, Hristiyan geleneğinde olduğu gibi Hız. Meryem'in "Tanrı'nın Annesi olması, kutsallığı, asli gûnahtan korunmuş bir varlık olması veya ölümden Tanrı katına yükselmiş bir kişi olması demek değildir. İslam inancına göre Hız. Meryem, Kur'an'da da belirtildiği gibi Allah tarafından seçilmiş, temizlenmiş ve dünya kadınlarına üstün kılınmıştır. Aynı zamanda Kur'an'da ismiyle hitap edilen tek kadındır. Daha önce belirttiğimiz gibi

¹⁷³ Avcı, Hatice, age, 33.

¹⁷⁴ Yazır, age, 2/320.

¹⁷⁵ Al-i İmran, 3/42; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/300,301.

¹⁷⁶ Ahzâp, 33/33.

¹⁷⁷ Râzi, age, 8/42.

¹⁷⁸ Avcı, Hatice, age, 34.

İmrân ailesinin ve Hz. Meryem'in seçilmesi, Hz. Meryem'in "dosdoğru" olduğu için övülmesi, oğluna ve kendisine nimet verildiğinden bahsedilmesi, Meryem'in Allah katındaki değerini göstermektedir.

2.8. HZ.MERYEM'İN MABETTE KENDİNİ İBADETE VERMESİ

Apokrif İnciller'de yer alan bilgilere göre Meryem, üç yaşında Kudüs'teki mâbede götürülmüş, bâkirelik yemini ettikten sonra mâbette kalmıştır. Hz. Meryem, bundan sonra gece gündüz Allah'ı zikirle meşgul olan bâkirelerle beraber mabette yaşamıştır. Hz. Meryem, bir mabet hizmetçisi olmuştur.¹⁷⁹ Hz. Meryem, her gün gelip kendisini ziyaret eden meleğin getirdiği yiyeceklerle yaşar. Mabette hem yaşlı bâkirelere yardımcı olarak kendini yetiştirir hem de ibadetle meşgul olur. Apokriflerde yer alan bu bilgiler tartışmalıdır. Çünkü Yahudi literatürü kızların mâbette yetiştirilmesinden hiç bahsetmemiştir.¹⁸⁰

Hz. Meryem, meleğin gelip kendisinin seçildiğini bildirilince ibadeti, itaati, duayı artırır. Ayetten anladığımıza göre Meryem'in seçildiğini bildiren ayetin hemen ardındaki ayette bunu göstermektedir ve Allah Teala şöyle buyuruyor: “Ey Meryem! Rabbine gönülden boyun eğ, secde et, rükû edenlerle birlikte rükû et”¹⁸¹

Hani melekler: “Ey Meryem! Allah seni seçti ve tertemiz kıldı” demişlerdi. Hz. Meryem bu seçilmenin ve bu temizliğin şükrü olmak üzere ibadet ve itaatlerle meşgul olur. Hz. Meryem, namaz kılar, Rabbinin divanına durur, secdelere kapanır, dualar eder, kaşını gözünü kaldırmaz, âsilerle değil; itaat eden, namaz kılan cemaat ile beraber olur, Kudüs Camii'nde (Beyt-i Makdis'te) kendini ibadete verir.¹⁸²

Ayette geçen “rükû edenlerle birlikte rükû et” de rükû'nun manası “namaz, itaat, şükür” veya İslam'dakinden başka bir şekilde veya aynen öyle olduğu konusunda müfessirler, farklı yorumlarda bulunmuştur. Ayrıca “rükû edenler” ile “maiyyet” (birliktelik, beraberlik)'in manası da açıklanmıştır. Herhalde kıyam, sücüd ve rükû'un namazın rükûlerini ifade ettiği ve rükû edenlerin de cemaat manasında olduğundan Hz. Meryem'in namazında rükû bulunduğu gayet açıktır.

¹⁷⁹ Tümer, age, 71.

¹⁸⁰ Harman, Ömer Faruk, “Meryem”, 29/237.

¹⁸¹ Âl-i İmrân, 3/43; Zemahşeri, age., 1/557.

¹⁸² Yazır, age, 2/320; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/301,302.

“Maiyyet”(birliktelik) ise, “perde arkasında cemaate uymak” la yorumlanmıştır. Nitekim Hz. Meryem'in cemaatle ve perde arkasından erkeklerle beraber namaz kıldığını anlatmaktadır.¹⁸³

“Allah Teala insanı yaratırken fitri olarak kul olma temayülü ile donatmıştır. Allah'ın istediği kulluk ise var olan bu temayülün farkında olarak onun gereklerini yerine getirmektir.”¹⁸⁴ İbadet, kul olmanın gereğidir ve kulluğun hissi ve şekli bir ifadesidir. Yukarıdaki geçen ayeti bu bağlamda incelersek Meryem zaten kulluğun bilincinde ibadetlerini yerine getiren biriydi. Ayette ibadette emin olunması ise, Meryem'e bahşedilen seçilmişlik nimetinin şükrünü eda etmesi içindir. Aynı zamanda Meryem'in kendisini bekleyen mucizeye manevi olarak hazırlanması için de ibadeti arttırması gerekliydi. Meryem'in depoladığı bu manevi güç, kendisini meleğin babasız bir çocukla müjdelediği zaman teslimiyete ve itaate dönüşecekti ve yine babasız olarak dünyaya getirdiği çocuğuyla kavminin karşısına çıktığı zaman iftiraların sağınağı karşısında onun tahammülü ve sabrı olacaktı. Ve Meryem... Allah kendisine ne emretmişse onu yaptı tam bir teslimiyet ve tevekkül içinde ibadetlerin devam etti. Rükû edenlerle birlikte rükû etti, secde etti, dua etti, Rabbine gönülden boyun eğdi... Meryem ibadete devam ettikçe arındı; arındıkça ibadatlere devam etti.

¹⁸³ Yazır, age, 2/320.

¹⁸⁴ Pak, Zekeriya, **Kur'an'da Kulluk**, Kayıhan Yayınları, İstanbul, 1999,121.

İKİNCİ BÖLÜM

İNCİL VE KUR'AN'DA HZ. MERYEM'İN SEÇİLMİŞLİĞİ VE HZ. İSA'NIN DOĞUMU

3.1. HZ. MERYEM'İN SEÇİLMİŞLİĞİ- MELEĞİN MÜJDESİ

İnciller'den Luka'da anlatılan haberlere göre Melek Hz. Zekeriyya'ya verdiği haberlerden sonra, daha önemli diğer bir haberi ulaştırmak için Meryem'e gelmiş, "Selam ey nimete eren kız"¹⁸⁵ demiştir. Melek Hz. Meryem'e korkmamasını söyledi. Çünkü Hz. Meryem; Elizabet, Hz. Zekeriya ve Şimeon gibi Mesih bekleyen bir çevrenin insanı idi. Dolayısıyla melek haberin ayrıntısını verdi, oğlunu müjdeledi. Hz. Meryem şaşkınlıkla ona "Bu nasıl olacak? Çünkü ben er bilmem" dedi.¹⁸⁶ Melek babasız çocuğun nasıl olacağını şöyle anlatmaktadır: "ruhulkudüs senin üzerine gelecek, Yüce olanın kudreti üstüne gölge salacak."¹⁸⁷ Bazıları, Meryem'i İsrail'in edebî bir sembolü olarak kabul etmişlerdi. Luka, Hz. Meryem'i tarihî bir şahsiyet olarak almakta ve yukarıdaki cümlelerle Mesih'in nasıl doğacağını açıklamaktadır. Meleğin babasız çocuğun nasıl olacağını anlatmasından sonra Hz. Meryem'in teslimiyet ve itaatini "bana dediğin gibi olsun"¹⁸⁸ sözü ifade etmektedir. Melek Elizabet'in durumunu Hz. Meryem'e anlattıktan sonra o böyle söylemektedir. Yaşlı ve kısır kadının Allah'ın kudretiyle doğurabileceği misali Hz. Meryem'e kendi durumunda böyle ilâhî bir hüküm olduğunu hatırlatmıştır.¹⁸⁹ Daha sonra Meryem, Elizabet'i ziyarete gider. Elizabet: "Bu bana nereden oldu da (nasıl oldu da) Rabbimin anası yanıma geldi?" demiştir. Hz. Meryem Elizabet'in yanında üç ay kaldıktan sonra, evine geri dönmüştür.¹⁹⁰

Apokrif İnciller'den Yakub İncili'nde Hz. Meryem'e meleğin müjde vermesi haberi şöyle anlatılmaktadır: "Meryem bir gün testiyi alır kuyudan su doldurmak için dışarı çıkar. Ve bir ses ona: "Lütuf bulmuş selam sana, kadınlar arasında bereket

¹⁸⁵ Luka, 1/28.

¹⁸⁶ Luka, 1/34.

¹⁸⁷ Luka, 1/35.

¹⁸⁸ Luka, 1/38.

¹⁸⁹ Tümer, age., 103-105.

¹⁹⁰ Luka, 1/43.

bulmuş, Rab seninle olsun” der ve Hz. Meryem bu sesin nereden geldiğini görmek için sağına ve soluna bakar, titrer, eve gider ve testiği bırakır. Değerli özel boyalı ipliği (purpuru) alıp sandalyesine oturarak eğirir. Ve (birden bire) Rabbin bir meleği önünde durarak: “Meryem korkma! Çünkü sen Kâdir(Tanrı) önünde lütuf buldun ve onun kelâmından hamile kalacaksın” der. O bunu işitince şaşırır ve şöyle der: “Tanrı’dan mı hamile kalacağım, her kadın gibi doğuracak mıyım?” Ve Rabbin meleği içeri girerek ona şöyle der:” “Öyle değil Meryem! Çünkü Rabbin gücü seni gölgeleyecek; bu sebeple senden doğacak kutsala, ulunun oğlu denecek. Ve onun adını İsa koyacaksın, Çünkü o halkını günahattan kurtaracak!” Ve Hz. Meryem :“Bakın ben Rabbin kuluyum, senin sözün olsun!” der. Daha önce rahibin kendisine verdiği o erguvanı ve parlak kırmızıyı tamamlayan Hz. Meryem, rahibe götürür. Ve rahip onu alarak(Meryem’i) takdis eder ve şöyle der: “Meryem Rabbimiz Allah senin adını büyük yaptı ve dünyanın bütün kavimleri arasında seni takdis etti.” Şimdi Meryem’i sevinç alır ve o akrabası Elizabet’e gider. Elizabet’in yanında üç ay kalır.¹⁹¹

Hz. Meryem, mabette kendini ibadete vermiş. Rabbinin emrine tam bir teslimiyet ve itaatle ibadetlerini arttırmıştı. Böylece Allah Teala Meryem’i Meleklerin vereceği müjdeye hazırlamıştı. Meleklerin Hz. Meryem’i İsa ile müjdelemesi Kur’an-ı Kerim’de şöyle anlatılmaktadır: “Melekler demişti ki: “Ey Meryem, Allah seni kendisinden bir kelime ile müjdeliyor: Adı Meryem oğlu İsa Mesih’dir; dünyada da, ahrette de gözde(şerefli) ve (Allah’a) yakın olanlardandır.”¹⁹²

Ayette geçen “kelime” yi el-İsfahani Müfredat’ ında şöyle açıklar: “Yüce Allah’ın Hz. Zekeriyya’ya söylediği: “Allah sana, Allahtan bir kelimeyi doğrulayıcı, efendi, nefesine hakim ve iyilerden Yahya’yı müjdeliyor”.¹⁹³ Sözünde geçen “kelime” ile kast edilen, Hz. İsa’dır. Yine Nisa Sûre’sinde geçen Hz. İsa’nın “Meryem oğlu İsa Mesih, sadece Allah’ın elçisi, Meryem’e atmış olduğu kelimesi ve O’ndan bir ruhtur.”¹⁹⁴ Ayetinde “kelime” olarak adlandırılması ise Yüce Allah’ın Onu “Ol!” emriyle yaratmış olmasındandır.”¹⁹⁵ Yazır ise tefsirinde kelimenin nekre(belirsiz isim) gelişini şöyle açıklar: “Bu kelime tanınmadık, normal dışı, garip bir kelimedir.

¹⁹¹ Sarıkçıoğlu, **Diğer İnciller**, 55; Bkz. Harman, “Meryem” age., 29/237.

¹⁹² Âl-i İmrân, 3/45; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/304.

¹⁹³ Âl-i İmrân, 3/39.

¹⁹⁴ Nisa, 4/171; Maturidi, Ebu Mansur, age., 4/117-120.

¹⁹⁵ El- İsfahani, age., 932; Ateş, age., 2/45-46.

Ve bu bakımdan İsa'nın hüviyyetini oluşturur. Gerçekte İsa'nın yaratılışı, bilinen yaratılışın tersidir. Minhü (صه) kaydı da, bunun aracısız olarak bir yaratma ve dolayısıyla âdeta zıt bulunduğunu aynı zamanda bu kelimenin batıl olmayıp bir Hak kelimesi olduğunu ifade eder. Ayrıca kelime “mânalı bir eser” anlamına gelir”.¹⁹⁶ “Hz. İsa, babasız, sırf Allah'ın ‘Ol!’ emriyle yaratıldığı için ona ‘Allah’ın kelimesi’ denmiştir. Bu söz O’nun mucizevi yaratılışına işarettir. Hz. İsa’nın doğumu herkes için Allah’ın kudretini ifade eden sözsüz bir konuşmadır. Dolayısıyla olağanın üstünde bir hadisedir. İşte Hz. İsa’nın doğumunun uyandırmış olduğu ibretten dolayı Hz. İsa, ‘Allah’ın kelimesi’ diye nitelendirilmiştir”.¹⁹⁷

Ayette geçen “Mesîh” kelimesi için deniyor ki: “Hz. İsa sürekli yeryüzünde dolaştığından “Mesîh” adını almıştır. Bazılarına göre, vücudunda hastalık bulunan bir kimseye elini sürdüğünde iyileştiği, bazılarına göre ise, annesinden yağlanmış olarak doğduğu için İsa’ya Mesih denmiştir. Bazıları der ki: Mesih iki gözünden biri kör olan, kimsedir. Rivâyette: Deccal’ın sağ gözü kördür; İsa’nın(a.s) ise, sol gözü kördür, denmiştir. Bu sözlerin doğru yorumu şöyle olabilir: Deccal’dan ilim, akıl, yumuşak huyluluk gibi güzel huylar alınmış, Hz. İsa(a.s) ise, cehâlet, kötülük hırs gibi diğer kötü huylardan arıtılmıştır.”¹⁹⁸

İlk defa bu ayette Hz. İsa, “Mesîh” ismiyle zikredilmektedir. Mesih Allah tarafından seçilmiş, tertemiz bir insan anlamında kullanılmıştır.¹⁹⁹

Bu ayette geçmekte olan “vecih” kelimesi ise saygın, mevki makam sahibi, itibarlı²⁰⁰ vecâhetli, makam sahibi yani kuvvetli, şerefli anlamlarına gelmektedir. Dünyada nebîlik vecâhati, ahirette şefaât vecâhati ve cennette derecesinin yüksekliğidir. Hz. İsa sadece vecih değil, mukarrebinden (Allah’a yakın kılınanlar) de Allah’ın en büyük rızasına erenlerden ve Allah Teâla’ya en yakın olanlardandır. Halbuki bazıları, vecih olur da, mukarreb olmaz. Ancak İsa hem vecih hem mukarrebtir.²⁰¹ “Bu ayette Hz. İsa’nın anası Meryem’e nispet edilişi; onun Allah’ın

¹⁹⁶ Yazır, age., 2/324.

¹⁹⁷ Ateş, age., 2/45-46.

¹⁹⁸ El- İsfahani, age., 1000-1001.

¹⁹⁹ Ateş, age., 2/46.

²⁰⁰ El- İsfahani, age., 1138.

²⁰¹ Yazır, age., 2/324.

oğlu olduğunu iddia eden hristiyanların ve onun veled-i zinâ olduğunu söyleyerek anasına iftirada bulunan yahudilerin iddialarını reddetmek içindir.”²⁰²

Kur'an'da Hz. İsa, “Beşikte ve yetişkinlikte insanlara konuşacak ve iyilerden olacaktır.”²⁰³ Diye tavsif edilir. Bu ayette “kehl”, “kuvvetini toplamış, gençliği olgunluğa ermiş” anlamında Hz. İsa için kullanılmıştır. Hz. İsa'nın beşikte ve yetişkinlikte insanlara söz söyler bir halde olması, “Meryem Sûresi'nde gelecek bir mucizeyi veya onun kelime diye adlandırılmasını açıklama manasından başka, dünyada olgunluk yaşına kadar yaşayacağını müjdeler ve özellikle ortaya çıkışını, çocukluk ve olgunluk gibi halden hale, tavırdan tavra başkalaşım değişimini anlatmakla hakkında ilahlık iddiasının batıllığına uyarıyı da içermektedir.”²⁰⁴

Meleklerin müjdelemesi üzerine Hz. Meryem, vicdanında ve kalbinde kendisinden hiçbir şüphesi bulunmadığı için ve kendisine müjdelenen kelimenin garipliğini de duyduğu için, doğrudan doğruya Rabbine yönelip, yalvararak “Ey Rabbim, bana hiçbir insan dokunmamışken nasıl çocuğum olabilir?” demişti. Rabbi de “Allah dilediğini böylece yaratır. Bir işin olmasını dilerse ona ‘Ol!’ der o da olur.”²⁰⁵ buyurur. Allah'ın kaza ve kudretini bilenler için, bunda garipsenecek ve akıldan uzak görülecek bir taraf yoktur. Hz. Meryem'e müjdelenen “kelime” nin sırrı da işte bu: “ Kün feyekün” idi.²⁰⁶ Bu ayette ayrıca Hz. İsa'nın iyilerden olacağı haberi de mevcuttur.

İşte böylece Allah Hz. Meryem'den bir çocuk yaratacak ve onu insanlar için bir ibret ve kudretin de bir alameti yapacaktır. Çünkü Allah dilediğini yaratır ve istediği işi yapar. Kocasız olan kadından da, olmayan kadından da çocuk yaratabilir. Allah bir işin yapılmasına karar verince ona “Ol!” der ve o iş de, kendisinin murâdına uygun bir şekilde derhal olur.²⁰⁷

Hem İnciller'de hem de Kur'an'daki ayetlerde Meryem'e müjdeyi veren melektir, yani vahiy meleği Cebrâil'dir. Hz. Meryem'e Cebrâil'in müjde vermesi İncillerden Luka'da ve Apokrif İnciller'den Yakub İncili'nde anlatılan haberler ile Kur'an'daki ayetler ve diğer İslami kaynaklarda geçen rivayetler arasında benzerlik

²⁰² İmam Taberi, Taberi Tefsiri, 1/247; Ateş, age., 6/103.

²⁰³ Âl-i İmrân, 3/46; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/304,305.

²⁰⁴ Yazır, age., 2/325.

²⁰⁵ Âl-i İmrân, 3/47; Zemahşeri, age., 1/558-561.

²⁰⁶ Yazır, age., 2/325; Bkz. Harman, Ömer Faruk, “Meryem”, age., 29/240; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/305-307.

²⁰⁷ İmam Taberi, Taberi Tefsiri, 1/248.

bulunduğu görülür. Luka’da geçen “Selam ey nimete eren kız, Rab seninleedir.”²⁰⁸cümlesi ile Kur’an’da geçen “Ey Meryem! Allah seni kendisinden bir kelime ile müjdeliyor...”²⁰⁹ayeti arasında yakın bir anlam vardır. Yine hem İncillerde hem İslami kaynaklarda Hz. Meryem’in bir oğlu olacağı müjdesine karşılık korkarak şaşkınlık içinde bunun nasıl olacağını sorması arasında benzerlik görülür. Luka’da Hz. Meryem şaşkınlıkla: “Bu nasıl olacak? Çünkü ben er bilmem.”²¹⁰der. Kur’an’da Hz. Meryem Rabbine yönelip yalvararak; “Ey Rabbim, bana hiçbir insan dokunmamışken nasıl çocuğum olabilir?...”²¹¹ diye sorması arasında benzerlik görülür. Benzerliklerden biri de Meryem’in teslimiyet ve itaatidir. İnciller’de Hz. Meryem’in bu itaati “bana dediğin gibi olsun”²¹² sözü ile anlatılmaktadır. Kur’an-ı Kerim’de ise “...O, (Rabbine) gönülden bağlı olanlardandı”²¹³ buyrulmaktadır. Diğer bir benzerlik de Yakub İncili’nde geçen “... Ve onun adını İsa koyacaksın”²¹⁴ haberi ile Kur’an’daki “Adı Meryem oğlu İsa Mesih’tir...”²¹⁵ayetinde geçen doğacak çocuğun erkek olup adının İsa olacağı da benzerliklerdendir. Yine Apokrif İnciller’den Yakub İncili’nde ifade edildiği gibi “...o halkını günahattan kurtaracak”²¹⁶ haberi ile Kur’an’da ki “beşikte ve yetişkinlikte insanlara konuşacak ve iyilerden olacaktır”²¹⁷ ayeti arasında yakın bir anlam vardır.

Üzerinde durmamız gereken en önemli fark ise Luka’da Hz. Meryem’in Elizabet’i ziyarete gittiğinde Elizabet: “Bu bana nereden oldu da (Nasıl oldu da) Rabbimin anası yanıma geldi.”²¹⁸ demiştir. Yani bu haberden İsa’nın “Rab” yerine konduğunu anlıyoruz. Yine Yakub İncili’nde meleğin Meryem’e “...senden doğacak kutsala, ulunun oğlu denecek...”²¹⁹ ifadesinden de İsa’nın “Tanrı’nın oğlu” olarak nitelendiğini anlıyoruz. Ancak Kur’an-ı Kerim’de Hz. İsa “...Meryem oğlu İsa Mesih’dir; dünyada da ahirette de gözde (şerefli) ve (Allah’a) yakın olanlardandır”²²⁰

²⁰⁸ Luka, 1/28.

²⁰⁹ Al-i İmran, 3/45.

²¹⁰ Luka, 1/34.

²¹¹ Al-i İmran, 3/46.

²¹² Luka, 1/38.

²¹³ Tahrim, 66/12.

²¹⁴ Sarıkçıoğlu, **Diğer İnciller**, 55.

²¹⁵ Al-i İmran, 3/45.

²¹⁶ Sarıkçıoğlu, **Diğer İnciller**, 55.

²¹⁷ Al-i İmran, 3/46.

²¹⁸ Luka, 1/43.

²¹⁹ Sarıkçıoğlu, **Diğer İnciller**, 55.

²²⁰ Al-i İmran, 3/45.

Yani İsa Tanrı'nın oğlu değil, Meryem'in oğludur. Hz. İsa, Kur'an'da da belirtildiği gibi Yüce Allah'ın "Ol!" emriyle yaratmış olduğu Allah'ın kelimesidir. O, babasız, sırf Allah'ın "Ol!" sözüyle yaratıldığı için ona Allah'ın kelimesi denmiştir. İsa'nın yaratılışı mucizevi bir yaratılıştır. Onun yaratılışı herkes için ibret olan "Allah'ın kudretini ifade eden sözsüz bir konuşmadır". Hz. İsa Mesih'tir. Allah tarafından seçilmiş tertemiz bir insandır. Aynı zamanda Allah'a pek yakın olanlardan ve Onun en büyük rızasına erenlerdendir. Sonuç olarak Hz. İsa Allah'ın Meryem'de babasız olarak yarattığı bir mucize, insanlar için bir ibret ve Allah'ın kudretinin de bir alâmetidir.

3.2. HZ. MERYEM'İN CEBRAİL İLE KARŞILAŞMASI VE HZ. İSA'YA HAMİLE KALMASI

İnciller'de "Hz. Meryem'in Ruhulkudüs'ten hamile kalıp, Allah'ın oğlunu, bedenleşen kelime İsa'yı dünyaya getirdiği" belirtilmiştir.²²¹ Ayrıca eski Hristiyan teolojisi Hz. Meryem'in kutsallığını vücudunda ulûhiyetin bedenleşmesi ve meleğin müjdelemesi hadiselerine bağlamaktadır.²²² Yine İnciller'de Hz. Meryem'in bakire iken Hz. İsa'ya hamile kaldığı²²³ belirtilmektedir. Luka'da meleğin bakire bir kıza geldiğinin söylenmesi meleğe "ben er bilmem" şeklinde Hz. Meryem'in cevabı, onun bakire olarak gebe kalmasına bir işaret kabul edilebilir.²²⁴ İncil'e göre Cebraîl (melek), Hz. Meryem'e gelip ona İsa'nın doğumunu müjdelediğinde Meryem Nâsıra'da oturuyordu ve Yusuf ile nişanlıydı. Ancak müstakbel eşi ile birlikte oturmuyordu.²²⁵ Cebraîl, Meryem'e müjde getirdiğinde Yusuf'un çalışmak üzere Kafarnahum'da bulunduğu anlatılmaktadır.²²⁶ Yûsuf, Hz. Meryem'in hamileliğinin altıncı ayında iken evine döner ve Meryem'in hamile olduğunu anladığı için ondan gizlice boşanmak ister. Ancak Melek, Yusuf'a rüyasında gerçeği açıklar. Bunun üzerine Yusuf, Hz. Meryem'le şeklen evlenir ve Meryem'i yanına alır. Meryem, İsa'yı dünyaya getirinceye kadar ona el sürmez. İncillerden Matta'da bu haber şöyle ifade edilmektedir: "Ve karısını yanına alıp bir oğul doğuruncaya kadar onu bilmedi

²²¹ Matta, 1/18,20; Yuhanna, 1/1-2,14; Luka, 1/32.

²²² Harman, "Meryem", age., 29/239.

²²³ Matta, 1/18-25; Luka, 1/27-35.

²²⁴ Luka, 1/27,34-45; Bkz. Tümer, age., 108.

²²⁵ Luka, 1/26-38.

²²⁶ Luka, 1/36-45,46.

ve çocuğun adını İsa koydu.”²²⁷ Matta’nın bu ifadesi ve diğer İnciller’e göre²²⁸ Hz. Meryem’in İsa’yı dünyaya getirdikten sonra, Yusuf’la aralarında normal evlilik yaklaşması olduğuna ve böylece “İsa’nın kardeşleri” nin doğduğuna inananların sayısı az değildir.²²⁹

Apokrif İncillerden Yakub İncili’nde bu konuda şu haberlerden bahsedilmektedir: “Meryem meleğin kendisini İsa ile müjdelemesinden sonra mâbedin perdesi için başladığı iplik eğirme işini tamamlamış ve rahibe götürmüştü. Rahip onu alarak (Meryem’e) takdis etmiş ve “Meryem, Rabbimiz Allah senin adını büyük yaptı ve dünyanın bütün kavimleri arasında seni takdis etti” demişti. Kendisini sevinç kaplayan Hz. Meryem, akrabası Elizabet’i ziyarete gitmişti. Ve Meryem Elizabet’in yanında üç ay kalmıştı. Bu sırada Meryem’in hamileliği belli olmaya, vücudu kilo almaya başlar ve korkan Hz. Meryem, evine gider. İsrâiloğullarının önünden kendini gizler. Bütün bu şeyler olurken Meryem 16 yaşındadır. Hz. Meryem hamileliğinin altıncı ayında iken, Yusuf hanesine gelip eve girince onu hamile bulur. Ve karşısında şaşkına döner, ayaklarının bağı kesilerek yere yıkılır ve acı acı ağlar. Daha sonra Yusuf, yıkıldığı yerden kalkar ve (Hz. Meryem’e) seslenir: “Tanrı’nın itina ettiği sen, bunu niçin yaptın ve Rabbini, Allah’ını niçin unuttun? Mihrab’da gelişen ruhunu niçin aşağıladın ve sen bir meleğin elinden yemek almıyor muydun?” der. Fakat Hz. Meryem acı acı ağlayarak: “Ben temizim, ben bir erkek tanımıyorum.” der. Bunun üzerine Yusuf: “O zaman vücudundaki nereden geldi?” diye sorar. Meryem: “(Hakikatten) Rabbim Allah şahittir, onun bana nereden geldiğini bilmiyorum” diye cevap verir. Ve Yusuf çok korkar, oradan uzaklaşır ve ona ne yapması gerektiğini düşünür. Ve rüyasında Rabbin bir meleği görünür ve Yusuf’a şöyle seslenir: “Bu kızıdan dolayı korkma. Onun karnındaki Kutsal Ruhtan meydana geliyor. O bir oğlan doğuracak ve onun ismini İsa koymalısın! Çünkü o halkını günahlarından kurtaracak.” Yusuf uykusundan kalkar, ona lütufta bulunan İsrâil Tanrısı’nı över ve (Hz. Meryem’i) himayesine almaya devam eder.²³⁰

Kur’an’da Al-i İmran Sûresi’nde açıklandığı üzere “annesi Hanne henüz hamile iken karnındaki Meryem’i mabede hizmetçi olarak adamıştı”.²³¹ İşte

²²⁷ Matta, 1/18-25; Bkz. Harman, “Meryem”, age., 29/237.

²²⁸ Bkz. Matta, 12/46; Luka, 8/19-20; Markos, 3/31, 6/3; Yuhanna, 7/3,5,10.

²²⁹ Tümer, age., 109.

²³⁰ Sarıkçıoğlu, **Diğer İnciller**, 55-56.

²³¹ Al-i İmran, 3/35.

çocukluğundan beri vaktini ibadetle geçirmekte olan Hz. Meryem, mabedin doğu yönünde تنها bir yerde bulunuyordu.²³² Kendini mabede ibadete vermiş olan Meryem'in meleklerle (Cebrail'le) karşılaşması şöyle anlatılmaktadır. "... bir zaman o ailesinden ayrılıp doğu yönünde bir yere çekilmişti. Onlarla kendisi arasına bir perde çekmişti. Bizde ruhumuzu ona gönderdik; O, ona düzgün bir insan şeklinde göründü."²³³ Ayette Hz. Meryem'in i'tikafa çekildiği ve ibadet ettiği yerin Kudüs'ün doğusunda olduğu belirtilmiştir. Hz. Meryem âdet olduğu üzere i'tikafta iken perde çekmişti ki, halkın gözünden ırak olabilsin. "Perdeyi ailesinden değil, insanlardan gizlenmek için germiştir."²³⁴ Bazı müfessirler "doğu yönünde bir yer" ifadesini İncil'in ifadesiyle denkleştirmek maksadıyla Kudüs'ün doğusundaki yer olarak Nasıra'yı göstermişlerdir. Ancak Nasıra, Kudüs'ün doğusunda değil kuzeyinde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu tahmin yanlıştır.²³⁵

Ruh (Cebrail), Hz. Meryem'e düzgün, yakışıklı bir insan şekline bürünerek görünür. Hz. Meryem, onu kendisine saldırmak isteyen bir delikanlı sanarak Allah'a sığınır.²³⁶ "Ben senden, o çok esirgeyene sığınırım. Eğer (Allah'tan) korkuyorsan (bana dokunma). Ruh: 'Ben sadece Rabbinin elçisiyim. Sana tertemiz bir erkek çocuğu hediye edeyim diye (geldim)'.²³⁷

Cebrail tastamam yaratılıştaki bir insan sûretinde ona görünmüştü. Meryem Cebrail'den korkmuş ve onun kendisi ile fuhuş yapmak isteyeceğini zannetmişti. Eğer Allah'ın sana haram kıldığı şeylerden sakınan takva sahibi bir kimse isen, Allah'ın haram kıldığı şekilde bana ilişmenden Rahman olan Rabbime sığınırım demiştir. Cebrail ise "Ey Meryem! Rabbim beni sana, tertemiz ve günahlardan arınmış bir oğul vermem için elçi olarak göndermiştir"²³⁸ diye cevap vermiştir. Cebrail'in bu sözü üzerine Hz. Meryem: "Benim nasıl oğlum olur, dedi, bana bir insan dokunmadı ve ben iffetsiz bir kadın da değilim."²³⁹ Ayette de belirtildiği gibi Hz. Meryem: "Helal bir nikah ile hiçbir beşer bana dokunmamış, benimle cinsel ilişkide bulunmamışken, ya da haram bir şekilde hiç kimse ile zinâ edip hamile

²³² Ateş, age., 5/375.

²³³ Meryem, 19/16-17; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/125,126..

²³⁴ İmam Taberi, **Taberi Tefsiri**, 3/1305.

²³⁵ Mevdudi, Ebu'l-A'la, **Tefhimu'l-Kur'an** (Urduca aslından tercümesini yapan: Dr. Ahmed Asrar), Bengisu Yayıncılık, İst. 1997, 3/154.

²³⁶ Ateş, age., 5/375.

²³⁷ Meryem, 19/18-20.

²³⁸ İmam Taberi, **Taberi Tefsiri**, 3/1305; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/126,127.

²³⁹ Meryem, 19/20; Bkz. Al-i İmran, 3/47.

kalmamışken benim nasıl oğlum olabilir?”²⁴⁰ diyerek endişesini dile getirmiştir. Cebrail (Ruh) “Öyledir, dedi, Rabbin: ‘O bana kolaydır. Onu insanlara bir mucize ve bizden bir rahmet kılmak için (bunu yapacağız)’Dedi. Ve bu karara bağlanmış bir işti.”²⁴¹ Ayette Cebrail: “Durum senin anlattığın gibidir Meryem; ama Rabbim katında kocasız bir kadının çocuk doğurması zor bir iş değildir, Rabbim bu çocuğu insanlar için bir hüccet, senin ve inanan kimseler için ise bir rahmet kılacak. Ayrıca İsa’nın senden yaratılması, Allah’ın hükmettiği bir emirdir. Yani verilmiş bir hükümdür. Bunu mutlaka yerine getirmemiz gerekir.”²⁴² der. Nihayet Meryem İsa’ya hamile kalır ve bu hamileliği insanlardan gizlemek için uzak bir yere çekilir. Meryem’in İsa’ya hamile kalmasından Kur’an’da şöyle bahsedilir: “Nihayet ona gebe kaldı. Bu sebeple uzak bir yere çekildi.”²⁴³ Başka bir ayette de “ O ırzını korumuş olan (Hz. Meryem’i) de an; ona ruhumuzdan bir çocuk üflemiş, kendisini ve oğlunu alemlere bir ibret yapmıştık.”²⁴⁴ buyrulmaktadır. Yine bu konu ile ilgili Kur’an’da “O, ırzını korumuştı, biz de ona (onun rahmine) ruhumuzdan üfleştik...”²⁴⁵ buyrulmaktadır.

Hz. Meryem’e çocuk üfleyen Rûhûn ismi Kur’an’da belirtilmemiştir. Ancak müfessirlere göre bu Ruh “Cebrail” dir. Ruh’un çocuk üflemesiyle Hz. Meryem, hamile kalır. Bazılarına göre Meryem’in hamilelik süresi dokuz ay değildir. Ancak çoğunluğun görüşüne göre bu hamilelik süresi dokuz aydır.²⁴⁶

İbn Kesir’in belirttiğine göre Yahya’nın annesi Hz. Meryem ile karşılaştığında, kendi karnındaki çocuğun Hz. Meryem’in karnındaki çocuğa saygı için secde ettiğini hissetmiştir. Onların dininde Allah’tan başkası için saygı secdesi yapmak caizken, İslam’da bu haram kılınmıştır. Dolayısıyla İbn Kesir’e göre Hz. Meryem ile Yahya’nın annesi İsa aynı zamanda hamile kalmışlardır.²⁴⁷

²⁴⁰İmam Taberi, age., 3/1306.

²⁴¹ Meryem, 19/21; Bkz. Al-i İmran, 3/47.

²⁴²İmam Taberi, age., 3/1306; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/127-129.

²⁴³ Meryem, 19/22; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/129,130.

²⁴⁴ Enbiya, 21/91.

²⁴⁵ Tahrim, 66/12.

²⁴⁶ Ateş, age., 5/375.

²⁴⁷ İbn Kesir, **Tefsiri**, 3/117; Bkz. Ateş, age., 5/375-376.

Kur'an-ı Kerimde İsa'nın durumunu Allah Teala şöyle açıklar: "Allah katında İsa'nın durumu -kendisini topraktan yaratıp sonra 'Ol!' demesiyle olan-Adem'in durumu gibidir."²⁴⁸

Allah'ın İsa'yı babasız yaratması Adem'in yaratılışına benzer: Allah İsa'yı babasız yaratmış, oysa Adem'i anasız ve babasız yaratmıştır. Bu bakımdan Adem'in yaratılışı daha fazla hayret vericidir. Allah Adem'i –arada bir dişi ve erkek olmaksızın- kendi kudretiyle topraktan yarattı. Sonra ona canlı bir insan olmasını emretti ve O da canlı bir insan oluverdi. İşte İsa'yı yaratması da O'nun kudretinin bir tezahürüdür.²⁴⁹

Hiz. Meryem'in himayesi konusu hakkında daha önce bilgi vermiştik. İncil'e göre Meryem Yusuf'la kura sonucu nişanlanmıştır. Ancak Kur'an'da bu nişanlılıktan bahsedilmez. Ancak Hiz. Zekeriyâ, yaşlı bir hayli ilerlediği için Hiz. Meryem'le ilgilenemeyecek duruma geldiğinde İsrâil oğullarından Hiz. Meryem'i himaye edecek birini bulmalarını ister. Hiz. Zekeryya'nın bu isteği üzerine kura çekilir, kuranın sonucunda Hiz. Meryem amcasının oğlu Yusuf'a verilir. Bazı kaynaklarda Yusuf yerine Cüreye ismi geçmektedir. İslami kaynaklarda sadece Zekeriyya'nın yaşlılığı döneminde Yusuf'un Hiz. Meryem'le ilgilendiği belirtilir.²⁵⁰ Şunu belirtmek gerekir ki İncillere göre Hiz. Meryem İsa'ya hamile kaldığında marangoz Yusuf'un himayesindeydi. İslami kaynaklara göre ise Zekeriyya (a.s)'nın himayesinde olup kanaatimizce amcasının oğlu Yusuf da Zekeriyya (a.s) yaşlı olduğu için ona yardımcı olmuştur.

İnciller'de Hiz. Meryem'in Ruhûlkudûs'ten gebe kaldığı "Allah'ın oğlunu" yani bedenleşen "kelime İsa'yı" doğurduğu anlatılır.²⁵¹ Kur'an'da ise "İsa'nın yaratılışı Adem'in yaratılışına benzer". Nasıl ki Allah Adem'i annesiz ve babasız topraktan yaratmışsa, İsa'yı da Hiz. Meryem'de babasız olarak yaratmıştır.²⁵² Ayetlerde "bizde ona ruhumuzda üfle miştik..."²⁵³ denilerek Hiz. Meryem'in hamile kalış keyfiyeti anlatılmaktadır." Ancak meleğin Hiz. Meryem'e üflemesinin şekli

²⁴⁸ Al-i İmran, 3/59.

²⁴⁹ İmam Taberi, age., 1/254; Maturidi, Ebu Mansur, age., 2/318-320.

²⁵⁰ Harman, "Meryem", age., 29/240.

²⁵¹ Matta, 1/18,20; Yuhanna, 1/1-2,14; Luka, 1/32.

²⁵² Al-i İmran, 3/59.

²⁵³ Tahrim, 66/12; Enbiya, 21/91.

konusunda bazı farklı görüşler bulunmaktadır.²⁵⁴ Sonuç olarak Hz. İsa İncillerde geçtiği gibi Allah'ın oğlu değil, Kur'an'da belirtildiği gibi Allah'ın "Ol!" emriyle Meryem'de babasız olarak yaratılan Meryem oğlu İsa Mesih'tir.

Yine İnciller'de Hz. Meryem'in bakire iken Hz. İsa'ya hamile kaldığı²⁵⁵ belirtilmektedir. Luka'da meleğin bakire bir kıza geldiğinin söylenmesi ve Hz. Meryem'in meleğe "ben er bilmem" şeklinde cevap vermesi²⁵⁶ ile Kur'an'da geçen "... bana bir insan dokunmadı ve ben iffetsiz bir kadın da değilim"²⁵⁷ ayeti arasında benzerlik vardır. Yani hem İnciller'e hem de Kur'an'a göre Hz. Meryem İsa'ya bakire olarak hamile kalmıştır. Ancak İnciller'e göre Hz. Meryem'in İsa'yı doğurmasından sonra Yusuf ile Meryem arasında normal evlilik yakınlaşmaları olmuş ve böylece "İsa'nın kardeşleri" doğmuştur.²⁵⁸ İslam kaynaklarına göre İsa'nın doğumundan sonra Meryem'in birisiyle evlilik hayatı yaşayıp çocuklarının olduğu bilgisi hiçbir yerde geçmemektedir.

Belirtmemiz gereken bir benzerlik de Cebrail'in Hz. Meryem'e verdiği müjdeden sonra Hz. Meryem'in endişesidir, itirazıdır. İncil'e göre Meryem meleğe: "Bu nasıl olacak? Çünkü ben er bilmem"²⁵⁹ diyor. Kur'an-ı Kerim'de ise Hz. Meryem meleğe: "Benim nasıl oğlum olur, dedi, bana bir insan dokunmadı ve ben iffetsiz bir kadın da değilim."²⁶⁰

Hz. Meryem'in meleklerle karşılaşması hadisesi ile ilgili olarak Apokrif İnciller'den Yakub İncili'ne göre Hz. Meryem bir gün testiği alıp kuyudan su doldurmak için dışarı çıktığında melek ona seslenir. Hz. Meryem titreyerek eve gider melek müjdeyi Hz. Meryem evde iken verir.²⁶¹ Kur'an'a göre Hz. Meryem'in meleklerle karşılaşması Hz. Meryem mabette iken melek ona gelmiş ve ona düzgün bir insan şeklinde görünmüştür.²⁶² Ayrıca Kur'an'da meleğin (Cebrail'in) Hz. Meryem'e düzgün ve yakışıklı bir insan şeklinde görüldüğü belirtilirken İnciller'de böyle bir bilgi geçmemektedir.

²⁵⁴ Harman, "Meryem", age., 29/241.

²⁵⁵ Matta, 1/18-25; Luka, 1/27-35.

²⁵⁶ Luka, 1/27,34-45.

²⁵⁷ Meryem, 19/20; Al-i İmran, 3/47.

²⁵⁸ Tümer, age., 109.

²⁵⁹ Luka, 1/34.

²⁶⁰ Meryem, 19/20; Al-i İmran, 3/47.

²⁶¹ Sarıkçıoğlu, age., 55.

²⁶² Meryem, 19/16-17.

Bir diğerk fark da İnciller'e göre Hz. Meryem hamileliğı boyunca Yusuf ile beraber onun evinde onun himayesinde kalmıştır. İnciler'den Matta'da: "Ve karısını yanına alıp bir oğul doğuruncaya kadar onu bilmedi..." şeklinde haberler yer almaktadır. Bu konuda Kur'an'da ise: "Nihayet ona gebe kaldı ve bu sebeple uzak bir yere çekildi" buyrulmaktadır. Yani Hz. Meryem hamileliğini insanlardan gizlemek için uzak bir yere çekilmiştir.

3.3. HZ. MERYEM'İN UZAK BİR YERE ÇEKİLMESİ VE HZ. İSA'NIN DOĞUMU

İnciller'den Matta'da geçen haberlere göre Yusuf, Hz. Meryem'le buluşmalarından önce onun Ruhûlkudûs'ten gebe olduğunu öğrenmişti.²⁶³ Bunun üzerine Yusuf da "nişanlılığı evlilikle tamamlayıp" karısı Meryem'i yanına aldı. Meryem bir oğul dünyaya getirinceye kadar onun yanına yaklaşmadı ve bu çocuğa "İsa" adını koydu."²⁶⁴

İnciller'de Hz. Meryem'in İsa'yı doğurması şöyle anlatılır: Meryem'in İsa'ya hamile olduğu dönemde Kayser, nüfus sayımı için emir verir. Yusuf nişanlısı Meryem ile beraber Galile'deki Nasıra şehrinden Yahudiye'deki Davud'un şehri olan Beytlehem'e nüfusa yazılmak üzere gitti. Çünkü Yusuf, Davud evinden ve onun soyundandır. Beytlehem'de bulunurken doğurması günleri gelip Meryem ilk oğlunu doğurur, kundaklar ve oradaki bir yemliğe yatırır. Çünkü han çok kalabalık olduğundan yer bulamamışlardır.²⁶⁵ Geceleyin bir melek o civardaki çobanlara Davud'un şehrinde (Beytlehem'de) kurtarıcı Mesih'in doğduğunu haber verir; onlar da gelip Meryem, Yusuf ve yemlikte yatan çocuğı bulurlar. Gördüklerini, çocuk için meleğın sözünü bildirirler, herkes şaşırır. Hz. Meryem de bu olanları yüreğinde saklar.²⁶⁶

Apokrif İnciller'den Yakub İncili'nde ise Hz. İsa'nın doğumu ile ilgili şunlar anlatılır: "Kral Augustus tarafından yayınlanan emirname üzerine Yudea'da yazılmak zorunda olan tüm Beytlehem sâkinleri gibi Yusuf, oğulları ve Hz. Meryem, Beytlehem'e doğru yola çıkarlar. Ancak yarı yola geldiklerinde Meryem, kendisini

²⁶³ Matta, 1/18.

²⁶⁴ Matta, 1/18-24.

²⁶⁵ Luka, 2/1-8; Bkz. Tümer, age., 73; Harman, "Meryem", age., 29/237.

²⁶⁶ Luka, 2/8-20.

merkepten indirmesini çocuğun doğmak üzere olduğunu Yusuf’a söyler. Yusuf orada bir mağara bulur onu mağaraya götürür, oğullarını da onların yanına bırakarak kendisi ebe aramak için dışarı çıkar. Yusuf ebe ile birlikte mağaraya geri döner. Mağarada bu doğum esnasında gözlerin taşıyamayacağı büyüklükte bir ışık görünür. (Çocuk) gelir ve annesi Hz. Meryem’in göğsünü alır. Ebe: “Benim için bugün ne büyük gündür, bugüne değin böyle bir sahne görmedim” diye bağırarak mağaradan çıkar. Hz. Meryem ve yanındakilere meleklerce Yueda’ya gitmeleri vahyedilir, onlarda ülkelerinde başka bir yola giderler.²⁶⁷

Kur’an-ı Kerim’de buyrulduğu üzere “Meryem, İsa’ya hamile kalır ve ailesinden uzak bir yere çekilir.”²⁶⁸ Hz. Meryem karnındaki çocuk büyüyüp hamileliği belli olmaya başlayınca durumunu ailesine göstermemek için onlardan uzak bir yere giderek onlara görünmemeye çalışır.²⁶⁹

Yukarıdaki ayette anlatılan “uzak yer”, Beytlehem’dir. Hz. Meryem’in oraya gitmesi gayet tabiidir. Çünkü Hz. Meryem İsrail oğullarının en kutsal ailesindendir. Aynı zamanda Kudüs’te kendisini Allah’a kulluğa adanmış bir dönemde hamile kalır. Böyle bir durumda, hamile olduğunun anlaşılması ve ibadet ettiği yerde kalmaya devam etmesi durumunda hem kendi ailesi hem diğer insanlar onun hayatına müdahale edecek ve hayatını çekilmez hale getirecekti. Bu sebeple Hz. Meryem, bu zor imtihandan başarıyla geçebilmek için mabette kaldığı odasını terk edip Beytlehem’e gider. Böylece Meryem hamileliği sona erinceye kadar insanların aşağılamasından ve onların lanetlemesinden kurtulacaktır. Hz. Meryem’in hamile kaldığında mabetteki odasını terk edip Beytlehem’e gitmesi, Hz. İsa’nın babasız doğduğunun büyük bir delilidir.²⁷⁰

Hamileliğini insanlardan gizlemek için uzak bir yere çekilen Meryem’in doğum sancıları başlar. Kur’an-ı Kerim, Hz. İsa’nın dünyaya gelişini şöyle anlatır: “Doğum sancısı onu bir hurma dalının altına getirdi. Keşke, dedi, bundan önce ölseydim, unutulup gitseydim.” Altından biri ona şöyle seslendi: “Üzülme, Rabbin alt tarafında bir su arkı var etti. Hurma ağacının dalını kendine doğru silkele, üzerine olmuş, taze hurma dökülsün. Ye, iç, gözün aydın olsun! Eğer insanlardan birini

²⁶⁷ Sarıkçıoğlu, age., 58-61.

²⁶⁸ Meryem, 19/22.

²⁶⁹ Ateş, age., 5/376; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/129,130.

²⁷⁰ Mevdudi, age., 3/155.

görürsen: ‘Ben Rahmân için (susma) oruç(u) adadım, bugün hiçbir insanla konuşmayacağım’ de.”²⁷¹

Ayette de belirtildiği gibi doğum vakti gelince sancıları, Hz. Meryem’i bir hurma dalına doğru sürükler. İçinde bulunduğu zor şartlardan dolayı Hz. Meryem: "Çekmekte olduğum bu sıkıntıyı görmeden önce keşke ölseydim de unutulup gitseydim ve kimseler beni aramasaydı" der.²⁷² Hz. Meryem bu sözleri, doğum sancısının şiddeti yüzünden söylememiştir. Hz. Meryem’in asıl korktuğu, Allah’ın onun için hazırladığı sınavı başaramamasıydı. Hamileliğini büyük bir başarıyla tamamlamıştı. Şimdi ise doğacak çocuk ne olacaktı? Artık bundan sonra doğacak çocuğun durumu önemliydi. Onun doğumunu nasıl izah edecekti? Hz. Meryem’i kaygılandıran sorun işte buydu.²⁷³ Meryem’in bu sözleri üzerine altından biri “mahzun olma, üzülme” diye seslenerek Meryem’i teselli eder. “Tefsirciler bu sesin sahibinin kim olduğu hususunda ihtilâf etmişlerdir. Bazıları seslenenin Cebrail olduğunu, bazıları ise Meryem oğlu İsa olduğunu söylemişlerdir. Taberi, seslenenin İsa olduğunu söyleyen müfessirlerin görüşünün daha doğru olduğunu kabul etmiştir. Ama birinci görüş daha kuvvetlidir. Çünkü Meryem’e İsa’yı müjdeleyen ve Allah’ın ona verdiği göz alıcı kıymetli ikramları haber veren, Cebrail’dir.”²⁷⁴ Öyleyse “mahzun olma” diye Meryem’i teselli eden Cebrail’dir.

Yine Hz. Meryem’e deniliyor ki: “Çocuğun doğumuna kim itiraz ederse Biz ona cevap vermeye hazırız. Çocuk hakkında senin herhangi bir söz söylemene gerek yoktur.” Bu ayetler de Hz. Meryem’in asıl telaşının ne olduğunu gösteriyor.

İnciller’den Matta’da anlatılan şu haberde: “Yusuf karısını yanına alıp, bir oğul doğuruncaya kadar onu bilmedi.”²⁷⁵ şeklinde anlatılmaktadır. Yani Hz. Meryem Hz. İsa’yı dünyaya getirinceye kadar Yusuf’un himayesinde kalmıştır. Kur’an-ı Kerim’de ise Hz. Meryem’in oğlu Hz. İsa’ya hamile kaldığında ailesinden uzak bir yere çekildiği²⁷⁶ buyrulmaktadır. Çünkü Hz. Meryem hamileliği belli olmaya başlayınca durumunu ailesinden gizlemek için onlara görünmemek için kendisini insanların göremeyeceği uzak bir yere gider.

²⁷¹ Meryem, 19/23-26; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/129-131.

²⁷² İmam Taberi, age., 3/1306.

²⁷³ Mevdudi, age., 3/156.

²⁷⁴ İmam Taberi, age., 3/1306.

²⁷⁵ Matta, 1/18-24.

²⁷⁶ Meryem, 19/22.

İnciller’de anlatılanlara göre Hz. Meryem, Hz. İsa’yı nüfus sayımı için gittikleri Beytlehem’deki bir handa doğurur, kundaklar ve han çok kalabalık olduğundan Hz. İsa’yı oradaki bir yemliğe yatırır.²⁷⁷ Apokrif İnciller’den Yakub İncili’nde ise Hz. Meryem, Hz. İsa’yı Beytlehem’e giderken yolda doğum sancısı tuttuğu için bir mağarada dünyaya getirmiştir.²⁷⁸ İslam kaynaklarında anlatılan rivayetlere göre Hz. Meryem’in ailesinden uzaklaşıp gittiği yer Beytlehem’dir.²⁷⁹ Kur’an’a göre doğum sancısı Hz. Meryem’i hurma ağacının altına getirir²⁸⁰ ve İsa burada dünyaya gelir. Kur’an’da belirtildiği gibi Allahü Tealâ “Meryem oğlunu ve annesini bir mucize kılmış ve onları oturmaya uygun, çeşmeli bir tepeye yerleştirmiştir.”²⁸¹ Yani İsa Beytlehem’de oturmaya uygun, çeşmeli bir tepede hurma ağacının altında dünyaya gelmiştir. Belirtmemiz gereken nokta şudur ki bütün kaynaklarda Hz. İsa’nın doğum yeri Beytlehem ve çevresi olarak geçmektedir.

Belirtmemiz gereken farklı bir durum da Hz. İsa’nın doğumu esnasında İnciller’de belirtildiğine göre Hz. Meryem’in yanında Yusuf bulunmaktadır. Kur’an-ı Kerim’de ise Meryem yalnızdır. Ancak ayette altından birinin ona seslendiği²⁸² buyrulmaktadır. Yukarıda bunu Cebrail olabileceğini belirtmiştik. Şunu belirtmemiz gerekir ki doğum yaptığı esnada İnciller’de belirtildiği Meryem’in yanında ailesinden hiç kimse bulunmamıştır. Eğer yanında birileri olsaydı ayette “Eğer insanlarda birini görürsen”²⁸³ diye buyrulmazdı. Ayette bu şekilde belirtilmesi de Hz. Meryem’in yalnız olduğunun delilidir.

Kanaatimizce Hz. Meryem Kur’an’da da belirtildiği gibi doğum sancıları başlayınca kendini hurma dalının altına atmış ve doğacak olan çocuğun durumunu insanlara nasıl anlatacağı kaygısıyla “Keşke bundan önce ölseydim unutulup gitseydim” diyor. Ancak oğlunu ve annesini bir mucize kılmış olan Allah Teala kullarını yalnız bırakır mı? Meryem böyle endişeli, mahzun bir şekilde iken altında birisi sesleniyor “Mahzun olma, üzülme” diye Meryem’i teselli ediyor. Rabbi onlar için içecek su ve yiyecek olarak da hurma lütfediyor. Ve Rabbin meleği Meryem’e “bir insan gördüğünde çocuğun doğumuna itiraz ederse, biz cevap vermeye hazırız,

²⁷⁷ Luka, 2/1-8.

²⁷⁸ Sarıkçıoğlu, age., 58-61.

²⁷⁹ Mevdudi, age., 3/155.

²⁸⁰ Meryem, 19/23.

²⁸¹ Mü’minun, 23/50.

²⁸² Meryem, 19/24.

²⁸³ Meryem, 19/26; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/132.

senin söz söylemene gerek yok” diyerek ne yapması gerektiğini söylüyor. Yani kısaca Hz. Meryem’in kaygılarını gideriyor, Meryem’e yalnız olmadığını üzülmemesi, mahzun olmaması gerektiğini söylüyor.

Biz Müslümanlar Hz. İsa’nın babasız olarak dünyaya gelişini Allah’ın bir mucizesi olarak kabul eder ve ona inanırız. Allah Teala Al-i İmran Suresi’nin 59.Ayeti’nde Hz. İsa’nın yaratılışını Hz. Adem’in yaratışına benzetir. Nasıl ki Allah (c.c.) Hz. Adem’i annesiz ve babasız yaratmışsa Hz. İsa’yı da Hz. Meryem’de Cebrail (a.s.) vasıtasıyla nefhettiği bir ruhtan yaratmıştır. Yani Hz. Adem’i annesiz ve babasız yaratan Allah Teala Hz. İsa’yı da babasız yaratmıştır.

Hz. İsa’nın (a.s.) babasız dünyaya geliş mucizesini anlayabilmek için, çağımız insan biyolojisini bilmemiz gerekir. O halde insan biyolojisine kısaca değinmek yerinde olacaktır. Bir insanın genetik şifreleri o insanın hücrelerinde gizlidir. Bu şifreleri sadece cinsiyet hücreleri çözebilmektedir. Kadınların üreme hücrelerine ‘ovum’ denilmektedir ve bu hücreler diğer hücrelerden çok büyüktür. Her kadında ortalama dört yüz tane ovum bulunmaktadır. Ergenliğe girildiği andan itibaren bu hücreler hazır hale gelir. Yeni bir insanın meydana getirilmesi için harekete geçerken genetik şifreler âdeta ortasından ikiye kesilir ve diğer yarının babadan alınması için döllenmeye hazırdır. Böylece yeni güzellikler doğmaktadır.²⁸⁴

Eğer kadının ovumu ortasından ikiye bölünmeyip de hücre kendini tekrar etme yeteneği ile kendi başına bir bebek meydana getirseydi, annenin fizik ve biyolojik yapısı devamlı tekrar ederdi. Yeni simalar yeni mucizeler meydana gelmezdi. İşte bu ince hikmet sebebi ile annenin yumurta hücresi bir çocuğu tamamıyla meydana getirme kabiliyetine sahip iken, özellikle bu gücü elinden alınmıştır. O halde asıl mucize babalı çocuk doğurmaya mecbur olmaktır.²⁸⁵

Çalışmamızın bu kısmında Hz. İsa’nın (A.S.) babasız dünyaya gelişindeki mucizenin bir ölçüde izahını ortaya koymak için canlılar aleminde “babasız doğuşa örnek var mı ?” ona bakalım:

²⁸⁴ <https://www.frmtr.com/islam-ve-insan/351690-babasiz-dogus-mumkun-mu.html>.

²⁸⁵ <https://www.frmtr.com/islam-ve-insan/351690-babasiz-dogus-mumkun-mu.html>.

Hepimizin çok yakından tanıdığı bal arılarına bir bakalım. Rabbimizin bize bal nimetini sunmak için yarattığı bal makinalarının üremesini inceleyelim. Bal arıları döllenme olmadan babasız doğuşun en güzel örneğidir. Her kovanda sadece bir tane ana arı bulunur ve bu ana arı hayatında sadece bir defa çiftleşir. Çiftleşmek için çıktığı uçuş esnasında erkek arıdan aldığı spermalar bir kesede depo edilir ve yuvasına döner. Yumurtlama esnasında yumurtalar bu kesenin yanından geçer. Ana arı yumurtlama esnasında kesenin ağzını bazen açar bazen de büzer. Bu sırada bazı yumurtalar sperma ile döllenir ve bu döllenme ile dişi arılar meydana gelir. Yumurtaların bir kısmı ise bu sperma ile dolu kesenin yanından hiç döllenmeden geçer. İşte bu döllenmemiş yumurtalardan yüzlerce erkek arı meydana gelir. Yani babasız erkek arılar doğar. İlim dilinde bu çeşit üremeye “partenogenetik üreme” denilmektedir.²⁸⁶

Döllenmeden üremeye bir başka örnek de gül veya yaprak bitleri diye isimlendirilen “afit” lerdir. Yaprak bitleri ilkbaharda güllerin sürgün ve tomurcuklarından sıvı emerek hayatlarını devam ettirirler.²⁸⁷

Su pireleri -daphnia-de belirli bir mevsimde partenogenetik üreme gösteren canlılardandır. Ancak su pirelerinin ve yaprak bitlerinin babasız üremeleri devamlı değildir. Sadece belirli mevsimlerde dir.²⁸⁸

Karıncalar, bazı çekirgeler, bazı kelebekler ve bazı kertenkele türleri partenogenetik üremenin görüldüğü canlılardır.²⁸⁹

Şimdi dikkatlerimizi testere balığına çevirelim. Testere balığı normalde çiftleşmeyle üreyen bir balık türüdür. Ancak ABD'de Florida'da ilk kez doğal ortamda erkeğe ihtiyaç duymadan üreyen yedi testere balığının bulunduğu açıklanmış. Araştırmalar Current Biology dergisinde yayınlanmış. Tutsak olan hayvanların üremesinde bu tür değişiklikler görülebiliyormuş. Ancak doğal ortamda da aynı olguya rastlanması bilim adamlarına bunun sayısı azalan hayvanların doğal

²⁸⁶ <http://www.nuveforum.net/137-biyoloji/44740-hayvanlarda-ureme-partenogeneze-haploid-diploid-gametogeneze-spermatogeneze-oogeneze-zigo/>; <https://www.frntr.com/islam-ve-insan/351690-babasiz-dogus-mumkun-mu.html>

²⁸⁷ <https://www.frntr.com/islam-ve-insan/351690-babasiz-dogus-mumkun-mu.html>.

²⁸⁸ <https://www.frntr.com/islam-ve-insan/351690-babasiz-dogus-mumkun-mu.html>.

²⁸⁹ <http://www.biyodoc.com/08/partenogeneze-hangi-canlilarda-gorulur.html>.

bir tepkisi olabileceğini düşündürmektedir. Araştırmacılara göre normalde çiftleşme ile üreyen testere balığının üstelik doğadayken tek başına üremesi sıra dışı bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu balık türü ince dişli olup, boyu dört metreye kadar uzayabilmektedir. Araştırmacılara göre testere balığının erkeksiz üreyebilmesi, dölllenmemiş yumurtaların embriyoya dönüşmesi ile gerçekleşmiştir. Yani omurgalı canlılarda bu üreme yumurtanın kendisiyle tıpatıp aynı olan bir hücreyi içine almasıyla mümkün olmuştur. Bu sonuçlar 2004-2013 yılları arasında 190 tane testere balığının DNA'sı incelenerek elde edilmiştir. Testere balığının hayatta kalabilmek için verdiği bu mücadele insanların yardımı olmadan bu balığın neslinin kurtulması için yeterli olmayacaktır.²⁹⁰

Testere balıklarında görülen bu üreme değişikliği 2006 yılında, Londra Hayvanat Bahçesi'nde bulunan bir Komodo Ejderinde de görülmüştür. O tarihe kadar Komodo Ejderlerinin erkeği olmadan ürediklerine rastlanmamıştır. Dört yavru dünyaya getiren anne ejder üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, anne ejderin - yavruları dünyaya getirmek için- kromozom sayısının iki katına çıktığı gözlemlenmiştir. Gerçekten de yalnız başına kalan dişli bir komodo ejderi, üremek için erkeği iki-üç yıl kadar bekler erkek olmazsa partenogenetik olarak üreme sağlayabilmektedir. Herpetolojist Richard Gibson'a göre bu durum, komodo ejderlerinin tek başlarına bile üremelerini mümkün kılacak ve nesillerinin devamlılığını sağlayacak bir kabiliyet geliştirmiş oldukları anlamını taşımaktadır. Ardından yürütülen çalışmalar da bu öngörüğü doğrular nitelikte olmuştur.²⁹¹

New Scientist dergisinde doğada bakire doğumların oldukça yaygın olduğu belirtildi. Bu dergide yayınlandığına göre doğada bu tür üreme biçimleri düşündüğümüzden de fazlaymış. Doğada canlılar aleminde erkeksiz üreme görülüyor da peki insanlarda partenogenetik üremenin görülmesi yani kadınların erkeklere muhtaç olmadan kendi başlarına hamile kalması mümkün olabilir mi?

²⁹⁰ <https://www.haber46.com.tr/medya/hangi-hayvanin-disisi-erkegi-olmadan-da-ureyebilir-h325621.html>; <https://evrimagaci.org/vahsi-dogadaki-omurgalilarda-bakire-dogumu-partenogeneze-ornegi-testere-baliklari-3644>.

²⁹¹ <https://www.haber46.com.tr/medya/hangi-hayvanin-disisi-erkegi-olmadan-da-ureyebilir-h325621.html>.

Kadının hamile kalması için sperm şart. Fakat bu sperm kaynağının ille de erkek olması mı gerekiyor? 10 yıl önce Japon araştırmacılar laboratuvarında iki dişi fareden aldıkları genetik maddeyi birleştirerek babası olmayan, iki anneli bir fare meydana getirdiler. Kaguya adı verilen fare, bir bambu kamışında doğdu.²⁹²

Yine New Scientist bilim dergisinin haberine göre İngiliz bilim insanları, kadının kemik iliğinden sperm geliştirdi. Yönteme göre, kadının kemik iliğinden kök hücreler alınıyor, bu kök hücreler, kimyasal madde ve vitaminler bir karışıma konularak dişi sperm hücreleri haline getiriliyor. Bu sperm hücreleri ise tüp bebek tedavi tekniğiyle yumurtayı dölemeye yarıyor. Profesör Kerim Nayernia kontrolündeki Tyne Üniversitesi uzmanları bu yöntemin kısırlık tedavisinde de çıkır açacağını iddia etti. Uzmanlar artık kadınların erkek spermine ihtiyaç duymadan çocuk sahibi olabileceğini ancak bu yöntemle doğan tüm çocukların kız olacaklarını belirttiler.²⁹³

Konuyla ilgili Dr. Hakan Özörnek şu açıklamayı yapıyor: "2014 Temmuz ayı başında Londra'da Avrupa Üreme Sağlığı Kongresi yapıldı. Bu kongredeki ana başlıklardan biri cinsiyetten bağımsız üremeydi. İki kadının ya da iki erkeğin üremesi felsefesi üzerine düzenlenen seminerde lezbiyen ya da homoseksüel evliliklerde çocuk sahibi olmak mümkün mü? konusu üzerinde duruldu. Tabi ki tıp, pek çok farklı yöntem ve çalışmanın gerçekleşmesine imkan tanıyabilir ancak "imkanın olması her şeyin yapılabilir olduğu anlamına mı gelmeli" sorusuna Avrupalı meslektaşlarımızla birlikte yanıt aradık. Klinik olarak iki yumurtanın birbiriyle döllenmesi üzerine yapılan araştırmalar var. Teknik olarak da bu tür döllenme mümkündür. En basit anlatımla, yumurta bir çekirdekten ve bir dış kabuktan oluşuyor. Bir yumurtanın çekirdeğini diğer yumurtaya naklettiğimizde kabuk içinde iki çekirdek elde ediyoruz. Hafif bir elektrik akımı ile çekirdekler harekete geçiriliyor ve döllenme başlamış oluyor ve harekete geçen çekirdekler birleşiyor. Bu şekilde bölünme başlamış oluyor. Sonrası normal embriyo gelişimi şeklinde devam ediyor. Teorik olarak aynı yöntemle iki spermin birleştirilmesi de mümkün. Tabi yine bir yumurtaya ihtiyaç olacak. Çekirdeği alınmış 2 sperm hücresi, çekirdeği

²⁹² https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2014/10/141007_vert_fut_babasis_gebelik.

²⁹³ <http://www.milliyet.com.tr/erkek-spermi-olmadan-hamile-pembenar-detay-hamilelikhazirligi-2189984/>

çıkarılmış bir yumurtaya nakledilebilir ve yine hafif bir elektrik akımı ile çekirdeklerin birleşmesi mümkün olabilir." dedi.²⁹⁴

Özörnek; çalışmaların iki ayrı kadının yumurtalarının kullanılmaları üzerine yapıldığını, bu yöntemle iki anneli ama babasız bebekler olabileceğini ancak çalışmaların henüz klinik çalışma aşamasında olduğunu, doğum olacak mı bunu hep beraber göreceğimizi de belirtti. Ayrıca Özörnek bu konuda aynı kadının iki yumurtası kullanılırsa teknik olarak bu canlının başka bir canlı olmayacağını kadının klonlanmış olacağını açıklamalarına ekledi. Özörnek: "Bilimsel tartışmalar, cinsiyetten bağımsız üremenin mümkün olup olmadığına yönelik sürdürülüyor. Eğer klinik çalışmalarda başarı elde edilir, uygulamaya geçerse erkek spermine ihtiyaç duyulmayacak ve lezbiyen bir çift bebek sahibi olabilecek anlamına gelir." diye konuştu.²⁹⁵

Bu yumurtalardan sadece kız bebekler mi doğar? Sorusuna Özörnek: "Teorik olarak evet, sadece kız bebek doğar. Y kromozomunun taşınabilmesi için devreye yine bir sperm hücresinin girmesi gerekir. Her klinik çalışma bilim adamlarının o konuda fikir edinmesini sağlar. Bu nedenle bu çalışma gerçekte uygulanmayacak olsa da araştırma sonucunda elde edilecek bilgiler biz hekimlere yeni ufuklar açacaktır. Bunun dışında daha pek çok farklı klinikte pek çok farklı çalışma yapılıyor." dedi.²⁹⁶

İngiltere'deki Sheffield Üniversitesi'nden Dr. Allan Pacey, bir dışıdan alınan kök hücrelerin dış müdahale yoluyla sperm hücreleri olarak çoğaltılabileceğini, -her biri genetik maddenin yarısını aktaracak şekilde- iki anneli bir çocuk meydana getirmenin mümkün olabileceğini ancak bunun o kadar da kolay olmadığını belirtti. Dr. Allan Pacey, mikroskopta bakıldığında, sperm hücresine benzer bir şey ortaya çıkarabileceklerini ama bunun genetik bakımdan gerçek bir sperm hücresi gibi programlanmış olup olmadığını tespit etmenin oldukça zor olduğunu belirtti. Ayrıca bu yöntemle elde edilen spermin döllemede kullanılıp normal bir bebeğin gelişip

²⁹⁴ <https://www.haberturk.com/saglik/haber/915461-erkeksiz-ureme-artik-mumkun-mu>

²⁹⁵ <https://www.haberturk.com/saglik/haber/915461-erkeksiz-ureme-artik-mumkun-mu>

²⁹⁶ <https://www.haberturk.com/saglik/haber/915461-erkeksiz-ureme-artik-mumkun-mu>

gelişmediğini denemekten başka yol olmadığını bunun da fareler üzerinde yapabildiğini, ama insanda bunu denemenin büyük bir adım olacağını açıkladı.²⁹⁷

Yani araştırmacılar bu engeli ortadan kaldırırsa bile, eş olarak ikinci bir insana yine de ihtiyaç var. Peki kadın bu ikinci kişiye ihtiyaç duymadan gebe kalabilir mi?

Dr. Pacey, doğada kendiliğinden üreme yöntemini kullanan birçok dişinin bu yöntemle sadece erkeklerden ayrı düştükleri durumlarda başvurduğunu açıkladı. Ayrıca Dr. Pacey, birçok büyük hayvanın tek cinsiyetten üremesinin mümkün olmadığını, şayet olursa da nüfusun sağlıklı bir şekilde devamını sağlayacak genetik çeşitlilikten mahrum olacağını belirtti. Dr. Pacey'in yaptığı açıklamaya göre teorik olarak laboratuvarında bir tek kadının genetik maddelerini kullanarak çocuk meydana getirmek mümkün ama bunun bedeli de tehlikeli bir genetik darlığın ortaya çıkmasıdır. Gen havuzu küçüldüğünde sakat doğumlarda ve diğer hastalıklarda artış olur. Avrupa'daki kraliyet ailelerine baktığımızda hemen hemen hepsi bir şekilde akrabadır. Bunun sonucunda öne doğru çıkık çeneler –prognatizm- bu ailelerde çok yaygındır. Normal nüfus dağılımı içerisinde olsa bu bozukluk giderek azalır, ama iç içe geçmiş Avrupalı kraliyet ailelerinde prognatizm tekrar tekrar nüksetmiştir. Akraba evlilikleri sonucu soy içi üreme, nüfusun genetik çeşitliliğini azalttığı gibi, tek anneli döllenme de yavrunun genetik çeşitlemesini azaltır. Dr. Pacey, tek başına üreme tercih edildiğinde doğacak yavrunun normal bir çocuğun ancak yarısı kadar genetik çeşitliliğe sahip olabileceğini, art arda devam eden bu tür tek anneli üreme sonucunda ise normalde gizli kalmış hastalıkların gün yüzüne çıkacağını böylece doğan bu çocuğun Avrupalı kraliyet ailelerinden çok daha ağır bir genetik çeşitleme eksikliğine maruz kalacağını bunun doğru bir yol olmadığını ve buna ancak bir ya da iki kuşak devam edilebileceğini belirtiyor.²⁹⁸

O halde, eğer bir kadın cinsel birleşme sonucu üremeden vazgeçmekte ciddiye, kendisinden doğan sonraki kuşakların kaybolan genetik çeşitliliği telafi etmesinde kullanacakları genetik maddelerin bir kopyasını saklamalıdır. Bu tedbir maalesef sadece genetik çeşitliliğin azalmasına çare olabilir. Tek anneli, başka bir

²⁹⁷ https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2014/10/141007_vert_fut_babasiz_gebelik.

²⁹⁸ https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2014/10/141007_vert_fut_babasiz_gebelik.

deyişle bakire anneli üreme sonucu doğan çocuklar o annenin giderek sönen bir kopyası olacaktır.²⁹⁹

Konumuzla ilgili olan “klonlama” ya da kısaca değinmek yerinde olacaktır. Geçtiğimiz Kasım ayının son günlerinde bütün dünya ilk insan klonlamasının gerçekleştirildiği haberiyle çalkalandı. 26 Kasım’da ABD’de Massachusetts’teki Advanced Cell Technology (ACT) adlı biyoteknoloji firmasından araştırmacılar, erişkin insan hücrelerinden klonlanmış ilk embriyoları yarattıklarını duyurdular. Araştırmacılar, amaçlarının klonlanmış bir insan yaratmak olmadığını, "tedavi amaçlı klonlama" adı verilen, insan embriyolarından kök hücre elde etmeye yönelik ilk adımları attıklarını özellikle vurguladılar. Koyun, inek, fare, maymun derken, 1997’de, klonlanmış ilk canlı olan koyun Dolly’nin ortaya çıkışından bu yana kimilerinin endişeyle, kimilerinin de umutla beklediği olay sonunda gerçekleşti. 1998 yılında, Güney Kore’deki Kyunghee Üniversitesi’nden araştırmacılar, klonlanmış insan embriyoları yarattıklarını öne sürmüşlerdi; ancak bu iddia hiçbir zaman doğrulanmadı. Embriyolojiye ilgi duyan Richard G. Seed adlı bir fizikçi de, hem kısırlığa karşı, hem de sevilen bir yakının kaybı durumunda onun yerine ikizinin koyulması amacıyla klonlamanın savunucusu olmuştu. Seed, 2002’den önce 3 kadının klonlama yoluyla çocuk sahibi olmasına yardım edeceğini iddia etti. Seed’in Çin’den başarılı bir üreme uzmanıyla birlikte çalıştığı biliniyor.³⁰⁰

Klonlama çalışmalarının asıl yıldızlarıysa, Roma’daki bir kliniğin yöneticisi olan İtalyan doğurganlık uzmanı Dr. Severino Antinori, ABD’de Kentucky’den Panayiotis Zavos ve Clonaid adlı şirketin yöneticisi olan Brigitte Boisselier. Üç araştırmacı, daha önce, eleştirilere ve uyarılara aldırmadan insan klonlamaya hazırlandıklarını ilan ederek dikkatleri üzerlerine çekmişlerdi. Birçok araştırmacıya göre, Antinori, Zavos ve Boisselier’i bilim adamı olarak ciddiye almak olanaksız, çünkü bilimin en temel gerekliliklerini uygulamıyorlar. Deneylerini gizli tutuyorlar, çalışmalarının başkalarınca gözden geçirilmesinden ya da değerlendirilmesinden

²⁹⁹ https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2014/10/141007_vert_fut_babasiz_gebelik.

³⁰⁰ Zülal, Aslı, Bilim ve Teknik Dergisi, 2002 Ocak, 38-42 .

kaçınıyorlar. Başarılarını ya da en azından insan klonlamanın gerçekleştirilebilir olduğunu kanıtlamadan, klonlama hizmetlerini pazara sunuyorlar.³⁰¹

Kanaatimizce tüm bu biyolojik gerçekler düşünüldüğünde bir ilim adamının Hz. İsa'nın babasız doğumuna “imkânsız” demesi, “ben biyoloji bilmiyorum” demektir. Ancak şunu da belirtmemiz gerekir ki bir yumurta hücresinin şifrelerini açarak kendi başına üremeye devam edip, insanı meydana getirmesi için mutlaka Cenâb-ı Hakk'ın özel bir müdahalesi gerekmektedir. Hz. İsa'nın (a.s.) babasız doğuşunu aklına sığdıramayanlar, yeryüzünde her yıl milyarlarca babasız arının meydana gelişini nasıl izah edecektir?

Sonuç olarak tüm bu yaratılış mucizelerinde Allah Teala'nın bize vermek istediği mesaj gayet açıktır. Allah Teala: “Üreme kanunumu istersem değiştirebilirim. Canlıları babalı yarattığım gibi babasız da yaratabilirim.” Demektedir.

5.4. HZ. MERYEM'İN HZ. İSA'YI KAVMİNE GETİRMESİ

İnciller'e göre İsa, Kudüs yakınlarındaki Beytlehem' de doğar.³⁰² Meryem, Tevrat'ın hükmüne uyarak,³⁰³ İsa kırk günlük olduktan sonra Yusuf'la birlikte İsa'yı mabede götürür; kurban ibadetini yerine getirdikten sonra Nasıra' ya döner.³⁰⁴ Her yıl Fısıh bayramında Yusuf ve Hz. Meryem Kudüs'e gider,³⁰⁵ İsa on iki yaşına gelip dinen mükellef olunca İsa'yı da Kudüs'e götürmüşlerdir.³⁰⁶

Hiz. Meryem, doğumdan sonra bebeği (İsa'yı) taşıyarak kavmine getirir. Kur'an'da Meryem'in bebeği kavmine getirmesi ve kavminin onu kınaması şöyle anlatılır: "(Meryem) onu taşıyarak kavmine getirdi. 'Ey Meryem!' dediler, sen tuhaf bir iş yaptın."³⁰⁷

³⁰¹ Bilim ve teknik dergisi, 2002 Ocak, 38-42 (Aslı Zülal).

³⁰² Luka, 2/1-7.

³⁰³ Çıkış, 13/2; Leviler, 12/2-8; Sayılar, 18/15.

³⁰⁴ Luka, 2/39.

³⁰⁵ Luka, 2/41.

³⁰⁶ Luka, 2/41-51; Bkz. Harman, “Meryem”, age., 29/237.

³⁰⁷ Meryem, 19/27; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/132.

Hız. Meryem, babasız olarak dünyaya getirdiği bu çocuğu kuağına alıp getirince ailesi bunu hayretle karşılar ve kendisini kınamaya başlar. Temiz, inançlı bir ailenin namusuna yakışmayacak çok kötü bir iş yaptığını şöyle ifade ederler:³⁰⁸

"Ey Harun'un kız kardeşi, baban kötü bir adam değildi, annen de iffetsiz değildi. (Sen ne yaptın, böyle?)."³⁰⁹

Ayette belirtildiği gibi, "Ey Harun'un kız kardeşi" sözlerinin iki anlamı olabilir: (1) Burada belirtildiği gibi, Hız. Meryem'in Harun adında bir kardeşi olduğu anlamına gelebilir. (2) Arapça deyimlerine göre bu sözlerden Hız. Meryem'in "Harun sülalesinin kızı" olduğunu anlayabiliriz.³¹⁰ "Harun, Hız. Musa'nın kardeşidir. Harun ile Hız. Meryem arasında yüzyıllar bulunmaktadır. Ancak burada "Harun'un kız kardeşi" sözünden maksat, Hız. Meryem'in o ailenin soyundan olduğunu vurgulamak içindir. Bu ifade ile şerefli ve temiz bir soydan gelen Meryem'i soyuna asla yakışmaz çok çirkin bir iş yapmakla suçlayıp iyice mahcup etmek istemişlerdir.³¹¹

Ayette geçen "Ey Harun'un kız kardeşi" ifadesinde hem olayın şekli, hem Müslim, Tirmizi ve Nesa'i gibi hadis kitaplarında kullanılan ifadeler, yukarıda belirttiğimiz ikinci ihtimalin daha kuvvetli olduğunu gösteriyor.³¹² İmam Taberi, tefsirinde bu sözler için şunları nakleder: "Katade dedi ki: Harun İsrailğulları içinde salih bir adam olup takva ve salahı ile meşhur bir kimse idi. Hız. Meryem'i ona benzetmişlerdir."³¹³

Hız. Meryem, kendisini iffetsizlikle suçlayan kavminin söylediklerine cevap vermez, sadece bebeği gösterir. Ayetlerde şöyle geçer: "(Hız. Meryem) çocuğu gösterdi. Dediler ki 'Beşikteki çocukla nasıl konuşuruz?' Çocuk (İsa): 'Ben Allah'ın kuluyum, dedi; o bana kitabı verdi, beni peygamber yaptı. Beni bulunduğum her yerde insanlara yararlı kıldı. Sağ olduğum sürece bana namaz kılmayı, zekat vermeyi emretti. Beni anneme iyilik eder (kıldı), beni başkaldıran bir zorba yapmadı.'"³¹⁴

Mevdudi'nin tefsirinde belirttiğine göre; Kur'an'ı "bilimsel" görüşlerine göre tefsir etmeye çalışanlara göre, Hız. Meryem ile kavmi arasında geçen bu tartışma Hız. İsa'nın delikanlılık çağında yapılmış, Hız. İsa'nın bebeklik döneminde yapılmamıştır.

³⁰⁸ Ateş, age., 5/376.

³⁰⁹ Meryem, 19/28; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/133.

³¹⁰ Mevdudi, age., 3/157.

³¹¹ Ateş, age., 5/376.

³¹² Mevdûdi, age., 3/157.

³¹³ İmam Taberi, age., 3/1308.

³¹⁴ Meryem, 19/29-32; Maturidi, Ebu Mansur, age., 9/133,134.

İsrailoğullarının yaşlı başlı mensupları güya şöyle demişlerdir. "Biz, dünkü çocuk (yani hayli genç) ile ne konuşalım?" Ancak Kur'an ayetlerinin siyak ve sibakını göre bu yorum doğru değildir. Mevdûdi'ye göre bu yorum sadece gerçekleşmiş olan bir mucizeden kurtulmak için yapılmıştır. Hz. Meryem'in kavmi, babasız bir çocuğun doğması üzerine öfkelerini ancak bu olay yeni olduğunda belirtebilirdi. Bu olay taze iken tepki vermeyip de Hz. İsa'nın gençliğinde böyle bir münakaşanın yapılması anlamsızdır.³¹⁵

Ayetlerde de gördüğümüz gibi Hz. İsa'nın "beni anne ve babama hayırlı kıldı" şeklinde bir ifadesi yoktur. Sadece "anneme hayırlı ve hürmetkâr (kıldı)" deyimini kullanılmıştır. Bu da, Hz. İsa'nın babasının olmadığını başka bir delildir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'dan söz edilirken hiçbir zaman babasının adı verilmemiş, aksine genellikle "İbn Meryem" (Meryem Oğlu) şeklinde zikredilmiştir.³¹⁶

Kur'an-ı Kerim'de anlatıldığı gibi Hz. Meryem, doğumdan sonra bebeği (İsa'yı) kavmine getirir ve kavmi onu sorguya çeker.³¹⁷ Ancak İnciller'de bu yoktur. İnciller'e göre İsa'nın doğumu esnasında Hz. Meryem'in yanında Yusuf vardır. Hz. İsa'nın doğumundan sonra Hz. Meryem oğlu Hz. İsa'yı Yusuf'la birlikte mabede götürür ve kurban ibadetinden sonra Nasıra'ya dönerler.³¹⁸

Apokrif İnciller'den Yakub İncili'nde ise bu konu ile ilgili şunlar anlatılır: "Kahinler gelmişler ve: "Yahudilerin (yeni doğan) Kralı nerede? Onun yıldızını doğuda gördük." demişlerdi. Kral Heredos bunu duyunca hizmetçilerini kahinlere gönderir. Kâhinleri getirtip: "Gidin, arayın ve (yeni doğan) Yahudilerin Kralı'nı bulup bana getirin." der. Kâhinler gider mağarada çocuğu annesi Meryem ile birlikte bulurlar. Ve ona seyahat torbalarından hediyeler çıkarıp verirler. Fakat kahinler, Hz. Meryem ve oğlunun yerini söylemezler. Kral Heredos kahinler tarafından kandırıldığını öğrenince öfkelenir, cellatlarını gönderir ve cellatlarına iki yaş altındaki tüm çocukları öldürmelerini emreder.³¹⁹

Apokrif İnciller'den Yakub İncili'nde anlatılan kâhinlerin gelip mağarada Hz. Meryem ve oğlunu bulmaları ve onlara hediyeler sunmaları gibi haberler

³¹⁵ Mevdûdi, age., 3/158.

³¹⁶ Mevdûdi, age., 3/159.

³¹⁷ Meryem, 19/27-32.

³¹⁸ Çıkış, 13/2; Sayılar, 18/15; Levililer, 12/2-8; Luka, 2/39.

³¹⁹ Sarıkçıoğlu, age., 60-61.

Kur'an'da yoktur. Eğer olsaydı ayette "Meryem onu taşıyarak kavmine getirdi..." buyrulmazdı.

Melek tarafından Yusuf'a Kral Heredos'un İsa'yı öldürmek istediği haber verilir. Bunun üzerine Yusuf, İsa'yı Heredos'tan korumak için Hz. Meryem ve Hz. İsa'yı alarak Mısır'a giderler ve orada on iki yıl kalırlar.³²⁰ İnciller'de anlatılan bu haberle İslam kaynaklarındaki rivayetler arasında benzerlik vardır. Kur'an'da da "Hz. Meryem ve oğlu İsa'nın suyu bulunan, oturmaya elverişli bir tepeye yerleştirildiği" belirtilmiştir.³²¹ Bu yerin Mısır, İlya, Dimaşk, Remle, Beytülmakdis olduğuna dair çeşitli rivayetler bulunmaktadır.³²²

Kur'an'a göre kucağında çocuğuyla gelen Hz. Meryem'i en hassas olduğu konuda sorguya çekiyorlar. "Harun gibi takva sahibi salih bir kimsenin soyundan geliyorsun, baban kötü bir adam değildi, annen iffetsiz değildi, mabette yetişmiş biri iken temiz bir ailenin şerefine yakışmayacak bu çirkin işi (babası olmayan çocuğu) nasıl yaparsın?" diyorlar. Hz. Meryem susuyor, konuşsa anlamayacaklar, inanmayacaklar. Hz. Meryem Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibi konuşmuyor, Meryem oruçlu, bebeğini gösteriyor. Allah'ın izni ile dile geliyor İsa: "Ben Allah'ın kuluyum, O bana Kitabı verdi, beni peygamber yaptı. Beni bulduğum her yerde insanlara yararlı kıldı. Sağ olduğum sürece bana namaz kılmayı, zekât vermeyi emretti. Beni anneme iyilik eder (kıldı), beni başkaldıran zorba yapmadı."³²³

Ayette de belirtildiği gibi İsa'nın ilk vurguladığı nokta kendisinin "Allah'ın kulu" olduğudur. Sonrasında Allah'ın kendisine kitap verip peygamber yaptığı ve salih bir kimse olduğunu ve Allah'ın kendisine namaz kılmayı ve zekât vermeyi emrettiğini belirtiyor. Demek istiyor ki İsa: "Benim annem iffetsiz değil, ben Allah'ın kelimesiyim. Annem dünya kadınlarından üstün biri, Rabbim beni de başkaldıran bir zorba yapmadı, anneme iyilik eder kıldı" diyor. Ayrıca şunu da belirtelim ki ayetlerde buyrulduğu üzere Allah'a iman, kitaplara iman, peygamberlere iman, namaz ve zekât ibadetinden sonra anneye (anneye babaya) iyilik, hürmet gelmektedir.

³²⁰ Harman, "Meryem", age., 29/241.

³²¹ El-Mü'minûn, 23/50; Maturidi, Ebu Mansur, age., 10/32-34.

³²² Sa'lebi, age., 293-295.

³²³ Meryem, 19/29-32.

Allah Teâlâ'nın Kur'an-ı Kerim'de İsa'nın varlığıyla İsrâiloğullarına sunduğu “ayet” ve “mucize” buydu. “Harun sülalesinin temiz ve dindar bir kızı Kudüs'te Hz. Zekeriyâ'nın himayesinde onun öğrencisi olarak ibadette ve duada iken bakire olmasına rağmen Hz. İsa'ya hamile kaldı. Böylece Meryem babasız dünyaya gelen bu çocuğuyla halkın önüne çıkınca büyük bir heyecan fırtınası esecekti ve herkesin dikkatini çekecekti. Nitekim, beklendiği gibi, herkes, heyecan, merak ve öfke içinde Hz. Meryem'e hücum edip etrafını sarınca, Allah yeni doğan bebeği konuşturdu ki, bu bebek büyüyüp peygamberlik mertebesine yükselince pek çok kişi bebek iken konuştuğuna şahit olduklarını belirterek ona ve Allah'a itaat edebilsinler.”³²⁴

Hız. Meryem'in bundan sonraki hayatı ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de sadece “Meryem ve oğlunu oturmaya elverişli suyu bulunan bir tepeye yerleştirdik”³²⁵ diye buyrulur.

Hristiyan dini literatüründe de İslam kaynaklarında da Hız. Meryem'in bundan sonraki hayatı ile ilgili bilgi yoktur.³²⁶

3.4. MERYEM'İN VEFATI VE KABRİ

Hız. Meryem'in nerede kaç yaşında öldüğü ve nasıl öldüğü, öldükten sonra nereye defnedildiği konuları hakkında kaynaklarda kesin bilgi bulunmamaktadır. Resullerin işlerinde Luka, İsa'nın yeniden dirilişi, sonra göğe yükselişinin hemen akabinde havariler, kaldıkları evin yukarıdaki bir odasına çıktılar ve orada onlardan başka Hız. İsa'nın anası Hız. Meryem ve kardeşleri ile birlikte gayretle duaya devam ettiler...”³²⁷ demektedir. Bu olay, Hız. Meryem'in Yeni Ahid haberlerinde son görünüşüdür. Hristiyan inancına göre haç olayında Meryem 50 yaşının altında olmalıdır. Bu olaydan sonra daha ne kadar yaşamıştır bilinmiyor. Kaynaklarda onun haç olayından sonra 10 yıl veya 11,5 yıl yaşadığı, Hız. Meryem'in 70-72 yaşlarında iken vefat ettiğine dair çeşitli bilgiler bulunmaktadır.³²⁸ Hız. İsa çarmıhta iken annesi Meryem'i Yuhannâ'ya emanet etmiş ve Yuhanna'da Hız. İsa'nın emaneti olan Hız.

³²⁴ Mevdûdi, age., 3/159-160.

³²⁵ el-Mü'minûn, 23/50.

³²⁶ Harman, “Meryem”, age., 29/241.

³²⁷ Resullerin İşleri, 1/14.

³²⁸ Tümer, Günay, age, 78.

Meryem'i kendi evine almıştır.³²⁹ Ayrıca o tarihte Yusuf'un ölmüş olduğu ve dolayısıyla Hz. Meryem'in Yuhanna' nın himayesinde Kudüs'te yaşadığı kabul edilmektedir. Hristiyanlar arasında iki temel görüş vardır. Bunlardan biri Meryem Yuhannâ ile beraber Kudüs' ten Efes'e gitmiş, ömrünün kalan kısmını Efes' te geçirmiş yine orada ölmüş ve kabri de Efes'tedir. Diğer görüşe göre ise hayatını Kudüs'te tamamlamıştır.³³⁰

Çarmıh hadisesinden sonra Hz. Meryem'in ömrünü Kudüs'te geçirip orada tamamladığını kabul edenlere göre Yuhannâ Efes'e yalnız gitmiş, Hz. Meryem'i yanında götürmemiştir. Çünkü o tarihlerde Hz. Meryem vefat etmişti. Yani Yuhannâ, oldukça geç bir tarihte ve de yalnız bir şekilde Efes'e gitmiştir. Bu bilgilerden hareketle Hz. Meryem, oğlunun kendisini emanet ettiği Yuhanna ile birlikte Kudüs'te yaşamıştır. Dolayısıyla Hz. Meryem, Kudüs'te vefat etmiştir. Hz. Meryem'in Kudüs'te vefat ettiği Apokrif eserler tarafından da desteklenmektedir.³³¹ Kudüs Hz. Meryem'in mezarının bulunduğu yer olarak birisi, Zeytindağı ve tapınak tepesi arasında ki deoshaphat (veya Kedron) Vadisi'ne diğeri de Gethsemani'de olmak üzere birer kilise ileri sürülmektedir. Fakat Siyon Dağı'nda diyenler de vardır.³³²

Hz. Meryem'in Yuhanna ile beraber Efes'e gittiğini, orada yaşadığını ve Efes'te öldüğünü kabul edenlere göre ise, Hz. Meryem ile Yuhannâ Hz. İsa' nın çarmıha gerilmesinden sonra artan baskılardan dolayı Kudüs'ü terk etmişlerdir.³³³ Bu görüşü savunanların ikinci dayanağı ise Efes Konsili o tarihlerde İstanbul Halkına ve ruhban sınıfına bir mektup göndermiştir. Bu mektupta geçen “Tanrı'nın annesi Bâkire Meryem ve Teolog Yuhannâ'nın... Efes'te” şeklindeki eksik ve muğlak ifadedir. Ancak çoğu Konsille aynı zamana ait Efes'le ilgili bilgi veren belgelerden hiçbirisi Hz. Meryem'in Efes'te yaşamış ve ölmüş olduğundan bahsetmemektedir.³³⁴

Üçüncü bir tezde biri Hz. Meryem'e ithaf edilen diğeri de Yuhannâ'nın mezarı üzerine yapılan iki kilisenin olması ve bazı yerlerde meleklerle veya azizlere nisbet

³²⁹ Yuhanna, 19/26-27.

³³⁰ Harman, “Meryem”, 238.

³³¹ Harman, “Meryem”, 238.

³³² Tümer, age, 93.

³³³ Yitik, Ali İhsan, **H. Meryem ve Efes- Dinler Tarihi Yazıları**, Tıbyan Yayınları, İzmir, 2001, 36.

³³⁴ Tümer, age, 86.

edilen çok sayıda kilisenin var olması ve Efes'te konsilin toplandığı bu tezi zayıflatmaktadır.³³⁵

Hiz. Meryem'in Efes'e gittiğini kabul edenlerin diğeri bir delili de Alman mistik ve stigmatisti Anne Katherine Emmerich'in iddialarıdır. Anne Katherine'ye göre Meryem, Yuhannâ ile birlikte Efes'e gelmiş, orada üç yıl kalmış ve sonra Kudüs'e dönmüştür. Kudüs' te hastalanmış ve orada vefat etmiştir, hatta Kudüs'e gömüldüğü etrafa yayılmıştır. Fakat Meryem, Kudüs' te hastalanınca Zeytindağı'ndaki mağarada Meryem için bir kabir hazırlanmış, ancak Meryem, iyileşmiş ve iyileştikten sonra Efes'e dönmüştür. Efes'te bir buçuk yıl daha yaşamıştır. Sonra yani İsa'nın semaya yükselişinden otuz yıl iki ay sonra vefat etmiştir, ertesi gece dirilmiş ve göğe yükselmiştir.³³⁶ Emmerich'in bu vizyonlarının ifadeleri birbirini tutmadığı veya ifadelerinde tarihi gerçeklere uymayan noktalar bulunduğu için tarihi ve ilmi değeri yoktur..³³⁷

Hiz. Meryem'in ömrünün son günlerinde Efes'e geldiği ve mezarının burada bulunduğu dair anlayış, günümüzde yalnızca Katolik Hristiyanlar tarafından savunulmaktadır. Daha da önemlisi, bazı Protestanlara göre, Efes'teki Hiz. Meryem ile ilgili bir takım inanç ve uygulamalar, oradaki Hristiyanlık öncesi Kybele ve Artemis gibi paganist dönem ana tanrıça kültürlerinin Hristiyanlaştırılmış bir şeklidir.³³⁸ Ortodokslar inancına göre Hiz. Meryem, Kudüs'te vefat etmiştir. Ortodokslar Efes Konsili'nden bu yana buna inanmaktadır. Ancak yine de onlara göre Hiz. Meryem'in kaç yıl yaşadığını, son yıllarını nerede geçirdiğini, nerede vefat ettiğini kesin olarak bilmek mümkün değildir.³³⁹

Kur'an-ı Kerim'de Hiz. Meryem'in ve oğlu Hiz. İsa'nın suyu bulunan, oturmaya elverişli bir tepeye yerleştirildiği zikredilir.³⁴⁰ Ancak Hristiyan dini kaynaklarında olduğu gibi Hiz. Meryem'in bundan sonraki hayatı ile ilgili İslami kaynaklarda da bilgi yoktur.³⁴¹

³³⁵ Harman, "Meryem", 238.

³³⁶ Tümer, age, 88-89.

³³⁷ Harman, "Meryem", age., 29/ 238.

³³⁸ Yitik, Ali İhsan, age, 31,35.

³³⁹ Harman, "Meryem", age., 29/ 239.

³⁴⁰ el-Mü'minûn, 23/50; Zemahşeri, age., 4/233,234.

³⁴¹ Harman, "Meryem", age., 29/241.

SONUÇ

İncil’de ve Kur’an-ı Kerim’de anlatılan Hz. Meryem, döneminde belli bir saygınlığı olan seçilmiş bir ailenin ferdi olarak dünyaya gelmiştir. Annesi şeytanın şerrinden koruması için Allah’a dua etmiştir. Hz. Meryem, Yüce Allah tarafından bir bitki gibi özenle yetiştirilmiş ve hesapsız şekilde rızıklandırılmıştır. Hz. Zekeriya’nın himayesinde mabette büyümüş, melekler kendisine seçilmiş ve temizlenmiş olduğunu bildirerek onu bir erkek çocukla müjdelemişlerdir. Bu tez çalışmasında seçilmiş bir şahsiyet olan Hz. Meryem’in hamileliği süreci İncil ve Kur’an-ı Kerim’deki benzerlik ve farklılıklar vurgulanarak karşılaştırılmalı olarak incelenmeye çalışılmış aşağıdaki çıkarımlara ulaşılmıştır:

Meryem, hem Hristiyanlık’ta hem de İslam’da üstün nitelikleri sebebiyle önemli bir yer tutar.

Apokrif İnciller’den ve İslami kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Hanne çocuk sahibi olmayı çok istemiş, bu isteğini çocuğunu Rabb’ine adayarak ve kabul buyurmasını dileyerek dile getirmiştir.

Hanne (İmran’ın karısı), çocuğunu doğurur, çocuğuna Meryem adını koyar ve çocuğunu ilahi himaye altına teslim eder.

Hanne, Allah'a teslim olmuş, inançlı ve itaatli bir kadındır.

Hz. Meryem’in doğum yeri ile ilgili Kudüs’ün daha kuvvetli olduğu söylenmektedir ve Meryem M.Ö. 22-21. yıllarında doğmuş olmalıdır.

Apokrif İnciller’den ve İslami kaynaklardan naklettığımız bilgilere göre Hz. Meryem en güzel şekilde himaye edilmiştir. Apokrif İnciller’de anlatılan haberlere göre yaşlı ve dul olan Yusuf tarafından himaye edilmiş, İslami kaynaklara göre ise bizzat Allah Teala tarafından Hz. Zekeriyya Peygamber vasıtasıyla mabedin en güzel en özel bölümünde (mihrapta) himaye edilmiştir. Kanaatimizce amcasının oğlu Yusuf da Hz. Zekeriyya (a.s) yaşlı olduğu için ona yardımcı olmuştur. Sonuç olarak “Hz. Meryem, Rabbinin bir seçim eşliğinde ve hidayet okulunda özenli bir bakım ile yetişmiştir.”

Hz. Meryem, Kur'an'da ismiyle hitap edilen tek kadındır.

Hz. Meryem, Rabbine gönülden boyun eğen, dua eden, secde eden, rükû edenlerle birlikte rükû eden, ibadete devam ettikçe arınan, arındıkça ibadetlere devam eden bir kadındır.

Hem İnciller’de hem de Kur’an’daki ayetlerde Hz. Meryem’e müjdeyi veren vahiy meleği Cebrâîl’dir.

İnciller’e ve Kur’an’a göre Hz. Meryem İsa’ya bakire olarak hamile kalmıştır.

Belirtmemiz gereken bir benzerlik de Cebrâîl’in Hz. Meryem’e verdiği müjdeden sonra Hz. Meryem’in endişesi ve itirazıdır. İncil’e göre Hz. Meryem meleğe “ Bu nasıl olacak? Çünkü ben er bilmem” diyor. Kur’an-ı Kerim’de ise Meryem meleğe: “Benim nasıl oğlum olur, dedi, bana bir insan dokunmadı ve ben iffetsiz bir kadın da değilim.”

Hz. Meryem’in meleklerle karşılaşması hadisesi ile ilgili olarak diğer İnciller’den Yakub İncili’ne göre melek müjdeyi Hz. Meryem evde iken verir. Kur’an’a göre Hz. Meryem’in meleklerle karşılaşması Hz. Meryem mabette iken melek ona gelmiştir. Ayrıca Kur’an’da meleğin (Cebrâîl’in) Hz. Meryem’e düzgün ve yakışıklı bir insan şeklinde görüldüğü belirtilirken İnciller’de böyle bir bilgi geçmemektedir.

İnciller’e göre Hz. Meryem hamileliği boyunca Yusuf ile beraber onun evinde onun himayesinde kalmıştır. Kur’an’a göre ise Hz. Meryem hamileliğini insanlardan gizlemek için uzak bir yere çekilmiştir.

Bütün kaynaklarda İsa’nın doğum yeri Beytlehem ve çevresi olarak geçmektedir.

Belirtmemiz gereken farklı bir durum da İsa’nın doğumu esnasında İnciller’e göre Hz. Meryem’in yanında Yusuf bulunmaktadır. Kur’an-ı Kerim’de ise Hz. Meryem yalnızdır.

Hz. Meryem Kur’an’da da belirtildiği gibi doğum sancıları başlayınca kendini hurma dalının altına atmış ve doğacak olan çocuğun durumunu insanlara nasıl anlatacağı konusunda kaygılanmıştır. Allah Teala Hz. Meryem’in kaygılarını gideriyor, Hz. Meryem’e yalnız olmadığını üzülmemesi, mahzun olmaması gerektiğini söylüyor.

Kur’an-ı Kerim’de anlatıldığı gibi Hz. Meryem, doğumdan sonra bebeği (İsa’yı) kavmine getirir ve kavmi onu sorguya çeker. Ancak İnciller’de bu yoktur.

Ayette de belirtildiği gibi İsa’nın ilk vurguladığı, nokta kendisinin “Allah’ın kulu” olduğudur. Ayrıca şunu da belirtelim ki ayetlerde de buyurulduğu

gibi Allah’a iman, kitaplara iman, peygamberlere iman, namaz ve zekât ibadetinden sonra anneye (anneye babaya) iyilik, hürmet gelmektedir.

Üzerinde durmamız gereken en önemli fark ise, İnciler’deki haberlerde İsa’nın “Rab” yerine konulmasıdır. Ancak Kur’an-ı Kerim’de İsa “...Meryem oğlu İsa Mesih’dir; dünyada da ahirette de gözde (şerefli) ve (Allah’a) yakın olanlardandır.” Yani İsa Tanrı’nın oğlu değil, Hz. Meryem’in oğludur. Hz. İsa, Kur’an’da belirtildiği gibi Allah’ın “ol!” emriyle Hz. Meryem’de babasız olarak yaratılan bir mucizedir.

Allah Teâlâ’nın Kur’an-ı Kerim’de İsâ’nın varlığıyla İsrâiloğullarına sunduğu “ayet” ve “mucize” buydu. “Harun sülalesinin temiz ve dindar bir kızı Kudüs’te Hz. Zekeriyâ’nın öğrencisi olarak dua ve ibadette iken bakire olmasına rağmen Hz. İsa’ya gebe kaldı. Böylece Hz. Meryem bu çocuğuyla halkın önüne çıkınca büyük bir heyecan fırtınası esecekti ve herkesin dikkatini çekecekti. Nitekim, beklendiği gibi, herkes, heyecan, merak ve öfke içinde Hz. Meryem’e hücum edip etrafını sarınca, Allah yeni doğan bebeği konuşturdu ki, bu bebek büyüyüp peygamberlik mertebesine yükselince pek çok kişi bebek iken konuştuğuna şahit olduklarını belirterek ona ve Allah’a itaat edebilsinler”.

Hiz. Meryem’in bundan sonraki hayatı ile ilgili Kur’an-ı Kerim’de sadece “Meryem ve oğlunu oturmaya elverişli suyu bulunan bir tepeye yerleştirdik” diye buyrulur. Hristiyan dini literatüründe ve İslam kaynaklarında Hiz. Meryem’in bundan sonraki hayatı ile ilgili bilgi yoktur. Bundan dolayı Meryem’in son yıllarını nerede geçirdiğini, kaç yaşında nerede vefat ettiğini kesin olarak bilmemiz mümkün değildir.

Hiz. Meryem, “Tanrı doğuran” bir ana, “asli gûnahtan korunmuş bir varlık” veya “ölümden sonra Tanrı katına yükselmiş” bir kişi değildir. Ancak Allah tarafından seçilmiş, büyük faziletlerle kavuşmuş, kavuşturulmuş, kadınlara bir fazilet örneği bir peygamber annesidir. Allah’ın kulu ve elçisi Hiz. İsa’ nın anasıdır. Tanrı’nın anası değildir.

Hiz. Meryem daha nice çalışmaların konusu olabilecek çok özel bir şahsiyettir. Teslimiyeti, itaati, ibadeti, iffeti, Rabbi’ne gönülden bağlılığı ve sonsuz güveni ile nice insanın bilhassa nice kadının hayatına ışık tutacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

Ataürrahim, Muhammed, **Bir İslam Peygamberi Hz. İsa**, Tercüme (Mehmet Yıldız), İstanbul.

Ateş, Süleyman, **Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri**, Yeni Ufuklar Çağdaş Neşriyat Yayınları, İstanbul, 1997.

Avcı, Hatice, **“Kur'an'dan İffet Örnekleri: Hz. Meryem ve Hz. Yusuf”** Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2012.

Ay, Mahmut, “İşari Tefsirlerde Meryem”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2011.

Aydın, Mahmut, “Yahyâ”, **TDV İslam Ans.**, İstanbul, 2013.

Aydın, Mahmut, “Zekeriyyâ” **TDV İslam Ans.** İstanbul, 2013.

Birişik, Abdülhamit, “Kur'an”, **TDV İslam Ans.**, Ankara, 2002.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, Sahîh-i Buhârî, **el-Kütübü's-Sitte**, (Mevsûatu'l-Hadîs eş-Şerîf içinde, Haz. Sâlih b. Abdülazîz), Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000.

Çağrıcı, Mustafa, “Yaratma”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2013.

Çakan, İsmail. L-Solmaz, N. Mehmed, **Kur'an-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi**, Ensar Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Çınar, Kadir, **Çarmıha Gerilen İsa Değildi**, Düşünce Yayınları, İstanbul, 2004.

Derveze, İzzet, **et-Tefsiru'l-Hadis** (Çev. Vahdettin İnce, Mustafa Altınkaya), Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Diyanet İşleri Başkanlığı, **Dini Kavramlar Sözlüğü**, Ankara, 2006.

El-Alusi, Ebü's- Sena Şihabüttin Mahmud b. Abdillâh b. Mahmud el-Hüseyni, **Ruhu'l- Meani fi Tefsiri'l-Ku'an'il Azim ve's-Sebil- Mesani**, Beyrut, 1999.

El-Câbirî, Muhammed Abid, **Fehmü'l-Kur'an**, Mana Yayınları.

El-İsfâhânî, Râgıp, Tercüme (Abdülbaki Güneş, Mehmet Yolcu), **Müfredât**, İstanbul, 2012, (Kur'an Kavramları Sözlüğü).

Eraslan, Sibel, **Siret-i Meryem**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2011.

Er- Râzî, Fahreddin, Ebu Abdillâh (Ebu'l- Fazl) Fahrüddin Muhammed b. Ömer b. Hüseyin, **Mefatihul-Gayb**, Kahire, 1308-1310/1933-1938.

Esed, Muhammed, **Kur'an Mesajı(meal-tefsir)**, Tercüme(Cahit Koytak-Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, İstanbul, 1999.

Es- Sa'lebi, Ebu İshak Ahmed b. Muhammed, **Kitabu 'ara'isü'l-mecalis fi kısasü'l- enbiya el- Müsemma**, Kahire, 1324.

Et-Taberi, Ebu Ca'fer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid, **Camiü'l-Beyan fi Tefsiru'l-Kur'an**, h.224-310.

Et-Taberi, Ebu Ca'fer İbn Cerir Muhammed b. Cerir b. Yezid, **Tarihu't-Taberi**, Kâhire, h.224-310.

Ez- Zemahşeri, Ebü'l- Kasım Mahmud b. Ömer b. Muhammed el- Harizmi, **Tefsiru'l-Keşşaf an Hakaiki Ğivamidi't-Tenzil ve Uyunu'l-Ekavili fi Vechi't-Te'vil**, Beyrut, 2003.

Güler, Nurdane, **Kur'an'da Örnek Bir Şahsiyet Olarak Hz. Meryem**, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2001.

Halil b. Ahmed (ö.175), **Kitabu'l-Ayn**, 1/438.

Harman, Ömer Faruk, “İmrân”, **TDV İslam Ans**, İstanbul, 2000.

Harman, Ömer Faruk, “İncil”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2000.

Harman, Ömer Faruk, “İsâ”, **TDV İslam Ans.**, İstanbul, 2000.

Harman, Ömer Faruk, “Meryem”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Ankara, 2004.

İbn Hanbel, Ahmed, **Müsned**, (Çevirmenler: Zekeriya YILDIZ, Hüseyin YILDIZ, Hasan YILDIZ), Ocak Yayıncılık, 2014.

İbn Kuteybe (v.276), **Tefsiru'l-Garib'ul- Kur'an**, h.213-276.

İbn Manzur, **Lisânû'l-Arab** “‘aus, ‘ays, rym” md., Beyrut, 1414/1914.

İmam Taberi, **Taberi Tefsiri, İhtisar ve Tahkik** (Muhammed Ali es-Sabuni- Salih Ahmed Rıza),Tercüme (Mehmet Keskin),Ümit Yayıncılık, İstanbul, 1995.

İncil, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 1996.

Kitabı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahid), Tekvin, İstanbul, 1997.

Köksal, M. Asım, **Peygamberler Tarihi**, Ankara, 1992.

Kurtûbî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî, **el-Câmi'Li-Ahkâmi-l-Kur'an, Müessesetü'r Risâle**, Beyrut, 2007.

Kutub, Seyyid b. Kutub b. İbrâhim Seyyid, **Fî Zilâli'l-Kur'ân, Dâru's-Şurûk**, Beyrut, 1985.

Küçük, Abdurrahman, “Ahit”, **DİA**, İstanbul, 1988.

Küçük, Alparslan, **Kutsal Kitap Anlayışı**, Berikan Yayınevi, Ankara 2009.

Maturidi, Ebu Mansur, **Te'vilatu'l-Kur'an**, Mizan Yayınevi, İstanbul, 2005.

Mevdudi, Ebu'l-A'la, **Tefhimu'l-Kur'an** (Urduca aslından tercümesini yapan: Dr. Ahmed Asrar), Bengisu Yayıncılık, İst. 1997.

Miras, Kamil, **Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi**, Ankara, 1978.

M. Reşid Rıza, **Tefsiru'l-Kur'an'il-Hakim**, 4/326-327.

Mutçalı, Serdar, **el-Mu'cemul-Arabi'l-Hadis**, İstanbul, 1995.

Müslim, Ebu'l-Huseyin el-Kuşeyri en-Nisâbûrî, **Sahîh-i Müslim, el-Kütübü's-Sitte**, (Mevsûatu'l-Hadîs eş-Şerîf içinde, Haz. Sâlih b. Abdülazîz), Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000.

Pak, Zekeriya, **Kur'an'da Kulluk**, Kayıhan Yayınları, İstanbul, 1999.

Reem Tabbara, **K. Kerim'deki İlmi İ'caz Bağlamında İnsanın Yaratılışı**, Yüksek Lisans Tezi, 95.

Sarıkçıoğlu, Ekrem, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, Isparta, 2000.

Sarıkçıoğlu, Ekrem, **Diğer İnciller/Apokrif İnciller-Metinler ve Tarihi Belgeler**, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta, 2005.

Sayar, Süleyman, “Prof. Dr. Günay Tümer’e Göre Hristiyanlık’ ta ve İslam’da Meryem”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1998, cilt:7, sayı:7, 401.

Sinanoğlu, Mustafa, “ Hristiyanlık (Kutsal Metinler)”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1998.

T.C. MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Komisyon (Prof. Dr. Ahmet Nedim Serinsu başkanlığında), **Dini Terimler Sözlüğü**, Ankara, 2009.

Tuksal, Hidayet Şefkatli, **Kadın Karşısı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri**, Kitabiyat, Ankara, 2000.

Tümer, Günay, **Hristiyanlıkta ve İslam’da Hz. Meryem**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011.

Tümer, Günay- Küçük, Abdurrahman, **Dinler Tarihi**, Ocak Yayınları, Ankara, 1997.

Uzuner, Saliha Gülnur, “**Katolik Mezhebine Göre İsâ’nın Annesi Meryem**” (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2015.

Yaşar, Hüseyin, **Klasik Kur’an Tefsirlerine göre Hz. Meryem’in Hz. İsa’ya hamile kalması**, 3.

Yazır, Elmalılı M. Hamdi, **Hak Dini Kur’an Dili**, Şura-Çelik Yayınları, İstanbul, 1993.

Yitik, Ali İhsan, **Hz. Meryem Efes Dinler Tarihi Yazıları**, Tıbyan Yayınları, İzmir, 2001.

Yitik, Ali İhsan, **Kur’an’a Göre Hz. Meryem**, DİB. Yayınları, Ankara, 2001.

Zuuridinav, Özkanbay, “**Yeni Yaklaşımlar Açısından Hristiyan ve İslam Temel Kaynaklarında Hz. İsa**” Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.